

Bản quyền văn hóa thời AI

Hành trình 20 năm vì tự do cho loài gấu ở Việt Nam sắp cán đích

Chấm dứt tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật tại Việt Nam và đóng cửa toàn bộ các trại gấu tư nhân ở Thủ đô Hà Nội là một trong 12 vấn đề trọng tâm của năm 2024 được ENV nêu. Điều đáng nói là đây là tài liệu thường niên, được phát triển từ năm 2016 và vấn đề liên quan đến tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật tại Việt Nam đã được đề cập đến hàng năm.

Tại sự kiện “Chấm dứt nuôi nhốt gấu tại Việt Nam - Hành trình sắp cán đích” do ENV tổ chức ngày 22/10/2024 vừa qua, nhìn lại hành trình chấm dứt hoạt động nuôi nhốt gấu lấy mật ở góc độ pháp lý có thể thấy, từ năm 2005, sau khi phát hiện khoảng 4.000 cá thể gấu bị nuôi nhốt lấy mật trên cả nước, Bộ NN&PTNT đã phối hợp với Tổ chức Bảo vệ Động vật Thế giới (WAP) thực hiện một chiến dịch nhằm từng bước xóa bỏ tình trạng này. Ngay từ bước khởi đầu, năm 2005, Bộ NN&PTNT đã ban hành Quyết định 02/2005/QĐ-BNN về quản lý gấu nuôi nhốt. Theo đó, tất cả các cá thể gấu đang bị nuôi nhốt phải được gắn chip điện tử để nhận dạng và quản lý. Các cá thể gấu không có đăng ký, gắn chip sẽ bị tịch thu. Hoạt động đăng ký quản lý và gắn chip gấu đã được hoàn thành vào năm 2006.

Sau gần 20 năm nỗ lực không ngừng nghỉ, số lượng gấu bị nuôi nhốt đã giảm 95% từ khoảng 4.000 cá thể năm 2005 còn 192 cá thể tại 60 trại gấu tính đến hết tháng 8/2024. Hiện có 46/63 tỉnh, thành không còn gấu bị nuôi nhốt lấy mật.

Chiến dịch chấm dứt tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật còn có sự tham gia của ENV, Tổ chức Động vật Châu Á (AAF), Tổ chức Four Paws và Free The Bears. Các tổ chức này đồng hành trong công tác cứu hộ gấu, hỗ trợ các cơ quan thực thi pháp luật xử lý vi phạm về gấu, giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ mật gấu và kêu gọi các chủ gấu tự nguyện chuyển giao gấu đến các trung tâm cứu hộ. “Đăng ký và gắn chip cho các cá thể gấu là một trong những bước quan trọng đầu tiên được thực hiện vào năm 2005. Dù đây là một hành trình rất dài và gian nan, nhưng cũng tương tự như nhiều đơn vị, cá nhân khác, chúng tôi rất tự hào vì hoạt động nuôi nhốt gấu lấy mật sẽ sớm bị xóa bỏ hoàn toàn tại Việt Nam”, bà Maya Pastakia - Quản lý chiến dịch của tổ chức WAP cho biết.

Trong hành trình chấm dứt hoạt động nuôi nhốt gấu lấy mật ở Việt Nam, Cục Kiểm lâm và Chi cục Kiểm lâm các tỉnh, thành phố trên cả nước đóng vai trò quan trọng trong việc loại bỏ dần hoạt động nuôi gấu lấy mật thông qua các hoạt động đăng ký, gắn chip, thường xuyên theo dõi số gấu bị nuôi nhốt cũng như bảo đảm hiệu quả thực thi pháp luật về bảo vệ gấu. “Chúng tôi trân trọng sự quan tâm và cam kết của Bộ NN&PTNT, các ban, ngành cũng như quyết tâm cao của các cơ quan thực thi pháp luật, đặc biệt là ở địa phương. Chúng ta sẽ không có mặt ở đây ngày hôm nay nếu như không có những nỗ lực bền bỉ của tất cả các cơ quan, đơn vị trong suốt 19 năm qua”, bà Bùi Thị Hà, Phó Giám đốc ENV nhấn mạnh.

Có một số ví dụ điển hình như những nỗ lực bền bỉ của cán bộ Chi cục Kiểm lâm tỉnh Lâm Đồng trong việc thuyết phục các chủ gấu chuyển giao gấu, đưa tình này trở thành một trong những tỉnh, thành đầu tiên

NGĂN CHẶN NGUY CƠ TUYỆT CHỦNG ĐỘNG VẬT HOANG DÃ Ở VIỆT NAM:

Pháp luật và ý thức cần song hành

● Các hành vi quảng cáo, nuôi nhốt, tàng trữ và buôn bán trái phép cá thể, bộ phận hoặc sản phẩm của gấu đều là vi phạm pháp luật có thể bị xử phạt hành chính hoặc truy cứu trách nhiệm hình sự.

Nhằm đánh giá và xác định những vấn đề cấp bách cần được ưu tiên để xử lý hiệu quả tình trạng buôn bán động vật hoang dã (ĐVHD) trái phép, góp phần bảo vệ các quần thể ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm và từng bước xóa bỏ vai trò của Việt Nam trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép toàn cầu, đầu tháng 11/2024, Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên (ENV) ra mắt tài liệu thường niên “Những hành động cấp bách bảo vệ động vật hoang dã trước nguy cơ tuyệt chủng năm 2024”.

● Bà Bùi Thị Hà trao tặng kỷ niệm chương cho các cán bộ kiểm lâm đã có nhiều thành tích đóng góp trong hành trình loại bỏ dần hoạt động nuôi gấu lấy mật tại Việt Nam.

● Việc buôn bán trái phép các loài ngoại lai là mối đe dọa tiềm ẩn với đa dạng sinh học và sức khỏe con người. (Ảnh trong bài: ENV)

“Bên cạnh những kết quả đã đạt được, chúng ta đang phải đối diện với không ít những khó khăn trong nỗ lực ngăn chặn sự tuyệt chủng của các loài ĐVHD tại Việt Nam và trên thế giới. Tất cả các hành động được liệt kê trong tài liệu đều mang tính khẩn cấp và đòi hỏi sự vào cuộc của các cơ quan quản lý nhà nước, các cơ quan năng lực để có thể giải quyết triệt để. ENV đặc biệt nhấn mạnh sự cần thiết phải tập trung điều tra, bắt giữ và xử lý các đối tượng cầm đầu những đường dây buôn bán ĐVHD lớn cũng như việc ban hành một danh mục loài ĐVHD được phép nuôi thương mại để góp phần nâng cao hiệu quả quản lý, bảo vệ ĐVHD và làm chậm lại quá trình suy giảm sự đa dạng sinh học tại Việt Nam”, bà Bùi Thị Hà - Phó Giám đốc ENV chia sẻ.

không còn tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật. Bên cạnh đó, với quyết tâm cao độ, Chi cục Kiểm lâm tỉnh Bình Dương đã rất xuất sắc vận động chủ nuôi chuyên giao thành công 94 cá thể gấu từ các trại gấu đến trung tâm cứu hộ.

Điều đáng buồn là hiện nay, Hà Nội vẫn là địa phương có số lượng gấu bị nuôi nhốt nhiều nhất cả nước, chiếm khoảng 49% tổng số gấu bị nuôi nhốt hiện nay tại Việt Nam. Tính đến hết tháng 8/2024, vẫn còn 94 cá thể gấu đang bị nuôi nhốt trong 16 cơ sở tư nhân tại Hà Nội với 94,7% số gấu tập trung ở huyện Phúc Thọ.

Cũng theo bà Hà, các cơ quan chức năng, đặc biệt là tại Hà Nội có thể triển khai một số hoạt động để mang lại hiệu quả tích cực hơn như: tăng cường công tác kiểm tra, giám sát các cơ sở nuôi nhốt gấu, kịp thời phát hiện và xử lý những trường hợp nuôi nhốt, buôn bán trái phép gấu, mật gấu và các sản phẩm, bộ phận từ gấu; nỗ lực khuyến khích các chủ gấu còn lại tự nguyện chuyển giao gấu cho Nhà nước mà không cần “bồi thường”; kịp thời xử lý những hoạt động quảng cáo, buôn bán trái phép gấu, mật gấu và sản phẩm, bộ phận khác từ gấu đang phát triển mạnh mẽ trên

internet, đặc biệt là thông qua các mạng xã hội như Facebook.

“Thời gian gần đây, ENV đã ghi nhận một số chuyển biến tích cực tại Hà Nội trong công tác giám sát, thực thi pháp luật cũng như tuyên truyền, khuyến khích người dân tự nguyện chuyển giao gấu. Tuy nhiên, cơ quan chức năng thành phố Hà Nội cần tiến hành những biện pháp quyết liệt hơn để thực sự chấm dứt được tình trạng nuôi gấu lấy mật trên địa bàn Thủ đô. Biết rằng, công tác thuyết phục chủ nuôi chuyên giao gấu tuy rất khó khăn, nhưng với quyết tâm cao, chúng tôi tin rằng tất cả các tỉnh, thành đều có thể thành công. Để đẩy nhanh việc chấm dứt triệt để tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật tàn nhẫn và bất hợp pháp, 17 tỉnh, thành còn có gấu bị nuôi nhốt cần nhanh chóng có giải pháp chuyển giao toàn bộ 192 cá thể gấu còn lại đến các trung tâm cứu hộ, bảo tồn phù hợp”, bà Hà kêu gọi.

Cấp bách bảo vệ động vật hoang dã trước nguy cơ tuyệt chủng

Đầu tháng 11/2024, ENV đã ra mắt tài liệu “Những hành động cấp bách bảo vệ động vật hoang dã trước nguy cơ tuyệt chủng năm 2024” xác định 12 vấn đề trọng tâm cần tập trung xử lý, trong đó có rất nhiều vấn đề dù đã liên tục được đề cập nhiều năm trong các tài liệu thường niên nhưng vẫn rất “nóng hổi” như: xóa bỏ các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia quy mô lớn và nghiêm trị những đối tượng cầm đầu; ban hành danh mục các loài ĐVHD được phép nuôi thương mại tại Việt Nam để giải quyết tình trạng nhập lậu và hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp; tăng cường đấu tranh với vi phạm về ĐVHD trên Internet; chấm dứt tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật tại Việt Nam và đóng cửa toàn bộ các trại gấu tư nhân ở Thủ đô Hà Nội; ngăn chặn sự du nhập và phát triển của các sinh vật cảnh ngoại lai...

Theo ENV, bên cạnh việc ghi nhận những nỗ lực và bước tiến đáng kể của Việt Nam trong công tác đấu tranh, ngăn chặn vi phạm về ĐVHD cũng như nâng cao nhận thức của cộng đồng về bảo vệ ĐVHD, thì vẫn còn nhiều thách thức lớn vẫn còn tồn tại như việc xóa bỏ triệt để các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia và trừng trị những đối tượng cầm đầu.

Theo Cơ sở dữ liệu của ENV ghi nhận từ năm 2017 đến nay, mới chỉ có 5 trên tổng số khoảng 20 đối tượng cầm đầu các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia có quy mô lớn bị bắt giữ và xử lý. Thực trạng này đòi hỏi các cơ quan thực thi pháp luật ở Trung ương và địa phương cần tập trung nhiều nguồn lực, nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế và sử dụng các phương pháp, cách thức phù hợp để điều tra, xử lý các vụ việc buôn bán, vận chuyển ĐVHD lớn, đặc biệt tại khu vực cảng cũng như phát hiện và truy cứu trách nhiệm hình sự các đối tượng cầm đầu để triệt phá hoàn toàn những đường dây buôn bán ĐVHD lớn đang làm giàu bất chính từ đa dạng sinh học nước nhà. Bên cạnh đó, việc tiếp tục đề xuất ban hành danh mục các loài ĐVHD được phép nuôi thương mại tại Việt Nam như một giải pháp cấp thiết trước mắt để giải quyết tình trạng nhập lậu và hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp.

Một vấn đề nhức nhối khác cũng được đề xuất là việc ngăn chặn sự du nhập và phát triển của các sinh vật cảnh ngoại lai. Chỉ riêng năm 2023, đã ghi nhận hơn 316 vụ vi phạm với khoảng 19.320 cá thể ĐVHD ngoại lai bị buôn bán hoặc nuôi nhốt. Việc buôn bán trái phép các loài ngoại lai là mối đe dọa tiềm ẩn với đa dạng sinh học và sức khỏe con người nên đòi hỏi cơ quan chức năng cần ưu tiên quan tâm xử lý... **HỒNG MINH**

Trong bối cảnh nhiều loài ĐVHD đang phải đối mặt với nguy cơ tuyệt chủng, Hội nghị Thượng đỉnh Đa dạng sinh học Liên hợp quốc (COP16) vừa được tổ chức vào cuối tháng 10 năm nay tiếp tục hướng đến mục tiêu giải quyết sự suy giảm nghiêm trọng về đa dạng sinh học toàn cầu. Việt Nam là một thành viên tham gia công ước về đa dạng sinh học từ năm 1994 và đã luôn thể hiện trách nhiệm đối với quốc tế trong việc bảo tồn thiên nhiên và đa dạng sinh học. Minh chứng là Chính phủ Việt Nam đã phê duyệt Chiến lược quốc gia về đa dạng sinh học đến năm 2030 và tầm nhìn đến năm 2050 vào năm 2022 - được coi như một cam kết mạnh mẽ của Việt Nam để thực hiện các mục tiêu bảo tồn loài. Tại Hội nghị, phái đoàn Việt Nam đã tham gia thảo luận các vấn đề liên quan đến bảo vệ hệ sinh thái toàn cầu, vai trò của cộng đồng trong bảo tồn đa dạng sinh học, cũng như các nguy cơ từ loài ngoại lai xâm hại và nhiều vấn đề nhức nhối khác.

Khát vọng đưa giáo dục ngang tầm với các nước phát triển

● Thủ tướng Phạm Minh Chính phát biểu tại phiên họp. (Ảnh trong bài: MOET)

● GS.TS Nguyễn Thị Doan trao đổi tại phiên họp.

Tiếp thu ý kiến chỉ đạo của Thủ tướng Phạm Minh Chính và ý kiến trao đổi của các thành viên Ủy ban quốc gia đổi mới giáo dục và đào tạo, Bộ trưởng Nguyễn Kim Sơn cho biết, Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) sẽ hoàn thiện dự thảo Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Kết luận 91 để trình Thủ tướng Chính phủ ban hành, dự kiến trước ngày 20/11/2024.

Cần tháo gỡ những “điểm nghẽn”

Tại Phiên họp nhằm cho ý kiến về “Định hướng giải pháp thực hiện đổi mới giáo dục và đào tạo theo Kết luận số 91 của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Nghị quyết 29-NQ/TW khóa XII”, Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính cho rằng: Sau 10 năm thực hiện đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, sự nghiệp giáo dục đạt được nhiều kết quả tích cực. Phiên họp sẽ cho ý kiến để tiếp tục thực hiện đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo theo yêu cầu Kết luận 91 của Bộ Chính trị đảm bảo tính khả thi. Thủ tướng đề nghị các ý kiến thảo luận tại phiên họp cần tập trung vào các phương án, giải pháp phù hợp với tình hình đất nước.

Báo cáo về định hướng, giải pháp thực hiện đổi mới giáo dục và đào tạo theo Kết luận 91, Thứ trưởng Bộ GD&ĐT Nguyễn Văn Phúc cho biết: Bộ GD&ĐT đã phối hợp với các Bộ, cơ quan ngang Bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và các địa phương xây dựng dự thảo Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Kết luận 91. Trong quá trình xây dựng dự thảo, Bộ GD&ĐT đã gửi xin ý kiến góp ý và tiếp thu ý kiến góp ý của 25 Bộ, cơ quan ngang Bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và 55 tỉnh, thành phố. Đến nay, dự thảo Chương trình hành động về cơ bản đã đảm bảo yêu cầu bám sát Kết luận số 91, xác định các nhiệm vụ, giải pháp trọng tâm Chính phủ chỉ đạo các Bộ, ngành, địa phương tập trung triển khai để tiếp tục thực hiện nghiêm túc các quan điểm, mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo theo Nghị quyết 29 và Kết luận 91 của Bộ Chính trị và cụ thể hóa phân công đến từng Bộ, ngành, cơ quan có liên quan và các địa phương. Trong đó, đã tập trung cụ thể hóa 8 nhóm nhiệm vụ trọng tâm.

Theo đó, Bộ GD&ĐT xin ý kiến các thành viên Ủy ban về việc thống nhất quản lý nhà nước về giáo dục và đào

tạo, bảo đảm sự đồng bộ, liên thông từ giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông, giáo dục thường xuyên, giáo dục nghề nghiệp đến giáo dục đại học. Quản lý viên chức ngành Giáo dục; tiền lương cho nhà giáo; thu hút, sử dụng chuyên gia, nhà khoa học nước ngoài và người Việt Nam ở nước ngoài về giảng dạy, nghiên cứu và làm việc ở các cơ sở giáo dục và đào tạo tại Việt Nam. Giao nhiệm vụ xây dựng chương trình đầu tư công hiện đại hoá giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp; các thiết chế trong xây dựng xã hội học tập.

Các thành viên Ủy ban quốc gia Đổi mới giáo dục và đào tạo cơ bản nhất trí với định hướng giải pháp thực hiện đổi mới giáo dục và đào tạo theo Kết luận số 91-KL/TW ngày 12/8/2024 của Bộ Chính trị được nêu trong dự thảo Chương trình hành động của Chính phủ do Bộ GD&ĐT chủ trì xây dựng.

GS.TS Nguyễn Thị Doan, Chủ tịch Hội Khuyến học Việt Nam cho rằng, Chương trình hành động đã đề cập tới xã hội hoá giáo dục và xây dựng xã hội học tập nhưng cần tập trung hơn nữa. Đó là một số “điểm nghẽn” của giáo dục hiện nay là thống nhất quản lý nhà nước, quản lý viên chức, tiền lương nhà giáo, GS.TS Nguyễn Thị Doan đề nghị đánh giá, rà soát để có giải pháp cho những vấn đề này.

Với quan điểm muốn phát triển phải có hệ thống giáo dục đại học hoàn chỉnh và phải có các trường đẳng cấp quốc tế, GS.TS Nguyễn Thị Doan cũng đề nghị quan tâm nguồn đầu tư công để hiện đại hoá giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp.

Phân tích các vấn đề đặt ra từ phân luồng, hướng nghiệp sau THCS và cho rằng cần có giải pháp cho vấn đề này, Chủ nhiệm Ủy ban Văn hoá, Giáo dục của Quốc hội Nguyễn Đắc Vinh đồng thời nhấn mạnh tới đầu tư cho giáo dục, bảo đảm công bằng trong giáo dục. Ông Nguyễn Đắc Vinh đề nghị, nên

mạnh dạn giao quản lý biên chế viên chức cho ngành Giáo dục, giải quyết vấn đề thừa thiếu cục bộ và những vấn đề quản lý về nhà giáo.

Nhấn mạnh quan tâm thêm tới phân luồng sau THCS và có sự điều chỉnh phù hợp với văn hoá đào tạo của Việt Nam, Phó Thủ tướng Lê Thành Long cho rằng, các danh mục công việc trong dự thảo Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Kết luận 91 cần cần nhắc lại để đưa những công việc khả thi, đặc biệt các đề án có làm được không, nếu làm được phân định thực hiện theo năm.

Một số chính sách đang xây dựng, như Nghị quyết về việc cho phép tuyển dụng người có trình độ cao đẳng để dạy một số môn học theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018; Chiến lược phát triển giáo dục giai đoạn đến 2030, tầm nhìn đến 2045; Quy hoạch mạng lưới cơ sở giáo dục đại học và sự phạm thời kỳ 2021 - 2023, tầm nhìn đến năm 2050... được Phó Thủ tướng yêu cầu liệt kê vào Chương trình hành động.

Từng bước đưa tiếng Anh trở thành ngôn ngữ thứ hai

Phát biểu kết luận phiên họp, Thủ tướng Phạm Minh Chính một lần nữa nhấn mạnh: Đảng, Nhà nước luôn quan tâm tới lĩnh vực giáo dục và đào tạo, luôn đặt giáo dục là quốc sách hàng đầu. “Khi đặt giáo dục là quốc sách hàng đầu là lấy con người làm trung tâm, chủ thể, làm động lực, nguồn lực, mục tiêu cho sự phát triển. Không gì quý bằng con người. Chúng ta không hy sinh công bằng xã hội, an sinh xã hội để đổi lấy tăng trưởng”, Thủ tướng nói.

Cho rằng, đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đã có nội hàm, Thủ tướng nhấn mạnh thêm 5 phương châm: Thời gian - Trí tuệ - Khát vọng - Tự lực - Hội nhập. Trong đó, thời gian là các chính sách ban hành liên quan tới giáo dục phải nhanh, khả thi, kịp thời, hiệu quả. Trí tuệ là dựa vào giáo dục, dựa vào đổi mới sáng tạo.

Về khát vọng, Thủ tướng lưu ý, đưa nền giáo dục theo kịp các nước phát triển càng sớm càng tốt. “Chúng ta xác định đến năm 2030 vẫn là nước đang phát triển, nhưng với vị trí quốc sách hàng đầu nên giáo dục cần đi đầu, đi sớm hơn. Khát vọng đưa giáo dục ngang tầm với các nước phát triển càng sớm càng tốt”, Thủ tướng nêu rõ.

Đối với phương châm tự lực, theo Thủ tướng, đó là tự cường, tự tin dân tộc, lấy nguồn lực bên trong là nền tảng, nguồn lực bên ngoài là quan trọng, đột phá. Phương châm hội nhập là phát huy sức mạnh dân tộc và sức mạnh thời đại.

Cùng với 5 phương châm, Thủ tướng đề cập tới 3 yếu tố quan trọng cần quan tâm để chỉ đạo cho sát. Đó là phân cấp, phân quyền, nâng cao tính tự chủ của các địa phương, cơ sở giáo dục và đào tạo để phát huy không gian sáng tạo, với quan điểm địa phương quyết, địa phương làm, địa phương chịu trách nhiệm.

Đó là nâng cao chất lượng học và dạy; tạo cảm hứng, lấy học sinh làm trung tâm, thầy cô làm động lực; giáo viên nâng cao chất lượng. Đối với học sinh, chất lượng học là phù hợp với lứa tuổi, tạo cảm hứng, động lực cho học sinh.

Và thứ ba là xây dựng cơ chế để đẩy mạnh xã hội học tập và học tập suốt đời. Chỉ đạo cụ thể về 6 vấn đề Bộ GD&ĐT xin ý kiến thành viên Ủy ban tại phiên họp, Thủ tướng khẳng định, thống nhất quản lý nhà nước về giáo dục và đào tạo là cần thiết và giao Bộ GD&ĐT, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội rà soát lại xem thế nào là thuận lợi, vì lợi ích chung. Theo Thủ tướng, mỗi cách quản lý đều có mặt tích cực và chưa tích cực; tích cực thì làm và đã làm phải nhanh, kịp thời, khả thi và hiệu quả.

Đối với vấn đề quản lý đội ngũ giáo viên, Thủ tướng lưu ý, biên chế, trường lớp phải phù hợp với hoàn cảnh, điều kiện cụ thể của Việt Nam; trong đó tinh thần là giảm điểm trường, tăng quy mô trường và chú ý liên cấp. Thủ tướng giao Bộ Nội vụ chủ trì, phối hợp với Bộ GD&ĐT rà soát các tiêu chuẩn, tiêu chí và sửa đổi quy định sao cho phù hợp.

Về huy động nguồn lực cho giáo dục và đào tạo, từ thực tế nhiều địa phương có cách huy động nguồn lực tốt, Thủ tướng đề nghị cần tổng kết các mô hình huy động nguồn lực, nghiên cứu chính sách tổng thể huy động nguồn lực.

Đối với các thiết chế xây dựng xã hội học tập, học tập suốt đời, Thủ tướng nhấn mạnh, đây là chủ trương lớn. Học tập kiến thức không có giới hạn tuổi tác, giới tính, tôn giáo, tất cả mọi người được tiếp cận bình đẳng. Học càng nhiều kiến thức càng lớn, xây dựng đất nước càng phát triển.

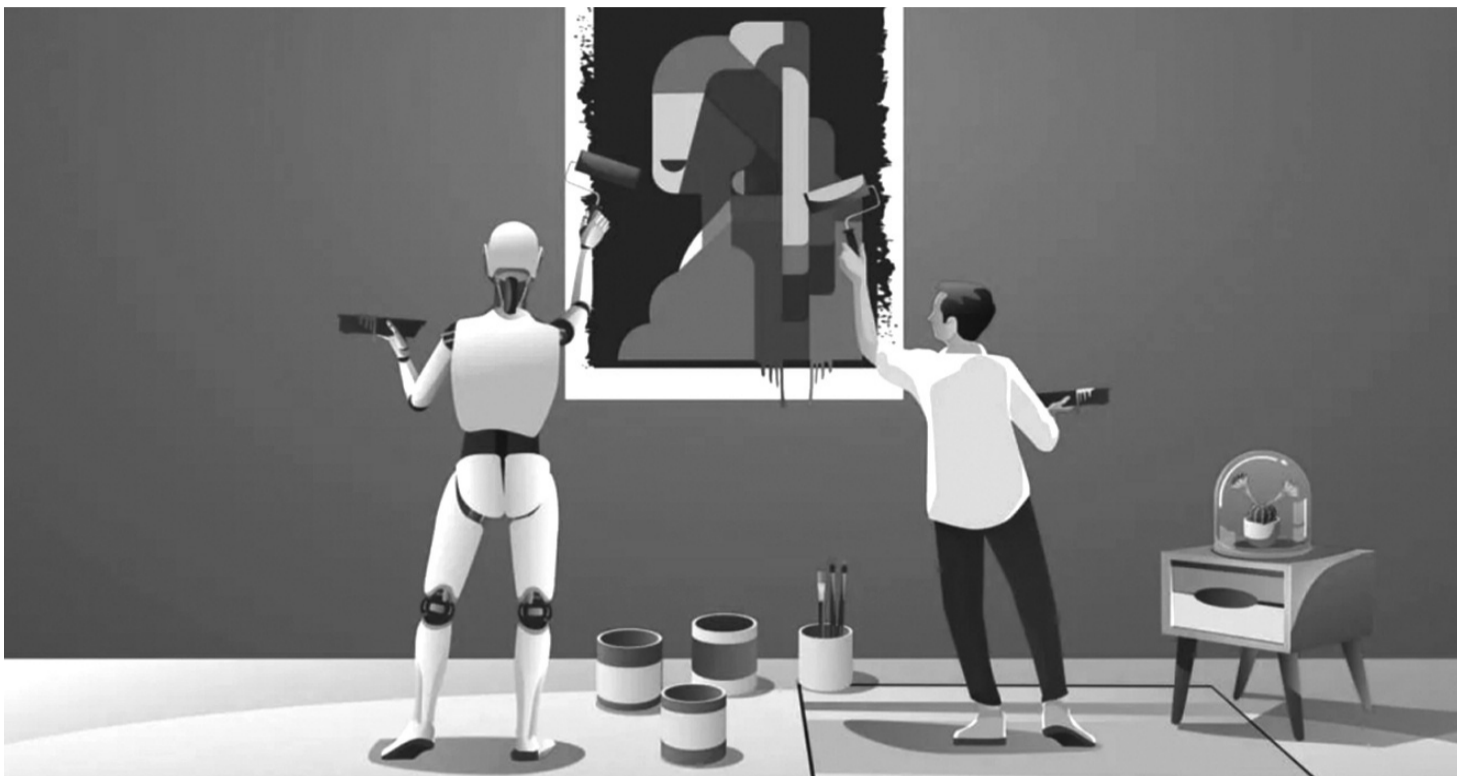
Từ các ý kiến của thành viên Ủy ban tại phiên họp, Thủ tướng đề nghị Bộ GD&ĐT với vai trò chủ trì xây dựng dự thảo Chương trình hành động của Chính phủ tiếp thu tối đa hoàn thiện, xin ý kiến Chính phủ để ban hành Nghị quyết thực hiện Kết luận 91 của Bộ Chính trị ngay trong tháng 11.

“Việc hoàn thiện dự thảo Chương trình hành động sao cho bố cục gọn nhẹ, nội dung rõ ràng, thể hiện rõ quyết tâm cao, nỗ lực lớn, hành động quyết liệt, hành động dứt điểm, phân công rõ người, rõ việc, rõ trách nhiệm, rõ sản phẩm, rõ thời gian. Trong đó lưu ý nội dung về quy hoạch mạng lưới, chất lượng đội ngũ nhà giáo, đào tạo nhân lực chất lượng cao, nguồn lực đầu tư cho giáo dục, từng bước tiếng Anh thành ngôn ngữ thứ 2 trong trường học”, Thủ tướng chỉ đạo. **UYÊN NA**

BẢN QUYỀN VĂN HÓA THỜI AI

BẢO VỆ BẢN QUYỀN TRONG LĨNH VỰC VĂN HÓA:

Thách thức pháp luật từ AI

● **Ảnh minh họa.** (Nguồn: LinderIn)

Tháng 9/2024, trước thềm Hội nghị thượng đỉnh tương lai, các chuyên gia của Liên hợp quốc đã lên tiếng cảnh báo rằng sự phát triển của trí tuệ nhân tạo (AI) không nên chỉ chịu sự chi phối của thị trường mà cần có cơ chế kiểm soát quốc tế hiệu quả hơn, đồng thời kêu gọi tạo ra các công cụ thúc đẩy hợp tác toàn cầu trong lĩnh vực này.

Sở dĩ có lời kêu gọi khẩn thiết này vì ngày nay sử dụng AI (Artificial Intelligence - là trí tuệ nhân tạo mô phỏng những suy nghĩ và quá trình tiếp thu kiến thức của con người cho máy móc, hệ thống máy tính) đã trở thành việc bình thường, nhưng luật pháp các quốc gia trên thế giới và trong các lĩnh vực lại chưa theo kịp.

Khi AI là “người sáng tạo”

Một trong những bằng chứng của việc luật pháp chưa theo kịp tốc độ phát triển của AI đó là “thách thức pháp luật từ AI trong bảo vệ bản quyền văn hóa. Vào tháng 3/2023, một bộ truyện tranh Nhật Bản dài 100 trang vẽ bằng AI đã được bán ra. Điều đáng nói là tác giả bộ truyện tranh thừa nhận bản thân không có khiếu hội họa nhưng chỉ mất 6 tuần hoàn thành bộ truyện bằng cách nhập các từ khóa cần thiết để mô tả nhân vật mà ông hình dung và AI dựa vào đó cho ra hình ảnh nhân vật chính.

Trước đó, năm 2022, thế giới xôn xao quanh câu chuyện một bức tranh mang tên “Théâtre D’opéra Spatial” do phần mềm AI có tên Midjourney vẽ. Người sử dụng phần mềm vẽ tranh, anh Jason Allen, ghi ở mục tác giả là “Jason M. Allen via Midjourney”. Bức tranh này đã được trao giải nhất cho hạng mục nghệ thuật tại triển lãm ở bang Colorado, Mỹ tháng 8/2022. Bức tranh được cộng đồng nhận xét là có những nét

vẽ sống động và thật khó để biết đây là sản phẩm của AI. Quá rõ để thấy rằng, bức tranh là do AI trực tiếp vẽ ra. Nhưng theo luật tác quyền, tác giả của bức tranh là phần mềm Midjourney hay là Jason Allen? Câu hỏi này khó có lời giải đáp thỏa đáng.

Năm 2023, hãng tin Reuters (Anh) dẫn nội dung một lá thư của Văn phòng Bản quyền Mỹ nêu rõ tiêu thuyết đồ họa “Zarya of the Dawn” của tác giả Kris Kashtanova được cấp bản quyền cho những phần gồm phần văn bản do tác giả viết và bộ cục hình ảnh do tác giả sắp xếp. Riêng phần ảnh do Midjourney sáng tạo không được cấp bản quyền. Trong nội dung bức thư, Văn phòng trên cho biết sẽ đăng ký lại cho tác phẩm “Zarya of the Dawn”, không tính phần hình ảnh không phải sản phẩm do con người tạo ra và không được cấp bản quyền. Quyết định của Văn phòng Bản quyền Mỹ là một trong những quyết định đầu tiên từ một cơ quan Mỹ về phạm vi bản quyền đối với tác phẩm do AI tạo ra. Hiện nay, hầu hết luật pháp quốc gia đều chưa quy định vấn đề này. Hay nói cách khác, ngày nay sử dụng AI đã trở thành việc bình thường, nhưng luật pháp vẫn chưa bắt kịp.

Thách thức từ AI với bản quyền văn hóa

Liên quan đến vấn đề bản quyền văn hóa trước thách thức từ AI, Hãng tin AP đã từng trích dẫn ý kiến của Luật sư Ronald

Wong, Công ty luật Covenant Chambers rằng: “Hiện tại vẫn chưa có định nghĩa pháp lý nào cho tác phẩm AI. Thuật ngữ “tác phẩm” không có nghĩa đây là nội dung mang tính nghệ thuật mà còn có cả các hình thức khác như hình ảnh, thiết kế, nhạc, video... Quan điểm pháp lý vẫn cho rằng tác phẩm AI được tạo ra không có quyền tác giả con người khác với tác phẩm truyền thống được tạo ra bởi tác giả là con người. Quyền tác giả của con người là yếu tố cần thiết để phát sinh bản quyền”.

Trong bài viết “Luật Bản quyền trước thách thức từ AI” đăng tải trên truyền thông, hai tác giả Phan Ngọc Trâm - Nguyễn Lữ Tân Giang, Khoa Luật, Đại học Kinh tế TP HCM đã chỉ ra, trong kỷ nguyên số, quy định về “tính nguyên gốc” dựa trên tiêu chí tác phẩm phải được sáng tạo bởi con người đang bị thách thức bởi AI. Theo hai tác giả Phan Ngọc Trâm - Nguyễn Lữ Tân Giang, hiện nay có ba quan điểm chính liên quan đến vấn đề công nhận ai là tác giả đối với tác phẩm từ AI, đó là: công nhận lập trình viên của phần mềm AI là tác giả; công nhận người sử dụng phần mềm AI là tác giả; công nhận chính AI là tác giả. Đối với quan điểm thứ nhất các nước trên thế giới đã quy định như Anh, Úc, New Zealand... Còn quan điểm thứ hai và ba, hiện nay vẫn chưa có cơ chế pháp lý chính thức. Theo hai tác giả, để xác định vấn đề bản quyền trong “thời đại AI”, cần xác định tư cách chủ thể của AI. “Khi “trí thông minh” đang tách dần ra khỏi “ý thức”, nhân loại đang phải đối mặt với sự tiếp nhận các vấn đề mới chưa từng có trong tiền lệ là: các vật thể phi ý thức nhưng có trí thông minh đang đóng góp giá trị rất lớn đối với sự phát triển kinh tế và xã hội. Tư duy luật truyền thống lâu nay vẫn chỉ thừa nhận duy nhất con người là tác giả. Nhưng trong cuộc đua tác quyền, liệu con người có còn giữ được vị trí độc tôn nữa hay không? Trong tương lai, nếu AI tạo ra ngày càng nhiều các tác phẩm nghệ thuật bắt mắt, liệu AI có được công nhận là tác giả hay không? AI có được coi là chủ thể của luật

hay không? Đây là một câu hỏi lớn không chỉ ngành Luật Sở hữu trí tuệ (SHTT) phải giải quyết mà còn là thách thức của toàn bộ hệ thống pháp luật”, hai tác giả Phan Ngọc Trâm - Nguyễn Lữ Tân Giang đặt vấn đề.

AI có phải chủ thể của luật?

Vấn đề này đã được đề cập rất nhiều tại cuộc Hội thảo “Trí tuệ nhân tạo với hoạt động xây dựng và thực hiện pháp luật” do Đại học Luật Hà Nội tổ chức tháng 5/2024 trong khuôn khổ Diễn đàn Luật học và Phát triển năm 2024.

Bản về tính xác thực và bảo hộ bản quyền của hình ảnh trong thời đại của AI tạo sinh, TS. Trần Tiến Công, Học viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông nêu rõ, trong thời gian gần đây, các mô hình tạo sinh hình ảnh, video và văn bản bằng công cụ áp dụng AI đã trở nên phổ biến chưa từng thấy, cung cấp ứng dụng đa dạng trong các lĩnh vực như nghệ thuật, giải trí, thử nghiệm thực quan hóa dữ liệu. Tuy nhiên, sự gia tăng tiện ích này cũng đặt ra những thách thức, bao gồm cả khả năng làm sai lệch thông tin, gây ra những vấn đề về lý và bảo hộ bản quyền tác giả. Với bối cảnh nhiều mặt này, một trong những nhiệm vụ quan trọng của các nhà nghiên cứu và các nhà bảo hộ quyền tác giả là phát hiện và xác định nguồn gốc của hình ảnh do AI tạo ra. Việc này có tác động lớn trên nhiều lĩnh vực khác nhau, bao gồm bảo mật, quyền riêng tư và ngành truyền thông.

Đề nâng cao tính xác thực và bảo hộ bản quyền của hình ảnh trong thời đại của AI tạo sinh, theo TS. Trần Tiến Công, cần có sự hợp tác chặt chẽ giữa các tổ chức, doanh nghiệp và cơ quan quản lý để phát triển các chuẩn mực và quy định về việc sử dụng hình ảnh tạo sinh, tránh bị sử dụng vào mục đích xấu; áp dụng công nghệ AI cho việc tự động phát hiện hành vi sử dụng ảnh giả mạo trên internet và các nền tảng trực tuyến khác; tăng cường giáo dục và tạo nhận thức cho cả người sáng tạo và người tiêu dùng về tầm quan trọng của việc bảo vệ bản quyền hình ảnh.

Chi ra cơ hội và thách thức trong việc bảo hộ quyền SHTT đối với sản phẩm do AI tạo ra, PGS.TS Vũ Thị Hải Yến - Phó Trưởng Khoa Pháp luật dân sự, Đại học Luật Hà Nội đã nhận định, sự phát triển của công nghệ AI cũng như sự tham gia của AI vào quá trình tạo ra sản phẩm sáng tạo đang đặt ra những thách thức trong việc có mở rộng hay không phạm vi chủ thể của quyền SHTT, hay nói cách khác AI có phải chủ thể của luật?

Theo PGS.TS Vũ Thị Hải Yến, cần tính đến những tình huống như: đối với những sản phẩm do AI tạo ra không có sự sáng tạo của con người; đối với những sản phẩm do AI tạo ra có sự sáng tạo của con người..., để qua đó nhận diện được các thách thức trong vấn đề bảo hộ quyền đối với công nghệ AI và sản phẩm do AI tạo ra.

“Nhận thức được vai trò quan trọng của AI đối với sự phát triển kinh tế, xã hội, ngày 26/01/2021 Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 127/QĐ-TTg về Chiến lược quốc gia về nghiên cứu, phát triển và ứng dụng trí tuệ nhân tạo đến năm 2030”. Song hành với đó là yêu cầu cấp thiết xây dựng khung pháp lý điều chỉnh hoạt động của AI và sản phẩm do AI tạo ra. Để thực hiện được điều này, việc tham khảo pháp lý và thực tiễn pháp lý liên quan để bảo vệ quyền SHTT đối với công nghệ AI và sản phẩm do AI tạo ra là rất quan trọng, để có thể tận dụng tối đa lợi thế của AI mang lại, giảm thiểu rủi ro và những tác động tiêu cực, cũng như giải quyết được các vấn đề pháp lý liên quan”, PGS.TS Vũ Thị Hải Yến nhấn mạnh.

HỒNG MINH - HUƠNG GIANG

Sớm có quy định quản lý AI

Thực tế đã và đang cho thấy, AI là một lĩnh vực đang phát triển nhanh chóng với tiềm năng làm thay đổi cách con người làm việc, học tập và tương tác với công nghệ. AI do con người tạo ra, là sản phẩm của tri thức nên sẽ có biến thể “AI tốt” và “AI xấu”. Để chuẩn bị cho tương lai, mọi cá nhân và tổ chức cần trang bị đầy đủ kỹ năng và kiến thức cần thiết để thành công trong một thế giới được điều khiển bởi AI. Ngoài ra, các nhà hoạch định cần thiết lập các chính sách, pháp luật để đối phó với những ảnh hưởng tiềm ẩn của AI bảo đảm rằng AI được sử dụng một cách có lợi cho nhân loại.

Trả lời truyền thông, Thứ trưởng Bộ KH&CN Nguyễn Hoàng Giang cho biết: “Việt Nam không thể đứng ngoài cuộc chơi về trí tuệ nhân tạo AI nhưng phải bảo đảm hai yếu tố: Việt Nam phải xây dựng hành lang pháp lý thông thoáng, đáp ứng yêu cầu thực tiễn để nghiên cứu, ứng dụng vào đời sống, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội. Mặt khác, Việt Nam cần học tập, chia sẻ kinh nghiệm của các nước phát triển, đi trước theo hướng có trách nhiệm, phù hợp với văn hóa Việt Nam và tránh thiệt hại. Phát triển công nghệ số phải song hành cùng trách nhiệm và đạo đức”.

BẢN QUYỀN VĂN HÓA THỜI AI

Nguy cơ AI làm xói mòn bản sắc văn hóa

Trong thời đại công nghệ số phát triển vượt bậc, trí tuệ nhân tạo (AI) đang ngày càng trở thành công cụ phổ biến. Với khả năng thu thập và nhân bản các yếu tố văn hóa, AI mang lại tiềm năng to lớn trong việc lan tỏa những giá trị văn hóa, nhưng cũng đặt ra một thách thức lớn về nguy cơ xói mòn bản sắc văn hóa.

● Đám cưới người Việt xưa qua tái tạo của AI được cho là có nhiều sai lệch về văn hóa, trang phục.

Hai mặt của AI khi lan tỏa văn hóa dân tộc

Không thể phủ nhận rằng, trí tuệ nhân tạo đã mang lại nhiều lợi ích trong việc lan tỏa các giá trị văn hóa dân tộc, đặc biệt là ở khả năng tiếp cận và phổ biến thông tin một cách rộng rãi và nhanh chóng. Thời gian qua, một số quốc gia, nhiều tổ chức đã và đang áp dụng các công nghệ AI như một phương pháp hữu hiệu để lưu trữ, sắp xếp, truyền thông về các nét đẹp của văn hóa dân gian. Thông qua các ứng dụng như phiên dịch tự động, sáng tạo nội dung đa ngôn ngữ, hoặc tái hiện văn hóa qua hình ảnh và âm thanh, AI giúp đưa các yếu tố văn hóa truyền thống của mỗi quốc gia đến gần hơn với cộng đồng quốc tế. Những câu chuyện dân gian, lễ hội truyền thống, hay di sản nghệ thuật có thể được AI tái hiện và phân phối rộng rãi, giúp nâng cao nhận thức về giá trị văn hóa, đồng thời góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa của mỗi dân tộc trong bối cảnh hội nhập toàn cầu. AI còn hỗ trợ việc số hóa và lưu trữ thông tin văn hóa, từ đó bảo vệ các di sản này khỏi nguy cơ mai một và giúp thế hệ trẻ dễ dàng tiếp cận hơn. Một ví dụ cụ thể là dự án AINU-GO AI - “giải cứu” ngôn ngữ thiểu số có nguy cơ biến mất cao nhất tại Nhật. Thông qua các ứng dụng trí tuệ nhân tạo như thông qua dữ liệu âm

thanh để nhận diện âm vị và tái hiện, ứng dụng đọc hiểu cổ văn, ứng dụng lưu trữ và mô hình hóa động tác của diễn viên nghệ thuật cổ... Dự án đã thành công trong việc lưu trữ nhiều nghệ thuật văn hóa dân gian đang có nguy cơ mai một, thất truyền.

Tuy nhiên, đằng sau những lợi ích ấy luôn tồn tại những nguy cơ mà không phải ai cũng lường hết được. Một trong những đặc điểm của AI là khả năng học và sao chép nội dung từ dữ liệu có sẵn trên internet. Khi AI tạo ra các nội dung liên quan đến văn hóa, nó dựa trên các mẫu dữ liệu đã được thu thập, nhưng lại thiếu đi yếu tố bối cảnh và nguồn gốc cụ thể. Điều này dẫn đến tình trạng một số biểu tượng văn hóa, câu chuyện dân gian, ca dao tục ngữ hoặc phong tục truyền thống được tái hiện nhưng không giữ được ý nghĩa ban đầu, thậm chí có thể trở nên lệch lạc. Những yếu tố mang giá trị tinh thần sâu sắc khi bị tái tạo mà không có sự hiểu biết về ngữ cảnh sẽ dần mất đi ý nghĩa vốn có, tạo nên sự nhầm lẫn và hiểu lầm.

Khả năng nhân bản của AI có thể tạo ra một lượng lớn các bản sao của những yếu tố văn hóa, nhưng các phiên bản này lại không có sự phân biệt rõ ràng giữa các biến thể hoặc các yếu tố chính yếu. Trong khi mỗi nền văn hóa đều có những sắc thái đặc trưng, AI lại dễ dàng kết hợp

hoặc sao chép những yếu tố văn hóa từ các quốc gia, các dân tộc khác nhau vào trong cùng một nội dung. Kết quả là các bản sắc văn hóa dần bị pha loãng, khó phân biệt được đâu là bản sắc riêng, đâu là yếu tố ngoại lai.

Một ví dụ, thời gian qua, một số nhà thiết kế, khi sử dụng đến trí tuệ nhân tạo để tạo ra các sản phẩm trang phục mang văn hóa dân gian, đã cho ra đời những sản phẩm lai căng. Các sản phẩm này khi kinh doanh rộng rãi trên thị trường, có thể gây ra những nhầm lẫn nghiêm trọng về nguồn gốc hoa văn, mất đi cái “gốc” thật sự của những chi tiết bản địa mang tính độc bản.

AI không chỉ tái hiện mà còn có thể tạo ra những nội dung thiếu chính xác hoặc gây nhận thức sai lệch, đặc biệt với thế hệ trẻ. Như thời gian qua, một số phiên bản do AI tạo ra, lan truyền rộng rãi trên mạng xã hội làm nhiều bạn trẻ thích thú, nhưng khiến các nhà nghiên cứu văn hóa, lịch sử phải lo lắng. Như những bộ ảnh về các anh hùng lịch sử nước ta, khi qua bàn tay “sáng tạo” của AI, bỗng trở thành những... siêu anh hùng trong các bộ phim hoặc game, với sự lai tạo về gương mặt, phục trang của cả Âu, Á. Điều này không chỉ làm mất đi cái “hồn” của bản sắc văn hóa mà còn tạo ra những nhầm lẫn về lịch sử và truyền thống.

Các nhà khoa học cũng lo ngại trước khả năng tạo ra hình

ảnh và video siêu thực của AI, khiến người xem khó phân biệt thật - giả. Điều này đặt ra một nguy cơ rất lớn khi các phiên bản “lai” về văn hóa dân tộc được AI tung ra có thể gây ra những nhầm lẫn tai hại về nguồn gốc, khiến lâu dài, người dân khó lòng phân biệt đâu là bản gốc, đâu là biến dị.

Thách thức về bản quyền và giải pháp

Có thể thấy, trí tuệ nhân tạo đặt ra những thách thức không hề nhỏ trong việc bảo tồn và tôn trọng các giá trị văn hóa truyền thống. Trong quá trình sử dụng dữ liệu văn hóa dân gian, AI có thể vi phạm quyền sở hữu văn hóa của các cộng đồng bản địa. Khi các yếu tố văn hóa này bị sao chép và sử dụng tràn lan mà không có sự công nhận, chúng dần mất đi quyền sở hữu của các dân tộc đã sáng tạo và gìn giữ.

Hơn nữa, các nền tảng trí tuệ nhân tạo không có khả năng xác thực hay bảo vệ bản quyền văn hóa. AI có thể dễ dàng lấy nội dung từ các nguồn tài liệu văn hóa khác nhau, nhưng không thể phân biệt được nguồn gốc của những yếu tố này. Điều này khiến những giá trị văn hóa truyền thống bị biến tướng và không còn giữ được vai trò quan trọng trong cộng đồng. Việc bảo tồn bản sắc văn hóa từ đó cũng trở nên khó khăn hơn, vì khi văn hóa bị lan truyền sai

lệch, khó khăn trong việc ngăn chặn và phục hồi bản sắc gốc.

Gìn giữ các giá trị bản sắc văn hóa, truyền thống, quyền sáng tạo và làm chủ văn hóa của người dân, của quốc gia chính là an ninh văn hóa. Nếu lơ là, mất cảnh giác, đến một lúc nào đó, các bản sắc văn hóa, giá trị truyền thống tốt đẹp của một dân tộc bỗng chốc bị lai căng, biến mất lúc nào không hay. Hiện nay, hành lang pháp lý cho các vấn đề liên quan đến bản quyền, đến tác hại của AI đối với lĩnh vực văn hóa - nghệ thuật trên thế giới và tại Việt Nam vẫn còn khá “chậm chân” so với tốc độ phát triển vũ bão của các ứng dụng này trong đời sống. Hơn lúc nào hết, để bảo vệ an ninh văn hóa, bảo vệ những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc, giảm thiểu những nguy cơ mà AI có thể gây ra cho bản sắc văn hóa, chúng ta cần càng sớm càng tốt đưa ra những giải pháp cụ thể để quản lý và kiểm soát cách AI tiếp cận và sử dụng dữ liệu văn hóa truyền thống.

Có thể nói, việc kiểm soát nội dung mà AI tạo ra là vô cùng cần thiết. Các cơ quan chức năng, các tổ chức bảo vệ văn hóa cần có những biện pháp nhằm giám sát và xác thực các dữ liệu văn hóa truyền thống trước khi chúng được sử dụng để đào tạo AI. Đồng thời, việc xây dựng các cơ sở dữ liệu văn hóa chính thống, nơi lưu trữ và bảo tồn các giá trị văn hóa được xác thực cũng là một hành động không thể chậm trễ. Bởi, các cơ sở dữ liệu này không chỉ đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ bản sắc văn hóa mà còn hỗ trợ cho các ứng dụng AI tiếp cận thông tin một cách chính xác và đầy đủ. Việc này không chỉ giúp giảm thiểu tình trạng sai lệch thông tin mà còn góp phần giúp các giá trị văn hóa truyền thống được tôn trọng và bảo tồn.

Cạnh đó, việc nâng cao nhận thức cộng đồng về vấn đề bản sắc văn hóa cũng là một yếu tố cực kỳ quan trọng. Đặc biệt, các thế hệ trẻ cần được giáo dục, định hướng về cách lựa chọn và đánh giá các thông tin văn hóa, giúp họ nhận thức đúng về giá trị văn hóa truyền thống.

PGS. TS Nguyễn Thế Kỷ, Chủ tịch Hội đồng Lý luận, phê bình văn học, nghệ thuật Trung ương đã có những chia sẻ đáng để suy ngẫm: “Sử dụng công nghệ cũng như sử dụng con dao hai lưỡi, phải biết tính năng của nó để phát huy điểm yếu điểm, ưu điểm, tính năng tốt đồng thời hạn chế mặt hại, mặt tiêu cực. Thực ra mặt lợi, hại hay tiêu cực, suy cho cùng là do người sử dụng, con người sử dụng với một thiện ý, một mong muốn đưa đến những điều tốt đẹp; còn con người sử dụng nó như là một công cụ để làm điều tiêu cực, thậm chí có thể là công cụ “giết chết” về văn hóa thì cũng rất dễ”. NGỌC MAI

BẢN QUYỀN VĂN HÓA THỜI AI

AI VÀ NGHỆ THUẬT BIỂU DIỄN:

Nghệ sĩ có đang chịu thiệt thòi?

● AI Ann - ca sĩ AI đầu tiên được phát triển bởi trí tuệ nhân tạo tại Việt Nam.

● Nhạc sĩ AI đầu tiên trên thế giới Anna Indiana sáng tác bài hát thu hút lượng view khổng lồ trên mạng xã hội. (Nguồn: AI)

Trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo (AI) đang dần “lấn sân” vào lĩnh vực nghệ thuật, một câu hỏi lớn đang được đặt ra: Liệu AI có đang dần thay thế con người trong các lĩnh vực biểu diễn và sáng tác? Điều này đặt ra nhiều vấn đề về quyền tác giả, bản quyền và quyền bảo vệ phong cách sáng tạo cá nhân.

Khi AI “lấn sân” vào nghệ thuật biểu diễn

Có thể khẳng định, trên đà phát triển hiện nay, AI đang đem lại những khả năng vượt bậc, trong đó bao gồm cả lĩnh vực sáng tạo văn hóa - nghệ thuật, mà trước đây tưởng chừng như là địa hạt độc quyền của con người mà không máy móc nhân tạo nào có thể thay thế được.

Theo PGS.TS Bùi Hoài Sơn, Ủy viên Thường trực Ủy ban Văn hóa, Giáo dục: “Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư với đặc trưng bởi sự tiến bộ trong công nghệ như AI đã có tác động đáng kể đến văn hóa; đến quá trình hội nhập quốc tế về văn hóa, tìm hiểu các nền văn hoá đa dạng; biến đổi các khía cạnh khác nhau của văn hóa, bao gồm âm nhạc, phim ảnh, văn học và các loại hình nghệ thuật khác; cho phép cá nhân hóa trải nghiệm văn hóa; thay đổi các hình thức kiểm duyệt truyền thống về văn hóa, như đối với lĩnh vực âm nhạc, điện ảnh... khiến công chúng dễ dàng tiếp cận sản phẩm văn hóa, nghệ thuật...”.

Trên thế giới, những năm gần đây, khái niệm “nghệ sĩ ảo” đã ra đời, bằng ứng dụng AI để tạo ra những nghệ sĩ có hình hài, vóc dáng, có khả năng ca hát, sáng tác, tuy chỉ tồn tại trên không gian mạng.

Tháng 3/2023, công chúng Việt Nam lần đầu chứng kiến ca sĩ AI đầu tiên được phát triển bởi trí tuệ nhân tạo tại Việt Nam bằng việc kết hợp với các thuật toán cùng với nhiều lớp hiệu ứng âm thanh tạo nên một sản phẩm hoàn chỉnh mang tên “ca sĩ AI Ann”. Khi ra mắt, ca sĩ ảo đã trình diễn

ca khúc solo đầu tiên mang tên “Làm sao nói thương anh” (How To Say I Love You), được phát hành trên YouTube.

Tháng 11/2023, một nữ nhạc sĩ được tạo ra hoàn toàn bằng AI đã cho ra mắt ca khúc đầu tiên do chính cô sáng tác và thể hiện. Nữ nhạc sĩ có tên Anna Indiana là sản phẩm được tạo ra hoàn toàn bởi AI trình bày ca khúc đầu tiên do chính mình tự sáng tác với tên gọi "Betrayed by this Town". Toàn bộ bài hát, từ lời, giai điệu đến phối khí... đều do AI thực hiện tự động mà không hề có sự can thiệp của con người. Ca khúc đã thu hút hơn 45.000 lượt xem trên Youtube và hơn 24,5 triệu lượt xem trên mạng xã hội.

AI đã từng bước bước vào lĩnh vực biểu diễn nghệ thuật với khả năng tạo ra “nghệ sĩ ảo” - những nhân vật không có thật nhưng có khả năng “diễn” như một nghệ sĩ thực thụ. Các “nghệ sĩ ảo” này có thể biểu diễn bài hát, nhảy múa và thậm chí tương tác với khán giả thông qua hình ảnh 3D hoặc công nghệ mô phỏng chuyển động.

AI còn có thể sáng tác âm nhạc, viết lời bài hát, thậm chí tạo ra giai điệu mang phong cách của những nhạc sĩ lừng danh. Thông qua việc phân tích dữ liệu từ các tác phẩm nghệ thuật có sẵn, AI có thể mô phỏng phong cách và tạo ra những sáng tác hoàn toàn mới. Những bản nhạc mang hơi thở của Beethoven hay những giai điệu giống như phong cách của The Beatles giờ đây không còn là điều viễn vông. Các công nghệ AI như OpenAI’s MuseNet hay Google’s Magenta đã được lập trình để mô phỏng phong cách sáng tác của các nhà

soạn nhạc nổi tiếng, giúp tạo ra những bản nhạc mới “giống hệt” với nguyên tác.

Nghệ sĩ đang bị xâm phạm như thế nào?

Tuy nhiên, sự phát triển như vũ bão và khả năng sáng tạo của AI dường như cũng đã và đang tạo ra nhiều nguy cơ mà làng nghệ thuật phải đối mặt.

Như sự kiện nhạc sĩ AI đầu tiên trên thế giới Anna Indiana sáng tác bài hát thu hút lượng view khổng lồ trên mạng xã hội, một bộ phận nghệ sĩ và công chúng đã có những phản ứng trái chiều, không bởi chất lượng nghệ thuật của ca khúc mà quan trọng là vì các vấn đề liên quan đến sở hữu trí tuệ, xâm phạm phong cách cá nhân và mối nguy đe dọa làng nghệ thuật biểu diễn.

Ở cộng đồng những người sáng tác trên thế giới, năm qua cũng đã có những phản ứng mạnh mẽ đối với sản phẩm nghệ thuật do AI tạo ra. Năm 2023, nhóm các nghệ sĩ, trong đó có Andersen và Ortiz, đã đệ đơn kiện tập thể, cáo buộc các công ty và tổ chức tạo ra sản phẩm AI mô phỏng, sao chép truyện tranh đã vi phạm quyền của hàng triệu nghệ sĩ khác, thông qua việc đào tạo công cụ AI của họ sử dụng 5 tỷ hình ảnh được lấy từ web, khi chưa được sự đồng ý của các nghệ sĩ gốc. Những người ủng hộ vụ kiện hi vọng sẽ tạo tiền lệ pháp lý trong quản lý những mô hình AI sao chép phong cách của các nghệ sĩ.

Nhiều vụ kiện tương tự cũng đã nổ ra và nhiều nghệ sĩ trên thế giới đã cho rằng, việc trí thông minh nhân tạo trong lĩnh vực nghệ thuật được đào tạo dựa trên các dòng

mã thu thập từ Internet là vi phạm bản quyền, thiếu đạo đức và sẽ gây ra thiệt hại lâu dài cho thị trường nghệ thuật.

Có thể nói, sự xuất hiện của AI trong nghệ thuật biểu diễn đặt ra một vấn đề lớn: bản quyền và quyền sở hữu trí tuệ của nghệ sĩ. Trong khi nghệ thuật là lĩnh vực mang tính cá nhân cao, với phong cách biểu diễn, chất giọng, cá tính sáng tạo và cảm xúc riêng biệt, AI lại có khả năng mô phỏng và sao chép tất cả những yếu tố này. Các nghệ sĩ không chỉ đối mặt với việc bị AI sao chép phong cách, mà đôi khi còn đứng trước nguy cơ bị “thay thế” nếu khán giả đón nhận sản phẩm từ AI một cách rộng rãi.

Trong pháp luật hiện hành, vấn đề bảo vệ quyền tác giả chủ yếu tập trung vào tác phẩm hoàn chỉnh (bài hát, bản nhạc, màn biểu diễn cụ thể) mà chưa có quy định rõ ràng về phong cách nghệ thuật cá nhân. Ví dụ, nếu một AI tạo ra một bài hát “mang phong cách giống” như của một nghệ sĩ nổi tiếng, việc xác định xem tác phẩm này có vi phạm bản quyền hay không là rất khó khăn. Đây là một “lỗ hổng” pháp lý lớn trong bối cảnh AI ngày càng phát triển.

Ngoài ra, nghệ sĩ còn phải đối mặt với nguy cơ hình ảnh và giọng nói của mình bị sử dụng mà không có sự cho phép. Công nghệ deepfake đã cho phép tạo ra những video hoặc âm thanh giả mạo, biến người nghệ sĩ thành những “phiên bản giả” của chính mình mà không có bất kỳ sự kiểm soát nào từ họ. Điều này không chỉ là vấn đề bản quyền mà còn là vấn đề đạo đức, khi sự sáng tạo và bản sắc của nghệ sĩ bị lợi dụng.

Xây dựng hành lang pháp lý bảo vệ nghệ sĩ trước AI

Trong bối cảnh AI ngày càng tham gia sâu vào lĩnh vực biểu diễn và sáng tác, việc xây dựng một hành lang pháp lý bảo vệ quyền lợi cho nghệ sĩ là điều cấp thiết. Một số quốc gia đã bắt đầu nghiên cứu và xây dựng các quy định về bản quyền liên quan đến sản phẩm sáng tạo do AI tạo ra. Các chính sách này xem xét không chỉ quyền sở hữu tác phẩm mà còn quyền sở hữu phong cách cá nhân và bảo vệ hình ảnh nghệ sĩ.

Ngoài ra, các nền tảng cung cấp nội dung do AI sáng tạo cần được giám sát chặt chẽ hơn. Những quy định về việc ghi rõ nguồn gốc, danh tính và kỹ thuật được sử dụng để tạo ra các sản phẩm biểu diễn sẽ giúp khán giả có cái nhìn minh bạch hơn và tránh được sự nhầm lẫn giữa nghệ thuật của con người và sản phẩm của máy móc.

Trước sự xâm lấn của AI, nghệ sĩ cũng cần có những hành động cụ thể, bằng cách tạo ra những tác phẩm đậm chất cá nhân và đặc sắc hơn, khẳng định dấu ấn của mình trong lòng khán giả, giúp họ phân biệt được giữa sự sáng tạo của con người và sự mô phỏng của máy móc. Các nghệ sĩ cũng có thể tận dụng công nghệ AI để phát triển, mở rộng phong cách của mình, giúp biến AI từ “đối thủ” thành “đồng minh” trong sự nghiệp sáng tạo.

Sự hiện diện của AI trong lĩnh vực nghệ thuật biểu diễn là một xu thế không thể thay đổi. Cộng đồng làm nghệ thuật và cơ quan quản lý nhà nước chỉ có thể cố gắng giúp cho sự hiện diện này trở nên hữu ích, hạn chế tối đa những mặt trái bằng việc nỗ lực xây dựng hành lang pháp lý phù hợp. Quyền lợi và sự sáng tạo của nghệ sĩ cần được bảo vệ và tôn trọng một cách công bằng. Và dù thế nào đi nữa, AI có thể mô phỏng, nhưng không thể thay thế trái tim và tâm hồn - những yếu tố làm nên nghệ thuật thực sự. **NGỌC MAI**

BẢN QUYỀN VĂN HÓA THỜI AI

Trong kỷ nguyên số, trí tuệ nhân tạo (AI) có thể tái tạo nghệ thuật tinh xảo đến mức khó phân biệt với tác phẩm do con người tạo ra. Do đó, các công cụ nhận diện và phát hiện tác phẩm tạo sinh bởi AI ngày càng trở nên thiết yếu, nhất là trong lĩnh vực bảo vệ bản quyền, góp phần duy trì giá trị của sáng tạo gốc.

● Bà Mai Nguyệt Anh, nhà đồng sáng lập kiêm CEO của RIO Book. (Ảnh: NVCC)

AI trong nghệ thuật: Đón nhận hay phản đối?

Năm 2023, nhiếp ảnh gia người Đức Boris Eldagsen đã lên tiếng thừa nhận bức ảnh giúp anh giành chiến thắng tại hạng mục “Sáng tạo mở” của cuộc thi nhiếp ảnh thế giới do Sony tổ chức, thực chất được tạo bằng AI. Trước đó, năm 2022, bức tranh “Théâtre D'opéra Spatial” của Jason Allen, tạo ra bằng AI Midjourney, đã gây tranh cãi khi giành giải nhất tại Hội chợ Bang Colorado (Hoa Kỳ). Cộng đồng nghệ sĩ cho rằng việc sử dụng AI trong nghệ thuật làm mờ ranh giới giữa sáng tạo của con người và máy móc, đặt ra câu hỏi về tính công bằng và bản quyền trong nghệ thuật. Đáng chú ý, những sự kiện tương tự ngày càng phổ biến trong những năm gần đây khi công nghệ AI phát triển mạnh mẽ, lan tỏa vào hầu hết các lĩnh vực sáng tạo.

Trả lời Báo Pháp luật Việt Nam, bà Mai Nguyệt Anh, nhà đồng sáng lập kiêm CEO của RIO Book, đồng tác giả khoá học “Viết sách cùng AI” cho biết: Ngành công nghiệp sáng tạo đang ngày càng đối mặt với sự hòa nhập của AI trong nhiều khía cạnh của quá trình tạo nội dung, bao gồm dịch thuật, viết và thiết kế. Việc ứng dụng AI trong sáng tạo nghệ thuật và nội dung không chỉ còn nằm ở khía cạnh “bắt trend” (thử theo xu hướng) mà thực sự chứng thực được hiệu quả trong việc thúc đẩy quá trình sáng tạo. Đầu tiên, về tốc độ sáng tạo, AI giúp tác giả, nghệ sĩ, nhà sáng tạo làm việc nhanh hơn, cho phép họ sản xuất tác phẩm trong thời gian ngắn hơn so với các phương pháp truyền thống. Bên

● Bức tranh Theatre D'opéra Spatial của Jason Allen vẽ bởi AI Midjourney từng gây tranh cãi khi thắng giải trong cuộc thi nghệ thuật tại Colorado State Fair.

(Ảnh: Midjourney)

cạnh đó, các công cụ AI cho phép người sáng tạo thử nghiệm nhiều ý tưởng và phong cách khác nhau, mở ra khả năng sáng tạo mới mà trước đây có thể khó thực hiện. Lấy ví dụ trong việc viết sách, trước đây tác giả chỉ có thể tạo ra một bản thảo theo một định hướng nhất định, thì quá trình làm việc cùng AI có thể hỗ trợ tác giả đưa ra nhiều phiên bản khác nhau dựa trên phiên bản gốc. Điều này giúp họ phát triển và mở rộng lựa chọn để quyết định định hướng phù hợp cho tác phẩm của mình.

Tuy vậy, bà Nguyệt Anh nhấn mạnh: “Quá trình làm việc cùng AI không có nghĩa là để cho AI tự xử lý và làm ra tác phẩm trực tiếp, mà đó là quá trình cộng tác giữa con người và AI. Để tạo ra được các tác phẩm chất lượng, có hàm lượng sáng tạo và tính độc đáo cao, yếu tố con người đồng hành là yếu tố quan trọng. Bởi chỉ có con người mới có những góc nhìn độc đáo của riêng họ, có nguyên liệu và quy trình sáng tạo phù hợp cho tác phẩm. Các tác phẩm gốc thường được tạo ra qua sự sáng tạo của con người, bao gồm biểu đạt cá nhân, cảm xúc và các kỹ thuật nghệ thuật độc đáo. Nghệ sĩ có quyền kiểm soát hoàn toàn từng khía cạnh của tác phẩm, từ ý tưởng đến khi hoàn thiện, đưa ra các lựa chọn cẩn thận về từng chi tiết. Còn AI sẽ là cộng sự hỗ trợ từng bước triển khai hiệu quả hơn”.

Hiện nay, mức độ chấp nhận tác phẩm do AI tạo ra có sự khác biệt giữa các lĩnh vực sáng tạo. Hơn hết, việc ứng dụng AI vào các ngành sáng tạo đặt ra những câu hỏi về quyền tác giả, sự công nhận và vai trò của con người trong quá trình sáng tạo.

Kết hợp các phương pháp nhận diện tác phẩm AI

Khi AI tiếp tục phát triển, việc phân biệt giữa các tác phẩm gốc do con người tạo ra và những tác phẩm do AI tạo nên ngày càng trở nên khó khăn hơn. Thách thức này xuất phát từ sự cấp tiến của công nghệ AI, có khả năng tạo ra các tác phẩm nghệ thuật nói riêng và nội dung sáng tạo nói chung mô phỏng sát phong cách và biểu đạt của con người. Dù vậy, vẫn có những dấu hiệu giúp nhận diện các tác phẩm thuần do AI tạo ra.

Đơn cử, đối với hình ảnh, nghệ thuật AI thường chứa các yếu tố siêu thực hoặc bất thường về mặt hình ảnh, chẳng hạn như các chi tiết khuôn mặt không khớp hoặc phong cảnh vi phạm các quy luật vật lý, bà Nguyệt Anh chỉ ra. Hơn nữa, các nghệ sĩ thường truyền tải vào tác phẩm của mình những trải nghiệm và cảm xúc cá nhân, tạo nên sự cộng hưởng cảm xúc độc đáo; trong khi đó các tác phẩm do AI tạo ra có thể thiếu chiều sâu này, trông có vẻ cơ học hoặc máy móc hơn. Một yếu tố khác, AI có thể tạo ra các tác phẩm với những họa tiết hoặc phong cách lặp lại, cho thấy thiếu tính sáng tạo và đa dạng đặc trưng trong quá trình sáng tạo nghệ thuật của con người. Bên cạnh đó, một số lỗi hoặc méo mó trong hình ảnh có thể cho thấy sự can thiệp kỹ thuật số, là đặc điểm thường thấy của hình ảnh do AI tạo ra.

Đồng tình, TS. Trần Tiến Công, Học viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông, trong bài tham luận “Nâng cao tính xác thực và bảo hộ quyền của hình ảnh trong thời đại của AI tạo sinh”, cho biết: “Các mô hình tạo sinh hình ảnh hiện đại thể hiện tính thành

thạo cao, tuy nhiên đôi khi chúng cũng biểu hiện các hiện tượng giả có thể nhận thấy rõ”. Ví dụ, khuôn mặt tạo bởi mạng sinh đối nghịch (GAN) thường có đồng tử và giác mạc không nhất quán. Tương tự, hình ảnh từ mô hình khuếch tán (DM) đôi khi xuất hiện hai khuôn mặt hoặc gặp khó khăn khi tái tạo chi tiết bàn tay và ngón tay, nhất là khi không sử dụng tỷ lệ khung hình 1:1.

Tuy nhiên, với sự cải tiến liên tục, việc phát hiện hình ảnh giả bằng mắt thường ngày càng khó khăn. Phát hiện hình ảnh tổng hợp đã trở thành một lĩnh vực quan trọng trong thời đại số, dựa trên các phương pháp khác nhau như phân tích dữ liệu, tiêu chí quy tắc, đặc điểm không gian và tần số. Đặc biệt, phương pháp dựa vào phân tích dữ liệu, với sự hỗ trợ của mạng nơron tích chập (CNN), đang chiếm ưu thế. Các phương pháp dựa trên quy tắc cũng đóng vai trò quan trọng, tập trung vào việc phát hiện các đặc điểm tần số cao độc đáo của các mô hình AI tạo ra hình ảnh. TS. Công khẳng định rằng việc phân biệt hình ảnh gốc và hình ảnh do AI tạo sinh có ý nghĩa quan trọng trong nhiều lĩnh vực, như phát hiện thông tin giả mạo, bảo vệ quyền riêng tư, giảm thiểu rủi ro an toàn và bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ.

Cũng như hình ảnh, nội dung do AI tạo ra có xu hướng dự đoán được và thiếu những yếu tố độc đáo hoặc bất ngờ, trong khi các tác giả con người thường mang đến những góc nhìn độc đáo hoặc yếu tố gây ngạc nhiên để thu hút người đọc. Bà Nguyệt Anh nhận xét, hệ thống AI thường tổng hợp thông tin có sẵn trên mạng, dẫn đến nội dung chung chung hoặc hời hợt. Dù độ chính xác cao về

ngữ pháp là đặc điểm nổi bật của văn bản AI, nhưng nó cũng có thể cho thấy sự thiếu vắng chất riêng của con người. Văn bản do con người viết có thể chứa các lỗi hoặc nét đặc trưng riêng, phản ánh phong cách cá nhân.

Hiện nay, việc phân biệt giữa tác phẩm gốc và nội dung do AI tạo ra đòi hỏi sự kết hợp giữa các công cụ phát hiện tự động và kỹ thuật phân tích thủ công. Mặc dù có nhiều công cụ hiệu quả, chúng vẫn có những tính hạn chế nhất định, đặc biệt là về các trường hợp báo động giả. Bà Nguyệt Anh cho rằng, có thể sử dụng một số phương pháp kết hợp như tư vấn chuyên gia, công cụ phát hiện tự động và phân hồi từ cộng đồng. Cụ thể, chuyên gia hoặc người sáng tạo nghệ thuật có kinh nghiệm về các tác phẩm của con người và AI có thể cung cấp những cái nhìn sâu sắc thông qua khả năng nhận ra những khác biệt nhỏ trong phong cách, bố cục, cách xử lý, chi tiết,... (đối với hình ảnh) và phong cách, giọng điệu, cảm xúc, cấu trúc nội dung, ngữ cảnh,... (đối với nội dung) mà người xem thông thường có thể không nhận ra. Cùng với đó là các công cụ phân loại đã được phát triển để nhận diện tác phẩm do AI tạo ra. Ví dụ đối với hình ảnh có thể sử dụng Maybe AI Art Detector, Illuminarty,...; đối với nội dung có thể sử dụng Originality.ai, QuillBot,... Cuối cùng, việc chia sẻ các tác phẩm trong các cộng đồng trực tuyến có thể mang lại những góc nhìn đa dạng và sự phân tích từ cộng đồng về việc liệu tác phẩm có phải do con người hay AI tạo ra. Phương pháp này có thể giúp cải thiện độ chính xác trong việc nhận diện và phân biệt. **ĐỖ TRANG**

BẢN QUYỀN VĂN HÓA THỜI AI

AI chưa thể là chủ thể được nắm giữ quyền tác giả

AI tạo sinh là một công nghệ đột phá, không chỉ được cộng đồng sử dụng rộng rãi mà còn phổ biến cả ở trong giới khoa học và công nghệ - những người vô cùng hứng thú với tiềm năng thúc đẩy sự phát triển của khoa học trên nhiều lĩnh vực. Tuy nhiên, một số nhà lập trình, nhà văn, nhạc sĩ, họa sĩ... lại phản đối việc sử dụng những sản phẩm của họ làm dữ liệu huấn luyện cho các hệ thống AI tạo sinh cũng như phản đối các sản phẩm đầu ra của những hệ thống AI ấy - bởi vì họ vừa bị xâm phạm bản quyền khi sử dụng dữ liệu để huấn luyện AI, đồng thời các sản phẩm đầu ra của AI lại quay trở lại cạnh tranh hoặc thay thế các tác phẩm của họ.

Với tính chất xuyên biên giới của không gian mạng, hành vi vi phạm bản quyền diễn biến ngày càng phức tạp với nhiều chủ thể từ các quốc gia khác nhau, gây khó khăn cho việc xác định và xử lý hành vi vi phạm trong thẩm quyền tài phán.

Tại Hội nghị quốc tế về thực thi bản quyền trên môi trường số vừa diễn ra tại Hà Nội do Cục Bản quyền tác giả (Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) phối hợp với Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới và Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hàn Quốc tổ chức, ông Trần Hoàng, Cục trưởng Cục Bản quyền tác giả cho hay, toàn thế giới đã thực sự bước vào thời đại của AI. Để không bị bỏ lại đằng sau, việc tiếp cận, từ góc độ kinh doanh, chính sách và pháp lý - bằng cách theo dõi sát sao và học hỏi từ những xu thế mới nhất của các nước dẫn đầu là điều không thể không làm.

Trong Hội thảo khoa học quốc gia “Ứng dụng trí tuệ nhân tạo vào sáng tác âm nhạc đương đại”, diễn ra tại Trường ĐH Văn Hiến (TP HCM) mới đây về vấn đề tác quyền, Đại tá - nhạc sĩ Nguyễn Mai Kiên lấy ví dụ với phần mềm Suno, phía Suno cho biết, nếu dùng mà không mua bản quyền thì chỉ được phép chia sẻ bài hát tạo ra từ AI này, không kinh doanh. Ngược lại, nếu người dùng mua bản quyền theo tháng thì sẽ được phép dùng ca khúc tạo ra để kinh doanh, kiếm tiền từ YouTube hoặc các nền tảng mạng khác. “Hiện nay, các điều luật về bản quyền chưa bắt kịp với sự phát triển của AI. Các tổ chức và nhà làm luật cần sớm đưa ra các quy định mới để bảo đảm quyền lợi cho các tác giả, đồng thời thúc đẩy sự sáng tạo và phát triển của AI trong lĩnh vực công nghiệp văn hóa.

Bà Soyeong Ahn, Cục Bản quyền, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hàn Quốc nhấn mạnh tại Hội nghị quốc tế về thực thi bản quyền trên môi trường số. “AI sẽ là thách thức lớn đối với các vấn đề liên quan đến bản quyền. “Các dịch vụ AI tổng hợp đang phát triển không ngừng. Chat GPT hiện đã sẵn sàng để sử dụng trong sáng tạo nội dung. Những lo ngại về xung đột tiềm tàng với các hệ

AI - thách thức trong việc thực thi bản quyền trên môi trường số

● AI - thách thức trong việc thực thi bản quyền trên môi trường số. (Ảnh: Internet)

● Các dịch vụ AI đang phát triển không ngừng. (Ảnh: Internet)

Vai trò của khoa học công nghệ, đặc biệt là trí tuệ nhân tạo (AI) là thách thức trong việc thực thi bản quyền trên môi trường số, bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ, quyền tác giả, đặc biệt là gắn với các mục tiêu phát triển bền vững. Tại đó, đổi mới sáng tạo và sở hữu trí tuệ là trung tâm để giải quyết những thách thức toàn cầu, thúc đẩy tăng trưởng và phát triển của xã hội.

thống bản quyền truyền thống dựa trên sự sáng tạo của con người vẫn tồn tại. Đã đến lúc xác định các vấn đề và làm rõ khuôn khổ pháp lý để chuẩn bị cho kỷ nguyên AI”.

Theo các chuyên gia, việc theo dõi các chuyển động công nghệ và pháp lý liên quan đến AI là cần thiết bởi nắm bắt và hiểu được những xu hướng như vậy sẽ giúp các bên khác nhau chuẩn bị chu đáo hơn cho con sóng AI đang đến. Với các doanh nghiệp, chủ động xin phép hoặc đàm phán thỏa thuận thương mại để thu thập, sử dụng dữ liệu trong huấn luyện AI với các đối tác, dù trong hay ngoài nước là việc cần quan tâm để tránh rủi ro bị kiện tụng.

Điều 13 Luật Sở hữu trí tuệ quy định về chủ thể quyền tác giả bao gồm: “Tổ chức, cá nhân Việt Nam; tổ chức, cá nhân nước ngoài có tác phẩm được công bố lần đầu tiên tại Việt Nam mà chưa được công bố ở bất kỳ nước nào hoặc được công bố đồng thời tại Việt

Nam trong thời hạn ba mươi ngày, kể từ ngày tác phẩm đó được công bố lần đầu tiên ở nước khác; tổ chức, cá nhân nước ngoài có tác phẩm được bảo hộ tại Việt Nam theo công ước quốc tế về quyền tác giả mà CHXHCN Việt Nam là thành viên”. Như vậy, pháp luật hiện nay quy định chỉ có tổ chức, cá nhân hay con người mới là chủ thể được nắm giữ quyền tác giả; các đối tượng như máy tính, robot hay AI chưa thể là chủ thể được nắm giữ quyền tác giả.

Để xem xét một sản phẩm mà AI tạo ra có đáp ứng yêu cầu để được bảo hộ quyền tác giả không, chúng ta cần dựa vào quy trình tạo ra một tác phẩm và so sánh quy trình một tác phẩm do con người tạo ra.

Vi phạm bản quyền khiến Việt Nam thiệt hại 350 triệu USD

Giá trị sản xuất của các ngành công nghiệp văn hóa Việt Nam giai đoạn 2018 - 2022 đóng góp

ước bình quân đạt 1,059 triệu tỷ đồng (tương đương khoảng 44 tỷ USD). Tuy nhiên, tình trạng xâm phạm quyền tác giả, quyền liên quan đã ảnh hưởng tới môi trường sáng tạo, đầu tư, đặc biệt là đối với việc phát triển các ngành công nghiệp văn hóa.

Với việc phát triển mạnh mẽ của các mạng xã hội như Facebook, TikTok, thì cũng xuất hiện nhiều video, các đoạn phim ngắn và việc bình luận phim, sách, truyện trên các nền tảng này cũng không hề có giới hạn. Điều đáng nói là những video ngắn này lại thu hút nhiều lượt xem. Những video trên danh nghĩa bình luận kiểu này đã tiết lộ những nội dung chính của phim. Hành vi này đã khiến đơn vị sản xuất thiệt hại không nhỏ.

Trung tâm Đo kiểm phát thanh, truyền hình và thông tin điện tử - Cục Phát thanh truyền hình và thông tin điện tử, Bộ Thông tin và Truyền thông cũng từng thông tin, tại Việt Nam có

khoảng 100 trang web vi phạm bản quyền bóng đá với tổng cộng 1,5 tỉ lượt xem trong mùa giải 2022 - 2023. Đối với nội dung về phim và sản phẩm văn hóa khác như: phim số, nhạc số, truyện tranh, chương trình truyền hình... có khoảng 200 trang web lậu với khoảng 120 triệu lượt xem/tháng. Nhiều trang web có máy chủ đặt ở nước ngoài và biến đổi liên tục, gây khó khăn cho công tác phòng, chống xâm phạm bản quyền tác giả và quyền liên quan trên không gian mạng.

Các chuyên gia quốc tế nhận định, vi phạm bản quyền trong thời đại kỹ thuật số chủ yếu thể hiện ở hai phương thức: Nhà điều hành các trang web bất hợp pháp và người dùng bất hợp pháp. Nhà điều hành bất hợp pháp có cách thức hoạt động và hệ thống hiện đại, sử dụng máy chủ ở nước ngoài, áp dụng công nghệ số hiện đại nên khó chặn và theo dõi các trang web bất hợp pháp. Người dùng bất hợp pháp trước đây thường tải nội dung để sở hữu riêng hoặc chia sẻ với gia đình, bạn bè.

Việt Nam đứng thứ ba khu vực về tỷ lệ vi phạm bản quyền, với 15,5 triệu người thường xuyên truy cập các trang “web lậu”. Năm 2022, vấn đề vi phạm bản quyền khiến Việt Nam thiệt hại 350 triệu USD. Đây là thông tin được bà Sheila Cassells, Phó Chủ tịch điều hành, Liên minh Chống vi phạm bản quyền nghe nhìn London công bố trong báo cáo về các phương thức vi phạm bản quyền trực tuyến phổ biến tại hội nghị quốc tế về thực thi bản quyền trên môi trường số do Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hàn Quốc phối hợp với Cục Bản quyền tác giả, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Việt Nam tổ chức mới đây tại Hà Nội.

Cục An ninh mạng và phòng, chống tội phạm sử dụng công nghệ cao cũng cho rằng, việc phòng, chống vi phạm bản quyền trên không gian mạng đang gặp nhiều khó khăn. Lý do là nguồn nội dung số có dấu hiệu vi phạm bản quyền trên không gian mạng là khổng lồ, phong phú và xuyên biên giới, thông qua các trang web đăng tải theo hình thức peer to peer, tội phạm dễ dàng tải về các nội dung đã đăng ký bản quyền, có giá trị. Tội phạm có tính ẩn danh cao.

Bà Phạm Thị Kim Oanh, Phó Cục trưởng Cục Bản quyền tác giả đưa ý kiến: “Để chống xâm phạm bản quyền - bảo hộ quyền tác giả trên không gian mạng, cần phải nâng cao trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp, cảnh báo các doanh nghiệp không nên mua quảng cáo ở những trang web hoặc mạng xã hội vi phạm bản quyền... Các chủ thể quyền chủ động áp dụng các biện pháp công nghệ để bảo vệ quyền tác giả trong môi trường kỹ thuật số theo quy định pháp luật, phối hợp chặt chẽ với các cơ quan nhà nước có thẩm quyền trong việc xử lý các hành vi xâm phạm quyền tác giả”. **BẢO CHÁU**

BẢN QUYỀN VĂN HÓA THỜI AI

AI sẽ đóng vai trò quan trọng với công nghiệp văn hóa

Theo PGS.TS Bùi Hoài Sơn, Ủy viên Thường trực Ủy ban Văn hóa, Giáo dục: “Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư với đặc trưng bởi sự tiến bộ trong công nghệ như AI đã có tác động đáng kể đến văn hóa; đến quá trình hội nhập quốc tế về văn hóa, tìm hiểu các nền văn hoá đa dạng. Biến đổi các khía cạnh khác nhau của văn hóa, bao gồm âm nhạc, phim ảnh, văn học và các loại hình nghệ thuật khác; cho phép cá nhân hóa trải nghiệm văn hóa; thay đổi các hình thức kiểm duyệt truyền thống về văn hóa, như đối với lĩnh vực âm nhạc, điện ảnh... khiến công chúng dễ dàng tiếp cận sản phẩm văn hóa, nghệ thuật...”

Trong lĩnh vực Công nghiệp văn hóa (CNVH), AI được xem là công cụ hữu hiệu trong phân loại hình ảnh, tạo âm thanh hoặc văn bản, với hiệu suất tốt nhất. Theo đó, tác động của AI trong ngành CNVH trong nhiều loại hình như hội họa, kiến trúc, âm nhạc, điện ảnh, khiêu vũ và nghệ thuật biểu diễn. Sự thay đổi từ AI đến các sản phẩm văn hóa có tác động rất lớn trong đời sống văn hóa của người dân, từ quá trình sáng tạo, phát triển, phân phối, tiêu thụ và tiêu dùng sản phẩm văn hóa. Ở lĩnh vực mỹ thuật, công chúng cũng dần quen với việc xem triển lãm mỹ thuật thông qua ứng dụng “Thuyết minh đa phương tiện” đã được ứng dụng tại Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam. Đây là ứng dụng đa phương tiện (audio, text, ảnh chất lượng cao) trợ giúp người dùng tham quan trực tuyến hoặc trực tiếp tại bảo tàng. Ứng dụng có những tính năng vượt trội như cho phép xem hình ảnh chất lượng cao của tác phẩm; đọc nội dung bài giới thiệu; xác định chính xác vị trí trưng bày hiện vật; xem sơ đồ hệ thống trưng bày; phân biệt các phòng đã, đang và chưa tham quan bằng màu sắc...

Trong xu thế phát triển của kỷ nguyên 4.0, ngành CNVH ngày càng chịu sự tác động của AI. Sự sáng tạo sản phẩm văn hóa từ AI đã phá vỡ phương thức thiết kế và sản xuất của các sản phẩm văn hóa có tính truyền thống từ góc độ thị trường, trở thành chìa khóa để nâng cao lợi ích kinh tế cũng như khả năng cạnh tranh của các sản phẩm văn hóa truyền thống. Tháng 8/2023, Công ty Meta (công ty mẹ của mạng xã hội Facebook) đã cho ra mắt một công cụ hoạt động dựa trên AI có tên AudioCraft hỗ trợ người dùng tạo ra các bản nhạc hoặc âm thanh chỉ từ các yêu cầu bằng văn bản. Trước đó, Công ty Google cũng giới thiệu công cụ AI có khả năng tạo ra âm thanh mang tên MusicLM... Open AI - một công ty phát triển Chat GPT ở Mỹ cũng tạo ra Jukebox có thể sáng tác âm nhạc nhờ học từ hàng triệu bài nhạc thô.

Có thể nhận thấy, công nghệ AI đã có bước “cách mạng hóa” quy trình sản xuất trên nhiều ngành công nghiệp khác nhau, trong đó

Khi AI chi phối công nghiệp văn hóa

● Cho đến nay, chưa có bất kỳ quốc gia nào công nhận trí tuệ nhân tạo trực tiếp là tác giả của các tác phẩm. (Ảnh minh hoạ)

Việc phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo (AI), trong đó có ChatGPT, Deepfake, Công nghiệp văn hóa đặt ra các vấn đề đạo đức và pháp lý liên quan đến ứng dụng AI một cách có trách nhiệm...

có CNVH thông qua nâng cao năng suất, hiệu quả và tính linh hoạt bằng các thuật toán máy tính. Ở góc độ tích cực, AI đóng vai trò như một chất xúc tác văn hóa và giúp hệ thống hóa các dữ liệu và nâng cao hiệu quả, chất lượng của các sản phẩm cũng như tăng cường khả năng sáng tạo của con người trong các lĩnh vực như truyền thông, tạo nội dung, sản phẩm có tính hàng loạt... Như trong điện ảnh, AI có thể làm nhiệm vụ lồng tiếng khi chỉ cần một đoạn ghi âm giọng nói của diễn viên, phần mềm có thể tạo ra các câu thoại y hệt với bất kỳ nội dung nào được nhập vào, giúp việc hợp lý hóa, tiết kiệm thời gian, tối ưu hóa hoạt động khi loại bỏ những tác vụ lặp đi lặp lại. Điều này sẽ mang lại lợi ích cho mọi người bằng cách cho phép họ làm được nhiều việc hơn, được tập trung vào công việc đòi hỏi sự sáng tạo và cảm xúc. Đồng thời, AI cũng giúp chúng ta đưa ra quyết định tốt hơn bằng cách cung cấp, phân tích dữ liệu chính xác và kịp thời theo cách sử dụng các hướng dẫn bằng ngôn ngữ đơn giản mà không cần được đào tạo chuyên môn sâu. Trong lĩnh vực nghệ thuật biểu diễn, ở Anh AI cũng được sử dụng

● Meta phát triển mô hình AI dựa trên ChatGPT. (Ảnh: FB)

kết hợp tạo ra các nghệ sĩ ảo trình diễn tạo ra màn song ca đầy mê hoặc, xóa nhòa ranh giới giữa con người và máy móc. Các biên đạo múa cũng sử dụng thuật toán AI để tạo ra các kiểu chuyển động mới và sáng tạo cho các vũ công của họ thách thức các quan niệm truyền thống về khiêu vũ.

Chính vì thế, việc lựa chọn các sản phẩm văn hóa từ AI sẽ ảnh hưởng đến thói quen, hành vi tiêu dùng, thị hiếu thẩm mỹ... của công chúng và về lâu dài cũng ảnh hưởng đến việc xây dựng các chính sách tương ứng và việc thực hiện việc ra quyết định liên quan của cơ quan quản lý văn hóa...

Cần có trách nhiệm về đạo đức, pháp lý

Tuy nhiên, AI cũng có những bất lợi như việc đầu tư phát triển, thực hiện tốn kém. Các sản phẩm văn hóa được làm từ AI thiếu cảm xúc và sự sáng tạo. AI cũng không thể sản xuất các chương trình truyền hình, phim điện ảnh gần với những gì khán giả mong đợi và có thể không bao giờ là sự thay thế để thỏa mãn nhu cầu thực sự của con người bởi việc sử dụng dữ liệu đã được sáng tạo sẽ

khó có thể tạo ra những tác phẩm khiến khán giả rung động.

Do đó, khi AI tham gia quá trình tạo nên sản phẩm mỹ thuật thì không chỉ đơn thuần là chỉ là “lắp ghép” dữ liệu đã có để tạo nên một sản phẩm theo yêu cầu. AI tái lập nên một sản phẩm mà ở đó hội tụ hình ảnh đúng ý đồ những gì bạn đang yêu cầu từ màu sắc, hình dạng, tỷ lệ, kết cấu, bề mặt chất liệu... Hay có thể hiểu đây là một sản phẩm hoàn toàn mới và rất khó có thể phân giải xem các dữ liệu gốc tạo nên sản phẩm này được lấy từ đâu, ngay kể cả với người sử dụng phần mềm trên nền tảng AI. Bởi vậy, việc phân định quyền sở hữu trí tuệ đối với sản phẩm do AI tạo nên sẽ là một thách thức.

Như vậy, trước xu thế vận động chung của thời đại, việc kiểm soát AI theo hướng có lợi cho ngành CNVH ở Việt Nam sẽ là một thách thức bởi tốc độ phát triển AI nhanh chóng, trong khi luật pháp, quy định liên quan chỉ được xây dựng từ thực tiễn triển khai và thường đi sau. Tuy nhiên, điều quan trọng trong công tác quản lý văn hóa phải bảo đảm các sản phẩm văn hóa được tạo nên từ AI phù hợp

với nền tảng chuẩn mực của xã hội. Theo đó, nếu không bắt đầu ngay từ hôm nay sẽ rất khó để kiểm soát và hạn chế hậu quả tiêu cực ngoài ý muốn từ các sản phẩm văn hóa được tạo nên từ AI.

Tại Tọa đàm “Trí tuệ nhân tạo với khoa học xã hội nhân văn, xu hướng và cách tiếp cận” đề cập vai trò của AI trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, TS. Bùi Thế Duy, Thứ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ cho biết: Bộ Khoa học và Công nghệ rất quan tâm đến vấn đề đạo đức, pháp lý liên quan đến AI, trong đó có việc tích hợp các kết quả nghiên cứu của khoa học xã hội vào phát triển và xây dựng các hệ thống AI của ngành tâm lý học như cảm xúc, tính cách, ngôn ngữ... bao gồm có ảnh, video, tác phẩm nghệ thuật. Về xây dựng quy chuẩn đạo đức, pháp lý trong nghiên cứu và ứng dụng AI trong đời sống xã hội, Bộ Khoa học và Công nghệ đang phối hợp với các đối tác nước ngoài có các hợp phần xây dựng, phát triển sử dụng AI một cách có trách nhiệm.

Theo Ủy viên chuyên trách Ủy ban Khoa học, Công nghệ và Môi trường Lê Hoàng Hải thì “Thách thức nổi lên như tính đúng - sai của thông tin vì các ứng dụng trí tuệ nhân tạo sinh cần khối lượng lớn dữ liệu để tìm hiểu và tạo ra nội dung mới, nếu dữ liệu được sử dụng để đào tạo cho hệ thống bị sai lệch hoặc không đầy đủ thì thông tin do hệ thống tạo ra có thể không chính xác, thiếu trung thực, gây hiểu lầm”. Hệ thống được huấn luyện bởi con người nên có thể nhiễm ý kiến chủ quan của con người, vì vậy, vấn đề có thể trở nên nghiêm trọng khi nội dung liên quan đến văn hóa, lịch sử, địa lý, chính trị của các quốc gia, cộng đồng, dân tộc bị lợi dụng để gây bất lợi nào đó.

Không chỉ ở Việt Nam mà trên phạm vi toàn cầu, ngay ở những nơi khai sinh và hồ hời đón nhận AI đã và đang đặt ra những vấn đề đạo đức và pháp luật cho sự phát triển của nó. Theo Thứ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Bùi Thế Duy, sự phát triển mạnh mẽ của AI, trong đó có ChatGPT, Deepfake... đặt ra các vấn đề đạo đức và pháp lý liên quan đến ứng dụng AI một cách có trách nhiệm.

Và cuộc đấu tranh lợi dụng AI trên lĩnh vực văn hoá, tư tưởng trong kỷ nguyên số hóa, toàn cầu hóa, cạnh tranh phát triển sẽ diễn ra quyết liệt, phức tạp, đòi hỏi tiếp tục nâng tầm trí tuệ Việt Nam.

Việt Nam có thể làm sản phẩm thương mại điện tử giúp hình thành thị trường văn hoá số; xây dựng môi trường văn hoá số và không gian số giúp văn hóa thích nghi trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp lần thứ 4. Trong khi hành lang pháp lý chung cho ứng dụng AI trên toàn thế giới đang bị chậm hơn sự phát triển theo chiều thẳng đứng của công nghệ thì chúng ta càng phải quan tâm lĩnh vực này. Trí tuệ nhân tạo, trí tuệ Việt Nam phải có nhiều sáng tạo, nhiều ứng dụng mạnh mẽ giúp người Việt Nam nắm bắt sâu rộng và phát huy bản sắc văn hóa Việt. **NGUYỄN MỸ**

Tại Hội thảo “80 năm Đề cương về Văn hóa Việt Nam - Khởi nguồn và động lực phát triển”, Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông Nguyễn Mạnh Hùng cho rằng, một trong những xu hướng tiếp cận văn hóa phổ biến hiện nay là hỏi - đáp. Tức là cần thông tin gì sẽ đặt câu hỏi. Vì lẽ đó, chúng ta cần xây dựng được công cụ trợ lý ảo, chẳng hạn như ChatGPT chuyên về văn hóa Việt Nam. Từ đó, mọi công dân Việt Nam, thậm chí là bạn bè quốc tế có cơ hội được vào đối thoại, học hỏi, mở mang hiểu biết mọi lúc, mọi nơi. Đây là cách thức truyền bá văn hóa Việt Nam nhanh, hiệu quả và cũng là cách chủ động dẫn dắt bảo vệ an ninh văn hóa. Khi trí tuệ thông minh, trí tuệ Việt tham gia nền tảng công nghệ mới bằng các sản phẩm công nghệ cao thì cũng chính là tiến một bước tới sự bình đẳng trong hưởng thụ, đấu tranh bảo vệ bản sắc văn hóa dân tộc.

Bánh đúc không xương

Sau ngày giỗ đầu của mẹ tôi, bố mời mọi người đến họp gia đình. Trong cuộc họp, tiếng ông nội sang sảng quyền lực, tiếng chú Hào buông bãi nước đôi, tiếng cô Hậu thê thọt xa xót. Chỉ có tiếng bố trầm lắng nhưng lại như những nhát búa nện vào trái tim đang tuổi nổi loạn của tôi.

Sớm ngày hôm sau, tôi nhét mấy bộ quần áo vào chiếc ba lô vẫn dùng đi học, đập con lợn tiết kiệm vợ đám tiền nhà nhĩ bỏ vào túi, viết vài dòng xin lỗi ông nội. Tôi đạp xe lên thị trấn, bán chiếc xe đạp phượng hoàng cho một tiệm cầm đồ rồi bắt ô tô xuống Hà Nội, vạ vật ở bến xe Gia Lâm suốt cả buổi chiều ngập nắng. Đám xe ô mỗ xoắn xuýt mời chào. Mắt tôi ráo hoảnh, lác đầu quây quậy, tay ôm khư khư cái ba lô. Nhìn bộ dạng tôi chắc họ đoán tôi là sinh viên mới lên Hà Nội nhập học. Chẳng ai biết tôi chỉ là thằng bé mồ côi mới học xong lớp mười và đang có ý định “đi bụi”.

Đêm thành phố sáng rực ánh đèn. Tôi nằm dài trên ghế đá bờ hồ, gối đầu lên chiếc ba lô, mệt mỏi rã rời. Có cảm giác lợm lợm ở gáy, tôi ngồi bật dậy đưa tay lên xuống đáy ba lô. Là tấm ảnh chân dung của mẹ mà tôi đã cẩn thận lồng trong cái khung bằng mê-ca nhỏ xíu, để trong cái ngăn bé nhất có khóa kéo. Tôi òa lên nỗi nhớ mẹ và sự tủi thân về hoàn cảnh cô cút của mình.

Tôi vạ vật quanh khu Hồ Gươm. Tiền trong túi cạn dần. Tôi thám thía câu “sên nhà ra thất nghiệp”. Nhưng tôi vẫn nhủ lòng sẽ quyết tâm ở lại Hà Nội chứ nhất định không chịu về nhà. Còn ở lại và sống bằng cách nào thì tôi chưa nghĩ ra. Chẳng hiểu sao tôi cứ nghĩ đó là sự trừng phạt bố tôi vì cái tội bội bạc của ông. Lúc nào tôi cũng quặn lòng nhớ ánh mắt vờ vọi của mẹ lúc lâm chung. Mẹ tôi mất khi chưa bước qua tuổi năm mươi vì căn bệnh viêm cơ tim quái ác. Có lẽ suốt đời này tôi không thể quên được khoảnh khắc mẹ cầm chặt tay bố, nói trong hơi thở khó nhọc nhưng đau đáu tha thiết: “Nhớ tìm mẹ... cho con... anh nhé...”. Bố tôi gật đầu, mắt rom róm. Cái gật đầu vội vã của bố khiến tôi chao đảo. Tôi ôm mẹ khóc rưng rức: “Con không cần ai ngoài mẹ cả...”. Mẹ nhìn tôi, nước mắt rì ra, đôi môi thâm tái khẽ cười...

Quê mẹ tôi ở Thanh Hóa. Năm mẹ tôi mười sáu tuổi, ông bà ngoại tôi mất vì một tai nạn đột ngột

khi vào thăm bác Hòa lấy chồng ở tận Bình Dương. Mẹ tôi về sống với bà cô ruột không con. Tôi nghe mẹ kể rằng bố mẹ lấy nhau không được sự đồng ý của ông nội, lại đến gần chục năm chưa sinh nở nên lúc nào ông cũng có thành kiến với mẹ. Mãi đến khi mẹ sinh được tôi thì ông mới bớt cay nghiệt. Những lúc kể chuyện ấy, bao giờ mẹ cũng ôm tôi vào lòng và bảo tôi là lá bùa hộ mệnh của mẹ. Tôi lấy làm hãnh diện về điều đó lắm. Tôi thường hùng hồn nói: “Lớn lên con sẽ bảo vệ mẹ, sẽ chẳng ai bắt nạt được mẹ cả”.

Tôi ôm quật quẹo từ bé. Kí ức tuổi thơ tôi là tấm lưng gầy của mẹ trên chiếc xe đạp phượng hoàng đưa tôi đến trường bất kể trời mưa hay nắng. Tôi bị viêm da cơ địa, quanh năm phải tắm bằng nước lá sài đất. Tôi lại bị hen phế quản, trở trời là người tím tái khó thở. Mẹ phải đưa đón tôi hàng ngày vì sợ tôi ham vui mà ở lại đá bóng với chúng bạn thì rất nguy hiểm. Ban đầu tôi khó chịu bởi sự kèm cặp ấy của mẹ. Chỉ sau lần tôi ngất đi vì chạy thi với đám thằng Sơn, tỉnh dậy thấy mình ở bệnh viện, mẹ thì khóc sưng mắt bên cạnh, tôi mới ý thức được bệnh của mình và biết nghe lời mẹ hơn.

Tôi nhớ thất lòng cái buổi chiều đầu hè ấy, khi tôi vừa thi học kì xong thì cô Hậu hót hải đến trường đón tôi về. Tôi luống cuống leo lên chiếc xe cấp cứu cũ rích của bệnh viện huyện đưa mẹ xuống Bạch Mai. Bố tôi lúc đó vẫn kẹt xe hàng ở Quảng Trị chưa về kịp. Bác sĩ bảo mẹ tôi bị viêm cơ tim cấp, đợi khỏe lên sẽ phẫu thuật nhưng chi phí rất tốn kém. Tôi run rẩy níu tay cô Hậu: “Cô bàn với ông và bố cháu bán đất vườn hay cửa hàng để cứu mẹ cháu với”. Suốt mấy ngày mẹ hôn mê, tôi nhìn khuôn mặt xanh lét của mẹ qua khe cửa kính mà thương đến thất lòng. Đến ngày thứ ba thì bố tôi về kịp. Mẹ tỉnh táo được một buổi chiều. Bác sĩ cho người nhà lần lượt vào thăm. Tôi và bố được ở lại sau cùng. Nhưng đến tối, mẹ thiếp dần đi. Và câu nói cuối cùng của mẹ: “Nhớ tìm mẹ... cho con... anh nhé...” như bóp nghẹt tim tôi.

Sau ngày mẹ tôi mất, bố đi vắng triền miên. Tôi loáng thoáng nghe cô Hậu bảo bố vào miền Nam đặt thêm môi làm ăn gì đó. Tôi ăn mình trong nỗi buồn đau nghiệt ngã của phận mồ côi. Ngày nào tôi cũng thấp hương lên ban thờ của mẹ. Mọi người

Truyện ngắn của TẠ THỊ THANH HẢI

● Tranh minh họa của Văn Học.

TIẾNG LÒNG

Thống Linh
và tôi

● Ảnh minh họa.

Lúc còn là trẻ con, chắc hẳn ai cũng thích chơi trò cô dâu, chú rể. Chỉ là sau này đến tuổi biết ngại ngùng, người ta mới dăm ra rụt rè trước những lời gán ghép vợ chồng. Tôi cũng chẳng là ngoại lệ, hồi học lớp một, tôi khoái làm cô dâu vô cùng. Một ngày tôi đòi làm đám cưới cả chục lần với thằng Thống Linh hàng xóm. Thống Linh chắc cũng thích làm chồng tôi, vì chẳng bao giờ nó tỏ ra khó chịu trước lời những đề nghị kết hôn trắng trợn ấy.

Đám cưới tổ chức dưới gốc bưởi trong vườn. Khách khứa đến dự tiệc vui là những người bạn trong xóm, ai nấy đều ăn mặc tênh toàng nhưng lòng nhiệt tình thì nhiều vô kể. Chúng nó reo hò, vỗ tay, náo nhiệt không kém một lễ cưới linh đình nào của người lớn.

Chẳng rõ ba Thống Linh có biết chúng tôi vẫn lén lút làm đám cưới sau vườn hay không, mà một hôm tự dưng ông bảo hai đứa diện đồ thật đẹp để ông chụp cho vài kiểu ảnh. Khi tôi được mẹ mặc cho chiếc áo đầm có cái nơ trước bụng để đứng cùng Thống Linh đã nai nịt gọn gàng, thì hai đứa mới phân nào giống cô dâu, chú rể trong một đám cưới bé con.

Ba ngày sau gia đình Thống Linh rời nhà xuống thị trấn. Chiếc xe bán tải chở linh kinh đồ đạc và người bạn thân thiết của tôi đi mất. Tôi không kịp tiễn Thống Linh vì nó đi sớm quá, lúc còn tờ mờ gà gáy, khi ấy tôi chưa ngủ dậy. Nhưng buổi tối trước hôm rời quê, Thống Linh đã chui qua hàng rào tìm tôi để nói lời chia tay.

Nó đưa cho tôi tấm ảnh hai đứa chụp chung hôm bữa, buồn bã thông báo: “Ngày mai nhà tao chuyển xuống huyện rồi”... Tôi rưng rưng nước mắt, tỉnh nói rằng sẽ rất nhớ nó, nhưng chưa kịp mở miệng thì mẹ Thống Linh đã gọi nó về nhà.

Từ khi Thống Linh chuyển đi, tuổi thơ tôi dần trở nên buồn tẻ. Tôi không chơi trò cô dâu, chú rể nữa, dù trong xóm vẫn còn đầy ra những đứa bạn trai trạc tuổi. Chắc tôi chỉ thích làm đám cưới với Thống Linh, nó đi rồi tôi thôi làm cô dâu, tôi chuyển sang làm khách đi dự tiệc vui của những người bạn khác. Lúc bảy tuổi, người ta chỉ buồn khi bị mẹ đánh đòn, nhưng tôi hồi bảy tuổi có thêm nỗi buồn vì một người bạn đi xa.

Chiều chiều tôi ra đứng sau vườn hái hoa dại cầm tay, muốn tìm lại niềm vui mà sao lòng mỗi lúc càng thêm trống trải. Mặt trời mà hè nhuộm khu vườn thành một màu đỏ ủa. Những ngọn cỏ mặt đứng lặng dưới ánh tịch dương, chia những chiếc lá nhọn hoặc lên nền trời như sợi dây đồng.

Một cặp vợ chồng mới cưới chuyển đến ngôi nhà của Thống Linh. Vừa dọn tới, họ đã dỡ bỏ hàng hoa giấy trước cổng, xây thêm một số phòng ốc, lợp lại mái nhà và quét vôi trắng lên tường thay cho màu sơn cũ. Tôi đứng bên này nhìn sang, thấy lạ lắm quá thể. Cứ như một sáng tinh dậy bỗng nhận ra thế giới đã âm thầm thay đổi. Tôi buồn nhưng không thể làm gì được, chỉ cố học cách làm quen với sự biến

từng bảo tôi không có nét nào giống mẹ. Ánh mắt mẹ buồn vơi vơi, cặp lông mày thưa thớt, ấn đường thấp, lệ đường tối. Ông tôi bảo đó là tướng người yếu mệnh, cơ cực.

Tôi lang thang hơn một tuần thì bố tôi tìm được và lôi tôi về. Nhìn cái dáng thất thểu, bơ phờ của tôi, ông tôi xót lắm. Tôi về được mấy ngày thì bố đưa một người đàn bà về. Bà ta có dáng người phốp pháp, khỏe mạnh nhưng bị câm điếc bẩm sinh. Tôi thấy lạ là cả nhà lặng im chấp nhận và còn khuyên nhủ tôi coi người đàn bà ấy như mẹ Huệ. Tôi gào lên: “Con tưởng bố đã quên mẹ đẻ lấy được cô vợ xinh đẹp, giỏi giang, chứ mang cái bà tàn tật này về để thêm gánh nặng à?”. Người đàn bà ấy ngỡ ngàng. Bố tôi ngồi bất động. Tôi đứng phắt dậy thấp hương lên bàn thờ mẹ, nước mắt giàn giụa rồi bậm bạch lao ra khỏi nhà.

Biết chẳng thể nào thay đổi được tình thế, ngày ngày tôi lằm lũi thi gan, nhất định không động vào bất cứ việc gì trong nhà và thi thoảng còn bày ra nhiều trò tai quái. Tôi khoái chí khi nghĩ rằng người đàn bà tàn tật kia chẳng bao giờ có khả năng thêm mắm muối vào các chuyện vặt để đày đọa con chồng như những mẹ dì ghẻ cay nghiệt khác. Người đàn bà ấy cam chịu sự hành hạ rất trẻ con của tôi bằng thái độ nhẫn nhịn tuyệt đối, hay nhìn tôi với ánh mắt tha thiết nhưng cũng chẳng khiến tôi mấy may bận tâm. Bố tôi không đi buôn chuyến xa nữa, rút vốn về đầu tư thêm vào cửa hàng. Nhìn thấy họ ngày ngày quán quýt bán bán buôn buôn, tôi lại chỉ muốn bỏ nhà đi. Tôi co mình lại trong nỗi cô độc và sự bất mãn rất trẻ con.

Tôi làm hồ sơ đi học đại học ở một trường phía Nam. Đó là cái cơ chính đáng để tôi xa rời gia đình này. Hàng tháng, tôi nhận tiền của bố gửi vào, mặc nhiên coi đó là trách nhiệm của ông. Tôi không một lời đòi hỏi, cũng không kêu than. Cả năm tôi không về thăm nhà. Nghi Tết, tôi mua sẵn mấy xị rượu ở quán nhậu đầu hẻm, lai rai say sưa cho quên cảm giác cô độc suốt cả tuần lễ. Nghi hè thì tôi lang thang kiếm việc làm thêm. Ông nội mất nhưng tôi cũng không về, phần vì đang giữa kì thi, phần vì nghĩ rằng dẫu có về cũng chỉ thấy nỗi cô đơn giằng xé thêm...

Khi tôi học năm cuối, một chiều, chú Hào gọi điện báo: “Cháu về ngay, bố bị tai nạn, đang hấp hối”. Tôi vội vã trở về trong chuyến bay đêm. Cảm giác vừa xa xót ân hận lại vừa chóng chênh rã rời. Tôi đến thẳng bệnh viện. Chú Hào, cô Hậu

và người đàn bà tàn tật ấy đang ngồi ủ rũ ngoài hành lang. Nhìn qua ô cửa phòng cấp cứu, tôi thấy đầu bố quấn băng trắng toát, khuôn mặt sưng phù xám xịt. Cảm xúc thiêng liêng về tình cảm máu mủ ruột rà chột cùn lên trong tôi. Nỗi ân hận trào dâng, cảm giác chệnh vênh như đứng trước bờ vực thẳm, tôi òa khóc như một đứa trẻ...

Bố tôi ra đi hai ngày sau đó. Lo công việc tuần đầu cho bố xong, tôi sắp xếp chuẩn bị trở vào Nam. Buổi chiều cuối cùng ở nhà, tôi ngồi lặng lẽ ngoài hiên, rít thuốc lá liên tục và ho sặc sụa. Người đàn bà ấy cứ đi ra đi vào, lúc thì thấp hương lên ban thờ, khi thì lau dọn mấy đồ vật trong chiếc tủ trà mà bố vẫn yêu thích. Mãi đến gần tối, tôi vào nhà đứng trước ban thờ vái lạy từ biệt bố và khoác ba lô đi thì người đàn bà ấy tập tễnh chạy theo níu áo tôi, đặt vào tay tôi một cuốn sổ nhỏ, thái độ lúng túng nhưng cặp mắt thì ánh lên âm áp lạ thường...

Tôi đứng lặng, lật nhanh cuốn sổ cũ, những nét chữ đã nhòe. Là nhật kí của mẹ viết cho tôi. Mọi thứ òa vỡ. Mẹ Huệ bị vô sinh, nhưng vì bố quá yêu mẹ nên hai người không nở chia tay. Mẹ theo bố vào miền Nam lập nghiệp và đồng ý để bố đi gửi con. Mẹ đã nhờ chị gái của mình ở Bình Dương tìm một người phụ nữ phù hợp. Và người đàn bà tật nguyên ấy cần một khoản tiền để chạy chữa thuốc thang cho bà mẹ già bị tai biến. Sau khi trao tôi cho mẹ Huệ, hai mẹ con người đàn bà tội nghiệp ấy chuyển vào Cà Mau sinh sống. Bố mẹ tôi về Bắc. Và họ không liên lạc với nhau nữa.

Bố tôi đã giấu mọi người điều bí mật ấy cho đến khi mẹ Huệ qua đời. Sau cuộc họp gia đình ấy mọi người mới biết nhưng không ai nói ra vì sợ tôi sốc, cũng không nở làm tôi tổn thương thêm khi nghĩ mình là đứa con rơi vãi của bố với người đàn bà tật nguyên kia. Mà dẫu có nói chắc lúc đó tôi cũng không tin.

Giờ tôi đã đủ lớn để thấm thía câu “cha sinh không bằng mẹ dưỡng”. Tôi không trách bố và mẹ Huệ, dù tôi hiểu họ có phần ích kỉ khi chỉ nghĩ cho sự tròn trịa hạnh phúc của mình mà đang tâm dứt tôi ra khỏi vòng tay của người phụ nữ ấy. Tôi cũng không trách người mẹ tàn tật đã “bán” đi núm ruột của mình. Tôi chỉ thấy mình là kẻ hồ đồ và ích kỉ biết bao.

Tôi khóc như mưa trong vòng tay người mẹ tội nghiệp. Vòng tay ấy cũng âm áp như vòng tay chờ che của mẹ Huệ ngày trước. Nỗi đau của sự mất mát vẫn thao thiết chưa nguôi, nhưng dường như tôi đã nguôi bớt được cảm giác cô độc của thân phận mồ côi... **T.T.T.H**

động, biết rằng tuổi thơ từ đây sẽ bớt đi một niềm vui.

Thỉnh thoảng trong những dịp có công chuyện phải xuống huyện, ba đều chở tôi theo cùng để ghé thăm Thống Linh. Chúng tôi gặp lại nhau, vẫn chuyện trò thân mật như ngày trước. Nhưng khi ngồi trước hàng hiên ngôi nhà còn thơm mùi gạch vữa, tôi thấy lạ lắm không quen. Tôi nhận ra mình chỉ thích đứng cùng Thống Linh trong khu vườn ở quê, còn ở bất kì nơi nào khác, tôi đều cảm thấy ngột ngạt.

Thời gian qua đi, tôi thôi mơ mộng đến chuyện sống cạnh Thống Linh như những năm thơ bé, cũng đã quên mất mình từng mơ ước rằng một sáng thức dậy bỗng thấy Thống Linh quay trở về nhà đứng bên rào vẫy tay gọi đi học. Nhưng cuộc đời thật lắm chuyện tình cờ. Không hề có sự thống nhất trước, tôi và Thống Linh cùng trúng tuyển vào một trường đại học phương Nam, cùng đăng kí vào một kí túc xá. Những tháng đầu chân ướt chân ráo chập chững vào đại học, tôi và Thống Linh tôi nào cũng hẹn gặp dưới khuôn viên. Chúng tôi ngồi trên băng ghế kể cho nhau những sự kiện xảy ra trong ngày, về những người bạn mới, về những môn học có cái tên rất lạ. Chúng tôi rủ nhau đi dạo qua khu chợ đêm sinh viên, len lỏi giữa dòng người tấp nập chẳng để mua thứ gì, có lúc lại ghé vào những hiệu văn phòng phẩm, ngơ ngẩn đứng ngắm những con thú bông, những tấm bưu thiếp, những món đồ lưu niệm bày trong tủ kính.

Trong một lần đi dưới ánh đèn để trở về kí túc xá sau cuộc dạo chơi, giữa dòng người dần trở nên thưa thớt, giữa những hàng quán đã im lìm đóng cửa. Trời đột ngột đổ mưa nhưng không lớn. Những hạt nước mỏng nhẹ giăng bay dưới ánh đèn đường như những sợi chỉ bạc. Thống Linh cười ảo khoác che mưa cho cả hai. Hình như đã rất lâu rồi hai đứa mới lại gần nhau đến thế. Tôi nhìn sang Thống Linh, thấy cậu thật xa lạ, những đường nét trên khuôn mặt không còn giống chút gì với người bạn thời thơ ấu, mối liên hệ ấy khiến tôi vô thức nhích ra một khoảng. Thống Linh giữ vai tôi lại, nói nhỏ:

“Cậu làm sao thế? Muốn bị cảm phải không?”...

Kì nghỉ lễ năm ấy, tôi cùng Thống Linh mua vé tàu về quê. Ngồi trên băng ghế, cả hai cùng nhìn qua ô cửa. Bên ngoài, đêm tối được điểm sáng bằng những ánh đèn lấp lánh. Tôi buồn ngủ díu mắt, mơ màng tựa đầu lên vai Thống Linh, tiếng bánh sắt nghiền lên đường ray chập chờn trong cơn mê từng hồi rầm rập.

Lúc sắp chìm vào giấc mộng, tôi cảm thấy Thống Linh nắm tay mình. Giọng cậu nhẹ nhàng vang bên tai, xa xăm như cơn gió: “Nếu cậu không thích mình kể chuyện chúng ta từng làm cô dâu, chú rể cho bất cứ ai khác. Vậy cậu làm bạn gái mình có được không?”.

Tôi ngồi lác lác, đầu vẫn gục trên vai cậu, khẽ “ừ” một tiếng...

HÔNG NHUNG

ĐỌC SÁCH

Những đứa con của nửa đêm

● Những đứa con của nửa đêm mới được NXB Nhã Nam tái bản năm 2024.

(Ảnh: NN)

Như mọi tác phẩm khác của “thầy phù thủy” Salman Rushdie, Những đứa con của nửa đêm không phải được viết ra để đọc thật nhanh. Đồ sộ như chính nó, huyền hoặc như chính nó, với một người dẫn chuyện lơ đãng có chủ đích, một lượng từ vựng không lồ và vô vàn tham chiếu đến lịch sử cũng như thần thoại của một đất nước thịnh vượng bậc nhất về mặt văn hóa. Nhưng ngay cả chưa cần tường tận đến từng chi tiết tinh xảo, cuốn sách này vẫn là một trải nghiệm đọc kỳ thú, về tình yêu và mất mát, về những số phận giữa lịch sử đầy bão dông, những năng lực diệu kỳ và phép thuật như cổ tích, thật như đời và ảo như mơ.

Tác phẩm của nhà văn Salman Rushdie được kể ở ngôi thứ nhất, về chàng trai Saleem Sinai, một trong 1.001 đứa trẻ có sức mạnh thần kỳ do được sinh ra vào đúng thời khắc Ấn Độ giành độc lập, ngày 15/8/1947. Tiểu thuyết xuất bản lần đầu năm 1981, gọi mở bối cảnh Ấn Độ. Trong sách, Salman Rushdie thể hiện quan điểm phản kháng với những di sản do chủ nghĩa đế quốc phương Tây để lại ở khu vực Nam Á. Rushdie viết lại lịch sử thời kỳ này như một cách tái tạo bản sắc của dân tộc, lên án những mưu đồ cùng vết thương in hằn trên quê hương của nhà văn.

Truyện mang yếu tố huyền ảo, thể hiện qua phép thuật của 1.001 đứa trẻ, như thuật đọc tâm, biến thành người sói, hoán đổi giới tính, năng lực tìm ra nguồn nước cho đến năng lực chữa lành vết thương, thuật biến đá thành vàng. Bút pháp hiện thực huyền ảo và khả năng kể chuyện, sắp xếp bố cục tiểu thuyết. Yếu tố này đã khiến tác phẩm khác biệt với các tiểu thuyết lịch sử chính thống.

Song song với việc kể chuyện, Rushdie thể hiện những nét đẹp về triết lý tôn giáo, truyền thống văn hóa thịnh vượng bậc nhất của tiểu lục địa này. Tác giả thỏa niềm mong muốn được gắn kết với quê hương, khẳng định mình là một nhà văn Ấn Độ dù sinh sống ở nước ngoài. Theo Rushdie, khi đọc giả cảm nhận sự sống động của lịch sử Ấn Độ trong tác phẩm, họ sẽ đồng cảm với vẻ đẹp lẫn niềm đau và sự kiên cường của dân tộc này.

Bởi thế, kho tàng văn học phương Đông trong tập truyện dân gian Nghìn lẻ một đêm, sử thi Ramayayana, Mahabhrata, truyện ngụ ngôn Chuyện kể Jataka trở thành nền tảng cho sự phát triển cốt truyện Những đứa con của nửa đêm, tạo ra bữa tiệc ngôn từ rực rỡ của lịch sử, tôn giáo, văn hóa và phép thuật. Ở đó, có lão lái đò Tai già đến mức không biết mình bao nhiêu tuổi, chỉ nhớ rằng từng gặp qua Đấng Christ khi ngài đến Kashmir...

Năm 2012, sách được nhà văn và đạo diễn Deepa Mehta đưa lên màn ảnh rộng, nhận đề cử cho Phim hay nhất và bảy hạng mục khác tại giải Canadian Screen Awards, đạt giải Kịch bản chuyển thể và giải Nữ phụ xuất sắc.

Salman Rushdie, là một trong những tên tuổi nổi bật của nền văn học thế giới. Nhà văn trải qua những năm tháng tuổi thơ ở Ấn Độ trong gia đình trí thức giàu có ở Ấn Độ, tốt nghiệp ngành lịch sử ở Đại học Cambridge (Anh). Văn chương mang lại cho Rushdie danh tiếng, giải thưởng, như giải Booker, Whitbread, James Tait...

Những đứa con của nửa đêm đoạt ba giải Man Booker, góp mặt trong các bảng xếp hạng tác phẩm hay nhất thế kỷ 20 thông qua bầu chọn của những nhà xuất bản như Modern Library hay Le Monde. Những đứa con của nửa đêm đoạt giải Booker lần đầu tiên năm 1981. Năm 1993, nó lại được chính ủy ban bầu chọn của giải thưởng danh giá này trao giải Cuốn sách đoạt giải Booker hay nhất (The Best of the Booker). Thành tích phi thường đó một lần nữa được lặp lại vào năm 2008, đưa Những đứa con của nửa đêm trở thành một hiện tượng vô tiền khoáng hậu của văn chương thế giới. “Một trong những cuốn sách quan trọng nhất từng xuất hiện trong thế giới nói tiếng Anh” - The New York Review of Books 2. **MIỄN THẢO**

Khi vẻ ngoài không thể "chữa lành" khoảng trống tâm hồn

● Việc làm đẹp không sai và việc khao khát trở nên hoàn hảo là điều dễ hiểu, nhưng cần có sự tỉnh táo và ý thức sâu sắc về giá trị thực sự của mỗi cá nhân.
(Ảnh minh họa - Nguồn: TN)

● Giá trị bền vững để giữ gìn hạnh phúc lâu dài lại không nằm ở vẻ bề ngoài mà xuất phát từ chính phẩm chất, lối sống, sự thấu hiểu và lòng kiên nhẫn. (Nguồn: Lovepik)

Trong xã hội hiện đại, ngoại hình dần trở thành chuẩn mực quan trọng trong việc đánh giá giá trị bản thân, đặc biệt đối với nhiều chị em phụ nữ, khiến họ lao vào cuộc đua làm đẹp, sửa sang nhan sắc. Tuy nhiên, cuộc săn tìm vẻ đẹp bề ngoài lại không thể lấp đầy những khoảng trống về tinh thần, không thể "chữa lành" tâm hồn bên trong cho nhiều người.

Đằng sau những "cuộc đua" nhan sắc

Hiện nay, trào lưu theo đuổi vẻ đẹp hình thức đang lan rộng, đặc biệt trong giới trẻ. Bằng sự tác động của mạng xã hội và truyền thông, ngày càng nhiều chị em tìm đến các viện thẩm mỹ, thậm chí các cơ sở không phép để chỉnh sửa nhan sắc nhằm sở hữu ngoại hình hoàn hảo. Với sự phát triển của công nghệ làm đẹp, việc thay đổi diện mạo dường như đã trở nên dễ dàng hơn bao giờ hết và cũng trở thành "con đường ngắn" để một số người tìm kiếm sự tự tin, thành công hay hạnh phúc. Tuy nhiên, đằng sau làn sóng thẩm mỹ đó là một thực trạng đáng lo ngại: những gương mặt giống nhau như khuôn đúc, không bản sắc, không dấu ấn cá nhân và hệ lụy lớn hơn là sự suy giảm các giá trị cốt lõi trong nhân cách, lối sống.

Giờ đây, những câu chuyện thành công sau khi phẫu thuật thẩm mỹ dày đặc trên các nền tảng xã hội, từ Facebook, TikTok đến Instagram, các chương trình truyền hình thực tế, thu hút hàng triệu người xem, quan tâm. Các hội nhóm trên mạng chuyên chia sẻ về làm đẹp, phẫu thuật thẩm mỹ trở thành nơi để chị em tìm hiểu, kết nối, thậm chí thi nhau khoe những ca phẫu thuật của mình như một thành tích cá nhân, quảng cáo cho các cơ sở, dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ, làm đẹp. Chỉ cần vài thao tác tìm kiếm, bất kỳ ai cũng có thể tiếp cận với hàng loạt nhóm cộng đồng với các tiêu đề như "Review thẩm mỹ Hàn Quốc", "Chia sẻ kinh nghiệm làm đẹp", hay "Kinh nghiệm dao kéo"... với ngôn ngữ những hình ảnh về các ca phẫu thuật thẩm mỹ

thành công, những "lột xác" về nhan sắc, những câu hỏi liên quan đến phẫu thuật thẩm mỹ...

Nắm bắt xu hướng làm đẹp đang thịnh hành, nhiều viện thẩm mỹ đã nhanh chóng "mọc lên như nấm", đầu tư tiền "khủng" cho quảng cáo, tiếp cận người dùng. Bên cạnh các trung tâm có uy tín là sự xuất hiện tràn lan của các cơ sở làm đẹp không phép, thậm chí là làm "chui". Những cơ sở này thường không có đủ các tiêu chuẩn y tế và an toàn, nhưng vẫn thu hút đông đảo khách hàng nhờ các chiêu thức quảng cáo hấp dẫn và giá cả "phải chăng". Người ta bị thuyết phục bởi những hình ảnh lột tẩy, những lời hứa hẹn thay đổi nhan sắc nhanh chóng, mà quên mất các hậu quả tiềm ẩn. Đã xảy ra những vụ việc nghiêm trọng liên quan đến các cơ sở thẩm mỹ "chui" hoặc không đủ chức năng thực hiện những ca phẫu thuật quan trọng nhưng vẫn làm bất chấp, gây thiệt hại về sức khỏe, nguy hiểm tính mạng cho người làm đẹp.

Bên cạnh đó, kể cả với các trung tâm được cấp phép, phẫu thuật thẩm mỹ không phải lúc nào cũng mang lại kết quả như ý, mà còn tiềm ẩn nhiều rủi ro. Không ít trường hợp các ca phẫu thuật thất bại đã để lại những hậu quả nặng nề, từ biến dạng gương mặt đến tổn thương sức khỏe vĩnh viễn, thậm chí mất mạng. Đằng sau vẻ đẹp bề ngoài mà nhiều chị em kỳ vọng là những nguy cơ tiềm tàng có thể ảnh hưởng đến toàn bộ cuộc sống của họ, khiến họ không chỉ tổn thương về mặt thể chất mà còn kéo dài sang tổn thương tinh thần. Hành trình theo đuổi một vẻ đẹp hoàn mỹ đôi khi lại là nguyên nhân dẫn đến bị kịch, những bi kịch mà

họ sẽ phải trả giá bằng sức khỏe và thời gian quý báu của chính mình.

Một hệ quả khác từ việc quá mải mê đuổi theo vẻ đẹp ngoại hình chính là sự ra đời của những nhan sắc "nhân bản vô tình". Không khó để bắt gặp những gương mặt gần như giống nhau, chuẩn chỉnh theo cùng một mẫu: chiếc mũi cao, đôi mắt hai mí to tròn, môi trái tim và cằm V-line. Hàng loạt các "hot girl", "influencer" hay thậm chí người bình thường bỗng chốc trở nên khó phân biệt với nhau. Thẩm mỹ không còn đơn thuần là công cụ để cải thiện khuyết điểm mà dần trở thành một "công thức" nhan sắc công nghiệp, khiến nhiều người đánh mất bản sắc riêng. Chính điều này đã làm dấy lên câu hỏi: liệu sự "hoàn hảo" mà nhiều người khao khát có thật sự là vẻ đẹp, hay chỉ là một sự sao chép vô thức của chuẩn mực thị trường?

Khoảng trống không thể "lấp đầy" bằng nhan sắc

Không chỉ là vấn đề ngoại hình, trào lưu chạy theo vẻ đẹp ngoại hình còn tác động sâu sắc đến cách sống và thái độ của một bộ phận người trẻ. Nhiều người, do đổ dồn sự đầu tư vào nhan sắc đã bỏ quên việc trau dồi các giá trị bên trong như phẩm chất đạo đức, khả năng tư duy, lòng nhân ái. Mải mê làm đẹp, họ trở nên thờ ơ với những mối quan tâm khác trong cuộc sống, trở nên hời hợt và nhạt nhẽo như những "búp bê trong tủ kính". Những người này dễ rơi vào "cạm bẫy" của sự trống rỗng, khi vẻ bề ngoài được xây dựng một cách giả tạo nhưng lại thiếu nền tảng vững chắc từ bên trong, chạy theo các giá trị vật chất ngoại thân. Chính sự thiếu

hụt đó khiến họ không thể cảm nhận được niềm vui, hạnh phúc thực sự, mà chỉ mãi mãi đuổi theo những ảo tưởng, viển vông.

Không ít chị em lao vào các dịch vụ thẩm mỹ với mong muốn cải thiện nhan sắc để tự tin hơn, cảm thấy mình xinh đẹp hơn, từ đó hy vọng có thể dễ dàng giữ gìn hạnh phúc gia đình hoặc thu hút được đối tượng mà họ mong đợi. Thế nhưng, rất nhiều người sau khi đã đạt được vẻ đẹp như ý vẫn cảm thấy không thỏa mãn, thậm chí "ngại" chỉnh sửa sắc đẹp, sửa đi sửa lại những đường nét vốn đã hoàn hảo. Một phần lớn trong số họ vẫn không cảm thấy tự tin hơn, không cảm thấy cuộc sống ý nghĩa hơn. Ngược lại, cảm giác tự ti về ngoại hình dường như lại ngày một gia tăng, trở thành mối lo thường trực và áp lực không nhỏ. Nhiều người dường như quên mất rằng việc làm đẹp bề ngoài không đồng nghĩa với việc có thể "chữa lành" tâm hồn hay mang lại sự bình yên bên trong.

Chuyên gia tâm lý Lê Thị Minh Nga chia sẻ: "Trong quá trình tham vấn tâm lý cho các chị em, tôi gặp nhiều người dùng

cách thức tu bổ, sửa chữa nhan sắc để níu kéo hạnh phúc, như những người vợ quyết tâm phẫu thuật, làm đẹp để "giữ" chồng, đem chồng về từ tay "người thứ ba", hoặc vá víu hôn nhân đang trên đà đổ vỡ. Có những cô gái bỏ số tiền lớn phẫu thuật thẩm mỹ "toàn diện" để mong đổi đời, gặp được đối tượng kết hôn xứng đáng. Tất nhiên, sẽ có những người đạt được điều họ mong muốn. Trong khuôn khổ những trường hợp mình tham vấn, tôi nhận thấy nhiều phụ nữ dường như đã bỏ tiền bạc, thời gian cho cuộc đua nhan sắc, nhưng cái họ nhận lại vẫn là sự bất như ý và tổn thương. Có những phụ nữ, dường như sửa nhan sắc đến lần thứ 3, hôn nhân vẫn tan vỡ, với lý do người chồng đưa ra là "gia đình không có hơi ấm". Có những cô gái dù "lột xác" với nhan sắc lộng lẫy, nhưng trong cuộc truy tìm tình yêu vẫn cứ như tìm trăng nơi đáy nước, gặp phải những kẻ lừa đảo, sờ khanh, gây nhiều đau khổ. Và không ít phụ nữ dường như sửa sang nhan sắc đến bao nhiêu lần đi nữa, vẫn không lấy được sự tự tin, kiêu hãnh cho mình sau bao vấp vấp, tổn thương. Tôi nghĩ rằng, việc sở hữu một gương mặt đẹp, một ngoại hình hoàn hảo không phải là yếu tố quyết định sự tự tin hay hạnh phúc của mỗi người. Dù nhan sắc có thể giúp họ thu hút người khác trong thoáng chốc, nhưng những giá trị bền vững để giữ gìn hạnh phúc lâu dài lại không nằm ở vẻ bề ngoài mà xuất phát từ chính phẩm chất, lối sống, sự thấu hiểu và lòng kiên nhẫn. Có một sự thật là, nếu bản thân không cảm thấy hài lòng từ bên trong, thì dù có làm đẹp thế nào, sự tôn trọng, trống rỗng và bất an vẫn sẽ ở lại".

Việc làm đẹp không sai và việc khao khát trở nên hoàn hảo là điều dễ hiểu, nhưng cần có sự tỉnh táo và ý thức sâu sắc về giá trị thực sự của mỗi cá nhân. Phụ nữ có thể đẹp lên nhờ thẩm mỹ, nhưng điều đó không đảm bảo họ sẽ đạt được thành công, hạnh phúc hay sự bình yên. Vẻ đẹp thật sự là khi chúng ta biết chấp nhận, yêu thương bản thân mình, không ngừng học hỏi và phát triển từ bên trong. Ngoại hình đẹp có thể là một lợi thế, nhưng nó sẽ không còn ý nghĩa nếu con người bên trong chúng ta rỗng tuếch và yếu đuối. Chính sự đồng điệu giữa vẻ ngoài và nội tâm mới là nền tảng tạo nên vẻ đẹp vĩnh cửu. Trào lưu thẩm mỹ rồi sẽ thay đổi, nhưng giá trị cốt lõi của một con người, nếu được xây dựng vững chắc, sẽ trường tồn mãi mãi. **NGỌC MAI**

QUYẾT ĐỊNH

THÔNG BÁO TÌM KIẾM NGƯỜI BỊ YÊU CẦU TUYÊN BỐ LÀ ĐÃ CHẾT TÒA ÁN NHÂN DÂN QUẬN TÂY HỒ - THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Căn cứ Điều 392 Bộ luật Tố tụng dân sự;
Căn cứ Điều 71 Bộ luật Dân sự;

Sau khi nghiên cứu hồ sơ việc dân sự sơ thẩm thụ lý số 53/2024/TLST-VDS ngày 21 tháng 10 năm 2024 về việc yêu cầu tuyên bố một người là đã chết theo đơn yêu cầu của bà Phạm Thị Cúc, sinh năm 1976; Địa chỉ: Số 12 ngõ 104 Trung Liệt, quận Đống Đa, thành phố Hà Nội đối với ông Phạm Quang Trường, sinh năm 1975; ĐKTT và nơi cư trú cuối cùng: Tổ 3 nhà 26 ngõ 124 phường Tứ Liên, quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội; biệt tích từ ngày 26/3/2014 mà không có thông tin gì.

QUYẾT ĐỊNH

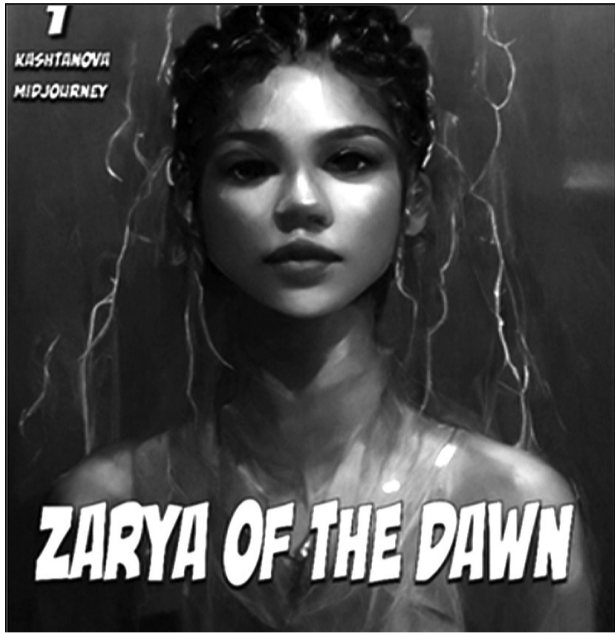
1. Thông báo tìm kiếm ông Phạm Quang Trường, sinh năm 1975; ĐKTT và nơi cư trú cuối cùng: Tổ 3 nhà 26 ngõ 124 phường Tứ Liên, quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội biệt tích từ ngày 26/3/2014 không có tin tức gì.

2. Khi biết được thông báo này, đề nghị ông Phạm Quang Trường liên hệ với Tòa án nhân dân quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội theo địa chỉ: Số 12 Vũ Tuấn Chiêu (ngõ 461/12 Âu Cơ) phường Nhật Tân, quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội để giải quyết Yêu cầu tuyên bố một người là đã chết hoặc ai biết được tin tức về ông Phạm Quang Trường thì thông báo cho Tòa án nhân dân quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội (theo địa chỉ như trên), Ủy ban nhân dân Phường Tứ Liên, quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội, người yêu cầu là bà Phạm Thị Cúc.

3. Thời hạn thông báo tìm kiếm người bị yêu cầu tuyên bố là đã chết là 04 tháng kể từ ngày đăng, phát thông báo lần đầu tiên. Trong thời hạn 10 ngày, kể từ ngày kết thúc thời hạn nêu trên nếu không có tin tức gì của ông Phạm Quang Trường thì Tòa án nhân dân quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội sẽ mở phiên họp xét đơn yêu cầu tuyên bố một người là đã chết.

Thấy gì qua các vụ kiện bản quyền liên quan đến AI trên thế giới?

Cùng với sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo (AI), các vấn đề bản quyền đang trở nên phức tạp hơn bao giờ hết. Các vụ kiện liên quan đến bản quyền AI đã làm nổi bật những thách thức pháp lý mới, đòi hỏi nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam, phải xem xét điều chỉnh khung pháp lý về sở hữu trí tuệ.

● Với tác phẩm "Zarya of the Dawn" của Kristina Kashtanova, Mỹ chỉ bảo hộ tác quyền phần nội dung do con người tạo ra. (Ảnh: The Verge)

● Các bức ảnh tạo bởi Stable Diffusion bị tố sao chép phong cách nghệ thuật của nhiều nghệ sĩ. (Ảnh: Stable Diffusion)

● Bức ảnh chụp gốc bên trái của Getty Image, bên phải là bức ảnh tạo bởi Stability AI có sự tương đồng. (Ảnh: The Verge)

Sử dụng dữ liệu công khai có phải vi phạm bản quyền?

Một trong những tranh chấp điển hình phải kể tới vụ kiện giữa Getty Images và Stability AI xoay quanh vấn đề bản quyền khi sử dụng dữ liệu để huấn luyện AI. Getty Images cáo buộc Stability AI đã thu thập và sử dụng một lượng lớn hình ảnh có bản quyền của họ để phát triển và huấn luyện mô hình AI mà không có sự cho phép. Theo tuyên bố của Getty Images, Stability AI đã vi phạm bản quyền bằng cách tạo ra những hình ảnh mới dựa trên kho dữ liệu mà Getty Images sở hữu, từ đó không chỉ gây thiệt hại về mặt tài chính mà còn xâm phạm quyền kiểm soát của Getty đối với tài sản trí tuệ của mình.

Ngược lại, Stability AI khẳng định họ chỉ sử dụng các hình ảnh từ nguồn công khai, không hề cố ý vi phạm bản quyền. Theo Stability AI, dữ liệu đầu vào cho các mô hình AI của họ bao gồm hình ảnh mà họ cho rằng được lấy từ các nền tảng chia sẻ công khai hoặc đã được công chúng sử dụng rộng rãi và như vậy, việc sử dụng đó là hợp pháp. Tuy nhiên, vụ kiện này đã làm nổi bật một vấn đề pháp lý phức tạp: liệu việc sử dụng dữ liệu công khai để huấn luyện AI có vi phạm bản quyền hay không.

Các chuyên gia cho rằng vụ kiện này sẽ tạo ra tiền lệ quan trọng cho ngành AI trong việc sử dụng dữ liệu từ các nguồn mở. Một số lập luận rằng, trong bối cảnh AI ngày càng phát triển, cần phải có quy định rõ ràng hơn về quyền sử dụng dữ liệu công khai, nhất là đối với dữ liệu có bản quyền như hình ảnh hoặc âm thanh. Nhiều khả năng, kết quả của vụ kiện sẽ ảnh hưởng không nhỏ đến cách thức mà các công ty AI thu thập và sử dụng dữ liệu từ Internet. Theo trang tin công nghệ The Verge (Mỹ), kết quả vụ kiện có thể xác định giới hạn pháp lý của việc dùng dữ liệu công khai cho mục đích phát triển công nghệ trong tương lai.

Trong bối cảnh đó, một số quốc gia đã ban hành quy định chặt chẽ hơn về sử dụng dữ liệu nguồn mở. Tại Liên minh Châu Âu, Luật Bản quyền kỹ thuật số đã quy định rõ ràng về cách các tổ chức, cá nhân có thể sử dụng dữ liệu có bản quyền để tránh vi phạm quyền tác giả. Quy định này nhằm bảo vệ quyền lợi của chủ sở hữu nội dung khi dữ liệu của họ bị sử dụng trái phép, đặc biệt trong bối cảnh AI sử dụng dữ liệu để tự học và sáng tạo.

Sao chép phong cách nghệ thuật bằng AI

Giới nghệ thuật cũng có một vụ tranh chấp đình đám giữa Sarah Andersen và Kelly

McKernan, and Karla Ortiz với Stability AI, Midjourney và DeviantArt. Các nghệ sĩ này cáo buộc rằng các công ty trên đã vi phạm quyền tác giả khi sử dụng AI để sao chép phong cách nghệ thuật cá nhân của họ mà không được phép. Trong đơn kiện, các nghệ sĩ nhấn mạnh rằng AI đã được huấn luyện trên kho dữ liệu hình ảnh chứa các tác phẩm của họ, dẫn đến việc tạo ra những hình ảnh mới mang dấu ấn phong cách mà họ đã xây dựng và phát triển theo thời gian. Theo các tác giả, phong cách nghệ thuật cũng là một yếu tố thuộc quyền sở hữu trí tuệ, đòi hỏi được bảo vệ như bất kỳ sản phẩm sáng tạo nào khác.

Vào ngày 30/10, Thẩm phán William H. Orrick của Tòa án Quận tại Hoa Kỳ đã bác bỏ hầu hết các cáo buộc trong vụ kiện vi phạm bản quyền của ba nghệ sĩ chống lại các công ty đứng sau Midjourney, Stable Diffusion và Dream Up. Tuy nhiên, một số cáo buộc quan trọng của nguyên đơn vẫn được tiến hành, bao gồm cáo buộc Stability A.I. sao chép 16 tác phẩm đã đăng ký bản quyền của Sarah Andersen. Thẩm phán cho phép các nguyên đơn sửa đổi đơn kiện và nêu rõ chi tiết vi phạm bản quyền của từng bị đơn. Vụ việc làm rõ thêm tranh cãi về quyền tác giả đối với các tác phẩm do AI tạo ra từ dữ liệu có sẵn.

Đây là một trong những vụ kiện đầu tiên nhắm đến việc bảo vệ phong cách cá nhân của nghệ sĩ trước sự phát triển của công nghệ AI. Vụ kiện này cũng làm nổi bật một vấn đề pháp lý mới: liệu phong cách nghệ thuật cá nhân có thể được bảo vệ tương tự như tác phẩm có bản quyền. Với tốc độ phát triển của AI tạo sinh, các nghệ sĩ lo ngại rằng nếu không có sự bảo vệ pháp lý cụ thể, các công ty công nghệ sẽ tiếp tục "sao chép" phong cách của họ mà không cần xin phép. Điều này không chỉ gây thiệt hại về tài chính, mà còn có thể làm lu mờ cá tính sáng tạo và giá trị độc đáo của mỗi nghệ sĩ.

AI có được coi là công cụ sáng tạo độc lập?

Ngày càng có nhiều tác phẩm sáng tạo do AI tham gia vào quá trình đồng sáng tạo cùng con người, đặt ra câu hỏi về việc bảo hộ bản quyền. Theo Văn phòng Bản quyền Hoa Kỳ (USCO), các tác phẩm do AI tạo ra không được đăng ký quyền tác giả, điều này đã được khẳng định qua các vụ việc gần đây. Tuy nhiên, với tác phẩm "Zarya of the Dawn" của Kristina Kashtanova, USCO đã thể hiện quan điểm linh hoạt hơn: câu chuyện gốc do Kashtanova sáng tạo được bảo hộ bản quyền, nhưng phần hình ảnh do AI tạo không được bảo vệ. Kashtanova lập luận rằng

AI Midjourney chỉ là công cụ hỗ trợ, nhưng USCO không đồng tình, cho rằng AI không có tính sáng tạo như con người và kết quả đầu ra không thể dự đoán trước, khác biệt so với công cụ truyền thống của nghệ sĩ.

Theo USCO, các tác phẩm do AI tạo như của Midjourney, ChatGPT hay Dall-E không đủ điều kiện để nhận sự bảo hộ bản quyền, chứng nhận đăng ký hay quyền lợi pháp lý khác tại Mỹ. USCO cho rằng những hình ảnh của Midjourney trong tác phẩm của Kashtanova không mang tính gốc, do đó không thể bảo vệ. Dù vậy, USCO vẫn có thể xem xét thay đổi cách tiếp cận trong tương lai, khi công nghệ AI ngày càng phát triển và các tác phẩm đồng sáng tạo giữa con người và AI ngày càng gia tăng.

Các vụ việc trên đều hướng tới một vấn đề pháp lý cơ bản trong bối cảnh hiện nay: liệu sản phẩm do AI tạo ra có thể được coi là tác phẩm có bản quyền hay không. Nhiều quốc gia như Mỹ, Anh vẫn quy định chỉ có con người mới có quyền tác giả, song sự sáng tạo của AI đang làm mờ ranh giới này. Để giải quyết, chính các quốc gia này cũng đang phải xem xét sửa đổi Luật Bản quyền để bảo vệ quyền lợi của người tạo ra AI hoặc chủ sở hữu AI khi sản phẩm do AI tạo ra trở nên phổ biến. Đồng thời, vụ kiện của các nghệ sĩ như Sarah Andersen đã cho thấy nếu pháp luật không điều chỉnh cũng sẽ khó bảo đảm quyền lợi cho những người sáng tạo trong thời đại AI.

Tại Việt Nam, Luật Sở hữu trí tuệ hiện nay chưa có điều khoản nào đề cập rõ ràng đến quyền sở hữu trí tuệ đối với sản phẩm do AI tạo ra. Pháp luật chủ yếu tập trung vào bảo vệ quyền tác giả của con người, điều này gây ra nhiều thách thức trong bối cảnh AI ngày càng được sử dụng để sáng tạo trong các lĩnh vực như nghệ thuật, truyền thông và giải trí. Kinh nghiệm từ các quốc gia trên thế giới cho thấy, việc cập nhật các quy định về bản quyền cho sản phẩm do AI tạo ra là vô cùng cần thiết. Chẳng hạn, những tác phẩm mà AI sản xuất dựa trên nguồn dữ liệu gốc có bản quyền cần được quy định rõ ràng về quyền lợi và trách nhiệm của các bên liên quan.

Việc bổ sung các quy định này không chỉ giúp bảo vệ quyền lợi của những người sở hữu dữ liệu gốc, mà còn bảo đảm tính công bằng khi AI sử dụng dữ liệu của họ để tạo ra sản phẩm mới. Các quy định chi tiết sẽ tạo ra một hành lang pháp lý để quản lý và bảo vệ các tác phẩm liên quan đến AI, đồng thời giảm thiểu rủi ro pháp lý, khuyến khích sự sáng tạo và phát triển công nghệ AI trong tương lai. Điều này cũng thể hiện sự nhạy bén của pháp luật trong việc điều chỉnh những tiến bộ công nghệ phức tạp như AI.

ĐIỀU BẢO

“Tái mặt” chuẩn bị cho đám cưới

Nguyễn Thị Phụng (33 tuổi, sinh sống tại Tây Hồ, Hà Nội) cho biết, cô sẽ lên xe hoa vào tháng 11 này. Quyết định kết hôn của Phụng chỉ diễn ra trong đúng vòng vịn một tuần. Cô nói: “Sau khi hai gia đình gặp gỡ, đúng năm tôi và bạn trai hợp tuổi để cưới. Vì vậy, sau một tuần khi bố mẹ hai bên gặp gỡ vào cuối tháng 9, ngày cưới của chúng tôi đã được ấn định”.

Chuẩn bị vội vàng cho đám cưới, nên Phụng sút gần 5kg. Mỗi ngày, ngoài giờ đi làm, cô phải liên hệ với các trung tâm tổ chức tiệc cưới, đi chuẩn bị váy cô dâu, chụp ảnh cưới. Phụng chia sẻ: “Đám cưới gần như làm tôi kiệt sức, có những ngày tôi chỉ ngủ có vài tiếng. Dù đã thuê những người tổ chức đám cưới chuyên nghiệp, nhưng chỉ giúp tôi giảm bớt một phần khối lượng công việc”.

Mỗi tối, thay vì được nghỉ ngơi, cô phải cùng bố mẹ và gia đình chong đèn kế hoạch chi tiết. Như chuẩn bị địa điểm tổ chức, lựa chọn đơn vị tổ chức sự kiện, rạp cưới, bố trí người tiếp khách, xe dâu, tặng quà cưới cho cô dâu, chú rể... Chỉ riêng chuyện mời cưới cũng cân đo đong đếm nên mời ai, cỗ đặt sao cho phù hợp với kinh tế gia đình vừa phải lịch sự, ngon miệng, nếu cỗ không ngon, cỗ thiếu, cỗ thừa cũng dễ bị chê cười.

Giống với Phụng, Trần Phương Hà (27 tuổi, sinh sống ở Đống Đa, Hà Nội) chia sẻ, cuối tháng 11 này, cô sẽ kết hôn với người bạn trai lâu năm. Để chuẩn bị cho đám cưới, Phương Hà cùng người yêu đã phải tiết kiệm tiền từ đầu năm. Cô tâm sự: “Gia đình hai bên sẽ hỗ trợ vợ chồng chúng tôi. Tuy nhiên, chúng tôi đã lớn và mong được gánh một phần chi tiêu trong đám cưới cho bố mẹ”.

Cô cho biết, số tiền phải bỏ ra trong đám cưới bằng thu nhập một năm của hai vợ chồng cộng lại. Phương Hà liệt kê, giá thuê chụp ảnh cưới thấp nhất là 2,5 triệu đồng. Tiền thuê áo dài ăn hỏi, váy cưới, comple chú rể, trang điểm khoảng 1,5 triệu/ngày. Rồi còn tiền xe hoa, tráp hỏi, lễ đen, in thiệp mời... Đây còn chưa kể khoản tốn kém nhất là tiệc cưới. Mâm cỗ 6 người giá chung bây giờ thấp nhất cũng vài triệu đồng/mâm. Tính ra, để tổ chức một đám cưới trọn vẹn cũng tốn cả năm lao động vất vả của 2 vợ chồng. Các khoản chi phí liên tục tăng lên, khiến Phương Hà mất ăn, mất ngủ tính toán, cân bằng các khoản thu, chi.

Bà Phạm Ngọc Anh (55 tuổi, sinh sống ở Hà Nội) cho biết, bà đã

“Đau đầu” mùa cưới

● Các rạp đám cưới dựng giữa đường vô tình gây ùn tắc giao thông. (Ảnh minh họa - Nguồn: Việt Nhật Led)

● Việc tổ chức đám cưới khiến nhiều gia đình gặp áp lực. (Ảnh minh họa - Nguồn: Love Note)

● Mùa cưới nên được tổ chức gọn nhẹ, thoải mái cho gia chủ và khách đến tham dự. (Ảnh minh họa - Nguồn: Tony Wedding)

Vào khoảng ba tháng cuối năm, mùa cưới lại nhộn nhịp diễn ra. Bên cạnh niềm vui đôi lứa của các gia đình, còn đó muôn vàn nỗi lo của mọi người mỗi khi mùa cưới ủa đến.

giục con cưới gấp trong năm nay, vì đến năm sau bà sẽ chính thức xin về hưu. Bà chia sẻ: “Cả cuộc đời, tôi đi dự đám cưới các đồng nghiệp và con cái của họ rất nhiều. Cho nên, tôi mong mình sẽ được “hoàn vốn” lại”. Để con sớm tìm được đối tượng kết hôn, từ năm 2022, bà Ngọc Anh liên tục đưa con đi tới các buổi xem mắt. Sau gần hai năm “nỗ lực” con gái của bà đã chọn được đối tượng ưng ý. Chỉ vòng vịn sau khi quen người bạn trai ba tháng, gia đình bà Ngọc Anh đã quyết định cho các con tổ chức hôn lễ.

Do tổ chức cưới gấp, nên bà Ngọc Anh “tối tăm mặt mũi” để chuẩn bị đám cưới của con gái. Bà chia sẻ: “Khó khăn lớn nhất bây giờ là chuẩn bị quà hồi môn cho con gái. Giá vàng đang tăng cao, trong khi các đồ trang sức bằng vàng có dấu hiệu giảm mạnh. Vàng miếng, vàng nhẫn trơn SJC rất khó mua lại không có hàng giao sẵn. Do đó, gia đình tôi mua vàng khâu truyền thống để chuẩn bị trước cho hôn lễ. Nếu giá vàng không “hạ nhiệt”, các thành viên trong gia đình đã thống nhất mừng

cưới cho các con bằng tiền mặt, thay vì phải trả lễ mừng cưới bằng vàng theo truyền thống xưa nay”.

Khác với bà Ngọc Anh, bà Phùng Thị Mùi (51 tuổi, sinh sống ở Ba Vì, Hà Nội) chuẩn bị đám cưới tương đối nhẹ nhàng. Họ hàng đông đúc, thường xuyên tương trợ lẫn nhau, khi con trai bà Mùi cưới, có rất nhiều người giúp đỡ. Gia đình buôn bán, có “cửa ăn, cửa để” nên bà Mùi đã mạnh tay chi tiền thuê những đội ngũ chuyên nghiệp làm tiệc cưới hỗ trợ. Tuy nhiên, bà rơi vào hoàn cảnh “đau đầu”, khi có nhiều người đăng ký trình diễn các tiết mục văn nghệ trong đám cưới.

Bà Mùi “dở khóc, dở cười” tâm sự: “Đầu tháng 12 các cháu tổ chức hôn lễ. Hiện tại, đã có bốn năm nộp đăng ký trình diễn văn nghệ trong đám cưới. Nếu chỉ hát, đọc thơ như bình thường tôi đã không lo lắng. Nhưng mọi người muốn múa yoga, múa dân vũ, nhảy aerobic, khiêu vũ trong đám cưới”. Nguyên do, ở quê bà Mùi đang nở rộ phong trào tập thể dục, thể thao, cho nên trong đám cưới mọi người rất nhiệt tình mong muốn tham gia.

Cho đến hàng trăm nỗi sợ “không tên”

Nguyễn Nhật Linh (29 tuổi, sinh sống ở Hà Nội) chia sẻ, gia đình anh ở gần nhà văn hóa phường. Đây là nơi tổ chức đám cưới của nhiều cặp vợ chồng trẻ. Cứ đến mùa cưới, Nhật Linh và bố mẹ phải lo lắng trước hình ảnh của các rạp cưới. Anh nói: “Chúng tôi rất vui mừng khi các cặp vợ chồng trẻ nên duyên đôi lứa. Tuy nhiên, mỗi mùa cưới, hàng ngày các rạp chiếm một khoảng sân rộng, thậm chí tràn ra cả đường đi. Đặc biệt, bãi gửi xe không được quy định rõ ràng, nên hàng loạt xe máy để lộn xộn, chắn hết đường đi lại”. Đến mùa cưới, Nhật Linh thường chuẩn bị sẵn các cung đường vòng để đi làm và về nhà đúng giờ.

Tùy vào điều kiện kinh tế, các gia đình sẽ lựa chọn nơi tổ chức đám cưới. Có người thuê các nhà hàng, khách sạn sang trọng. Ngược lại, nhiều hộ gia đình quyết định dựng rạp ở nhà văn hóa (tại quận, thôn, xã), hoặc để rạp ở ngay gần nhà, thậm chí giữa đường đi. Nhiều tình, địa phương, hình ảnh bên

trong rạp quan khách, người nhà tung bùng nâng chén chúc phúc, ngoài đường các phương tiện vẫn phóng âm ầm, còi xe inh ỏi. Người ăn cỗ và những chiếc xe tải qua lại chỉ cách nhau lớp rèm mong manh. Đây là một vấn đề đang được nhiều người dân phản ánh.

Ngoài vấn đề về ùn tắc giao thông do các rạp cưới gây ra. Mùa cưới còn vô tình tạo ra áp lực khiến cho giới trẻ hoang mang, lo lắng. Như câu chuyện của Trần Thu Huyền, 30 tuổi, sống ở Hà Nội. Cô là người chị lớn trong nhà, các anh chị em đang trong độ tuổi kết hôn. Mùa cưới mỗi năm, có những ngày Huyền phải tham dự tới ba đến bốn đám cưới. Cô chia sẻ: “Đều là các anh chị em trong nhà, nên tôi mừng phong bì không tiếc tiền. Nhưng, mỗi khi ngồi vào các bàn tiệc cưới, hàng trăm câu hỏi, thúc giục tôi nhanh chóng kết hôn, sinh con khiến tôi rất áp lực”.

Có những hôm, ngay trong các tiệc cưới, họ hàng liên tục đưa cô đi xem mắt, giới thiệu với các đối tượng nam giới độc thân. Huyền tâm sự: “Dù biết các cô, các bác không có ý xấu. Nhưng tôi vẫn rất sợ những lời hỏi thăm trong đám cưới. Để tránh mặt họ hàng, nhiều đám cưới tôi chỉ đến chúc mừng, gửi phong bì rồi vội vàng đi về”.

Đối với Đỗ Minh Anh (28 tuổi, sinh sống ở Hà Nội), mùa cưới là “nỗi ác mộng” với cô. Có những ngày, Minh Anh phải đi dự đến 5 đám cưới liên tiếp. Mỗi đám cưới mừng từ 500 nghìn đồng đến 1 triệu. Mùa cưới qua đi, tài khoản ngân hàng của cô luôn rơi vào con số âm.

Cô chia sẻ: “Luong tôi một tháng khoảng 15 triệu đồng. Chỉ tính riêng trong mùa cưới năm ngoái, tôi phải tốn đến 20 - 30 triệu đồng để tham dự các đám cưới của bạn bè, đồng nghiệp, người thân...”. Ngoài tiền mừng cưới, Minh Anh phải chuẩn bị tiền mua quần áo, làm tóc, trang điểm để xuất hiện xinh đẹp, tươi vui nhất trong các đám cưới.

Thực tế, tiền mừng đám cưới hiện nay đang là nỗi ám ảnh rất lớn đối với những người tham dự. Trước khi đến mỗi đám cưới, nhiều vị khách phải xem trước địa điểm, thậm chí xem cả giá thành các mâm cỗ ở trên mạng để mừng sao cho gia đình cô dâu, chú rể có thể “hoàn vốn”. Theo truyền thống “có đi, có lại”, nhiều người cố gắng mừng bạn bè thân thiết một số tiền lớn, với tâm lý đến đám cưới của mình hoặc con cái mình, cô dâu, chú rể sẽ “hoàn trả”. Từ đó, tiền mừng đám cưới trở thành nỗi căng thẳng, lo lắng của rất nhiều người. ANH NHI

THÔNG BÁO

Tòa án Thành phố Biên Hòa triệu tập ông Lê Văn Châu, Lê Tấn Dũng, Lê Tấn Cường, Lê Tấn Kiệt, Huỳnh Thị Mộng Tuyền, Lê Huỳnh Bảo Ngọc có mặt tại trụ sở Tòa án Thành phố Biên Hòa lúc 14h ngày 29/11/2024 để tham gia tiếp cận chứng cứ và hòa giải lần 1. Nếu các đương sự nêu trên vắng mặt, Tòa án Thành phố Biên Hòa sẽ thực hiện nội dung trên lần 2 vào lúc 14h ngày 27/12/2024. Tòa án triệu tập các đương sự nêu trên có mặt tại trụ sở Tòa án TP. Biên Hòa lúc 14h ngày 24/1/2025 để tham gia phiên tòa xét xử lần 1. Nếu các đương sự nêu trên vắng mặt, tòa án TP. Biên Hòa sẽ hoãn phiên tòa và mở lại vào lúc 14h ngày 21/2/2025 tại trụ sở Tòa án TP. Biên Hòa, địa chỉ: đường Nguyễn Du, khu phố 1, phường Bửu Long, Biên Hòa, Đồng Nai.

TÒA ÁN NHÂN DÂN TP BIÊN HÒA, TỈNH ĐỒNG NAI

THÔNG BÁO

Anh Trần Đình Sơn, sinh ngày 02/02/1969; số CMND: 181927979; Nơi cư trú cuối cùng: Xóm Liên Mậu 2 nay là xóm Liên Mậu 1, xã Kim Liên, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An. Đã vắng mặt tại nơi cư trú từ tháng 3/2011 cho đến nay không có tin tức gì. Nay anh Sơn ở đầu liên hệ với TAND huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An theo địa chỉ: Khố Phan Bội Châu, thị trấn Nam Đàn, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An để giải quyết yêu cầu tuyên bố một người là đã mất tích theo yêu cầu của chị

TAND HUYỆN NAM ĐÀN, TỈNH NGHỆ AN

THÔNG BÁO

Tòa án nhân dân thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai thông báo cho: Bà Thái Thị Hạnh, sinh năm 1983, địa chỉ: 243M/25, khu phố 11A, phường Tân Phong, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai được biết: Ngày 27 tháng 9 năm 2024, Tòa án nhân dân thành phố Biên Hòa đã xét xử vụ án dân sự thụ lý số 1040/2023/TLST-DS ngày 22 tháng 11 năm 2023 về việc “Tranh chấp hợp đồng vay tài sản” và ban hành Bản án dân sự sơ thẩm số 196/2024/DS-ST ngày 27/9/2024, quyết định như sau: - Căn cứ khoản 3 Điều 26, điểm a khoản 1 Điều 35, điểm a khoản 1 Điều 39, Điều 147, Điều 149, Điều 180, Điều 227, Điều 228, Điều 235 Bộ luật Tố tụng dân sự; - Căn cứ các Điều 357, Điều 463, Điều 466; khoản 2 Điều 468; Điều 470 Bộ luật dân sự năm 2015; - Căn cứ Nghị quyết 01/2019/NQ-HĐTP ngày 11/01/2019 của Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao; - Căn cứ Nghị quyết số 326/2016/UBTVQH14 ngày 30/12/2016 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội quy định về án phí và lệ phí Tòa án.

Tuyên xử: 1. Chấp nhận yêu cầu khởi kiện của bà Trịnh Thị Chung về việc “Tranh chấp hợp đồng vay tài sản”. Buộc bà Thái Thị Hạnh phải thanh toán cho bà Trịnh Thị Chung số tiền 511.499.284 đồng (Năm trăm mười một triệu bốn trăm chín mươi

chín nghìn hai trăm tám mươi tư đồng). Kể từ ngày bà Chung có đơn yêu cầu thi hành án cho đến khi thi hành xong khoản tiền nêu trên, hàng tháng bà Hạnh còn phải chịu khoản tiền lãi của số tiền còn phải thi hành theo mức lãi suất quy định tại khoản 2 Điều 468 Bộ luật Dân sự năm 2015. 2. Về án phí: Bà Thái Thị Hạnh phải nộp số tiền 24.459.971 đồng (Hai mươi bốn triệu bốn trăm năm mươi chín nghìn chín trăm bảy mươi một đồng) án phí dân sự sơ thẩm. Hoàn trả cho bà Trịnh Thị Chung số tiền 11.457.440 đồng (Mười một triệu bốn trăm năm mươi bảy nghìn bốn trăm bốn mươi đồng) tạm ứng án phí theo biên lai thu số 0009728 ngày 20/11/2023 do bà Trịnh Thị Chung nộp tại Chi cục Thi hành án dân sự thành phố Biên Hòa. 3. Các đương sự vắng mặt được quyền kháng cáo bản án trong thời hạn 15 ngày kể từ ngày nhận được bản án hoặc kể từ ngày bản án được niêm yết theo quy định pháp luật. Trưởng hợp bản án, quyết định được thi hành theo quy định tại điều 2 Luật Thi hành án dân sự thì người được thi hành án dân sự, người phải thi hành án dân sự có quyền thỏa thuận thi hành án, quyền yêu cầu thi hành án, tự nguyện thỏa thuận thi hành án, quyền yêu cầu thi hành án, tự nguyện thi hành án hoặc bị cưỡng chế thi hành án theo quy định tại các điều 6, 7 và 9 Luật Thi hành án dân sự; Thời hiệu thi hành án được thực hiện theo quy định tại điều 30 Luật Thi hành án dân sự.

TÒA ÁN NHÂN DÂN TP BIÊN HÒA, TỈNH ĐỒNG NAI

Câu chuyện người Việt học tiếng Anh cùng AI

● Các khách mời trải nghiệm nền tảng học tiếng Anh FSEL. (Ảnh: PV)

● Bà Nguyễn Thị Ngọc Lan - Chủ tịch Tập đoàn Atlantic, nhà sáng lập nền tảng FSEL. (Ảnh: PV)

Với thông điệp An English Center in Your Pocket (Trung tâm tiếng Anh nhỏ gọn trong túi bạn), FSEL - nền tảng học ngoại ngữ tương tác cùng AI (trí tuệ nhân tạo) là bước đột phá, hứa hẹn tạo ra nhiều thay đổi trong hiệu quả học tiếng Anh nói riêng và ngoại ngữ nói chung của hàng triệu học sinh, sinh viên Việt Nam.

● Nhóm học sinh tham gia trải nghiệm trước khi FSEL ra mắt. (Ảnh: FSEL)

Học sinh thành thị, nông thôn, miền núi đều có thể học mọi lúc, mọi nơi

Phó Trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương Vũ Thanh Mai nhấn mạnh vai trò quan trọng của tiếng Anh trong bối cảnh toàn cầu hóa, tại lễ ra mắt nền tảng học tiếng Anh cùng AI. Ông nhấn mạnh vai trò quan trọng của tiếng Anh trong bối cảnh toàn cầu hóa, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia, hội nhập quốc tế sâu rộng.

Ông đánh giá nền tảng FSEL ra đời là một bước tiến quan trọng không chỉ đáp ứng nhu cầu học tập của người dân, mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc tự học, tự nâng cao kỹ năng. Không chỉ FSEL, với những nền tảng học ngoại ngữ chất lượng, tốn ít chi phí, đạt hiệu quả cao cho người học thì đều cần được cổ vũ phát triển để chấp cánh cho bạn trẻ trở thành những công dân toàn cầu.

Việc nâng cao trình độ ngoại ngữ không chỉ giúp người học tiếp cận tri thức mới, mà còn tăng cường khả năng cạnh tranh trong thị trường lao động. Tại cuộc họp Ủy ban Quốc gia đổi mới giáo dục và đào tạo vừa qua, cũng trong Chương trình hành động của Chính phủ thời gian tới, Thủ tướng Chính phủ sẽ thực hiện ký kết để đưa tiếng Anh từng bước trở thành ngôn ngữ thứ 2 trong giáo dục quốc gia của Việt Nam. Ông Vũ Thanh Mai kỳ vọng, sự ra đời của nền tảng FSEL sẽ mang lại hiệu quả tích cực trong việc dạy và học tiếng Anh nói riêng, ngoại ngữ nói chung. Đồng thời, giúp tất cả học sinh từ thành thị, nông thôn, vùng sâu, vùng xa hay điều kiện kinh tế khó khăn thuận lợi tiếp cận chương trình đào tạo ngoại ngữ chất lượng.

Chị Nguyễn Thị Ngọc Lan - Chủ tịch Tập đoàn Atlantic, nhà sáng lập nền tảng FSEL cho biết, FSEL hướng đến mục tiêu trở thành trung tâm tiếng Anh bỏ túi mà bất cứ ai, ở bất cứ nơi đâu, bất cứ thời gian nào cũng đều có thể học được.

Nền tảng trực tuyến này sử dụng giáo trình chuẩn Cambridge giúp học sinh phát triển 6 kỹ năng nghe, nói, đọc, viết, từ vựng,

ngữ pháp có thể thay thế chương trình học tại trung tâm với chi phí chỉ 10.000 đồng/ngày. Các bài học được thiết kế mang tính tương tác cao gồm 3 phần chính: bài giảng video tương tác 1:1 với giáo viên nước ngoài, diễn đàn học tập tương tác 1:1 cùng AI, bài tập về nhà.

Nền tảng này tích hợp thêm những công nghệ tiên tiến như AI Chatbot, chấm chữa bằng AI giúp tăng hiệu quả học tập, đặc biệt có hình thức tặng xu thưởng để tích lũy đổi thành quà tặng hay các vật phẩm hấp dẫn mang tính giải trí, giáo dục cao.

Tháng 4/2024, FSEL nhận giải Sao Khuê cho hạng mục “Thúc đẩy đổi mới sáng tạo”. Trước khi triển khai rộng rãi trên toàn quốc, nền tảng học ngoại ngữ FSEL đã được Ban Quản lý Đề án Ngoại ngữ Quốc gia của Bộ GD&ĐT thẩm định, đánh giá.

Ban Quản lý Đề án đánh giá FSEL cung cấp một nền tảng học tập đa dạng và phong phú, đầy đủ các kỹ năng cần thiết cho các kỳ thi học thuật phù hợp với học sinh Việt Nam ở từng độ tuổi định hướng học, thi IELTS, du học và xin học bổng, đồng thời hỗ trợ việc học tiếng Anh tại nhà trường theo chương trình của Bộ GD&ĐT. Hiện tại, người dùng có thể dùng thử hoàn toàn miễn phí tất cả tính năng, nội dung trên nền tảng này.

FSEL chính thức bắt đầu hành trình kiến tạo vũ trụ học ngoại ngữ từ năm 2020. Sau hơn 4 năm nghiên cứu và phát triển, FSEL triển khai trên toàn quốc với phiên bản hoàn hảo nhất cho người học không chỉ tại Việt Nam mà còn cả trên thế giới. Chị Ngọc Lan khẳng định, FSEL không phải một phần mềm công nghệ chạy theo trend kiểu “nhà nhà làm app, người người làm app”. Bên cạnh đó là học bổng dành học sinh tại các trường trung học cơ sở, trung học phổ thông công lập tại 22 tỉnh, thành trên toàn quốc, đặc biệt là tại các địa bàn khó khăn. Theo đó, 100 học sinh được lựa chọn từ mỗi tỉnh sẽ được hỗ trợ học bổng miễn phí 100% để học tiếng Anh trên FSEL với tổng giá trị quỹ học bổng trên 10 tỷ đồng.

Trước đó, ngày 21/10, FSEL và Quỹ Tám lòng Việt phối hợp cùng Sở GD&ĐT tỉnh Phú Thọ đã trao tặng 100 suất học bổng cho 100 em học sinh tại Trường Trung học cơ Lương Sơn và Trung học cơ sở Thị trấn II (huyện Yên Lập, tỉnh Phú Thọ). Học bổng nhằm khuyến khích tinh thần học tập môn tiếng Anh và tạo điều kiện học tập tốt nhất để các em theo học chương trình ngoại ngữ chuẩn quốc tế.

Trong tương lai gần, FSEL sẽ tập trung cho ra mắt các chương trình tiếng Anh cho học sinh tiểu học, sinh viên đại học để hoàn thiện lộ trình học tiếng Anh cho trẻ từ 6 tuổi trở lên. Đồng thời từ năm 2025, FSEL mở rộng đào tạo thêm các ngôn ngữ khác ngoài tiếng Anh như tiếng Hàn, tiếng Trung, tiếng Nhật, tiếng Đức, Tây Ban Nha... đặc biệt là tiếng Việt, góp phần hiện thực hoá mục tiêu “Giáo dục Việt cho tương lai Việt” của Tập đoàn Atlantic, Chủ tịch Tập đoàn Atlantic chia sẻ thêm.

Kết hợp chuyên môn học thuật từ ULIS với năng lực công nghệ của FSEL, chương trình được kỳ vọng sẽ cung cấp nền tảng đào tạo chất lượng cao cho học sinh vùng dân tộc thiểu số ở Việt Nam, người nước ngoài tại Việt Nam và hơn 6 triệu kiều bào Việt Nam tại nước ngoài. Qua đó, góp phần lan tỏa tiếng Việt - chiếc cầu nối giúp bảo tồn và quảng bá văn hóa Việt Nam trong cộng đồng người Việt và trên toàn thế giới.

Nếu không làm chủ AI, thì AI sẽ làm chủ chúng ta

Khởi nghiệp vào năm 2003 - khi mọi thứ vẫn nguyên sơ, chị Ngọc Lan tự nhận mình là thế hệ gen X startup theo kiểu “thiên nhiên”, bản năng và không được thị trường ưu đãi. Chị cho rằng, startup chính là người thầy tuyệt vời của cuộc đời. Chị đã phải tự đi tự mò đường, tự rút ra bài học sau những lần vấp ngã.

Nhờ có sự bền bỉ, kiên cường vượt khó cùng tầm nhìn chiến lược dài hạn đã giúp chị “hò biến” một công ty hoạt động trong lĩnh vực du học chỉ vốn vèn 20m2, 3 nhân sự cùng 1 chiếc máy tính thành Tập đoàn Giáo dục, có uy tín, vị thế đặc biệt trong ngành. Hiện tại,

thương hiệu Five-Star English của Atlantic trở thành Trung tâm khảo thí ủy quyền của Đại học Cambridge Anh quốc tổ chức kỳ thi tiếng Anh - Cambridge và là đối tác chính thức của British Council & IDP, là cố vấn học thuật phân thi tiếng Anh của chương trình Đường lên đỉnh Olympia.

Vào năm 2003, từ sự thúc ép của anh trai đang làm việc tại Pháp, do nhu cầu của học sinh Việt Nam muốn sang Pháp du học ngày càng cao mà không có thông tin. Vậy là từ số vốn ban đầu là 1.500 USD do anh trai từ Pháp cho mượn, trải qua ba lần khởi nghiệp, chị đã tiếp tục hành trình với AI...

Năm 2015, khi đang ở đỉnh cao của du học, riêng Atlantic hỗ trợ khoảng hơn 1.000 học sinh sang Nhật, trở thành công ty top đầu về du học thời điểm đó. Cũng thời điểm này, chị nhận thấy du học tồn tại nhiều hạn chế. Chứng kiến cảnh các em học sinh Việt Nam đi nước ngoài học tập nhưng bị sốc văn hóa, sốc ngôn ngữ, sốc phương pháp học tập. Đặc biệt cú sốc ngôn ngữ khiến các em bị bỏ lại phía sau, khủng hoảng tâm lý. Vì thế, chị lao vào startup lần 2 - “xây” trung tâm Anh ngữ giống mô hình trường quốc tế nhằm trang bị cho các em kỹ năng và kiến thức ngoại ngữ để hội nhập quốc tế một cách dễ dàng. “Tôi xây dựng chiến lược tại một resort 5 sao trong một tuần và không ngừng bản thảo: “Tại sao có resort 5 sao, khách sạn 5 sao, nghỉ dưỡng 5 sao nhưng lại không có 5 sao trong giáo dục?”. Việc đầu tiên, tôi search tiêu chí của khách sạn 5 sao là gì. Và ra hàng loạt tiêu chí về diện tích, cơ sở vật chất, nhân viên,... Từ đó, tôi đặt ra 5 tiêu chuẩn riêng biệt của một trung tâm Anh ngữ 5 sao bao gồm: Giáo viên, chương trình, công nghệ, cơ sở vật chất, dịch vụ. Tôi muốn khi học viên đến học, những giá trị 5 sao sẽ mang lại cảm hứng, yêu thích cho các em, từ đó mới học tập tốt. Và tại đây không chỉ đào tạo kỹ năng Nghe, Nói, Đọc, Viết tốt, lấy chứng chỉ tiếng Anh mà còn giúp các em ứng dụng được ngôn ngữ vào cuộc sống và công việc”.

Chia sẻ về kinh nghiệm ứng dụng AI tại chính doanh nghiệp mình, chị Nguyễn Thị Ngọc Lan cho biết, với AI, FSEL đã có thể chuyển đổi mọi điểm tiếp xúc vật lý trong sản phẩm giáo dục lên trên môi trường số thông qua các giải pháp công nghệ. “Trong giai đoạn kỷ nguyên số, chúng tôi đã tiên phong chuyển đổi mô hình trung tâm Anh ngữ 5 sao lên online, giúp hàng triệu học sinh được tiếp cận chương trình đào tạo ngoại ngữ chất lượng cao với chi phí thấp nhất. Với khát vọng thu hẹp khoảng cách học tiếng Anh ở mọi vùng miền, FSEL sẽ hiện thực hoá giấc mơ để không ai bị bỏ lại phía sau trên hành trình chinh phục ngôn ngữ”. Cụ thể, hơn 4 năm trước, khi AI vẫn còn là một khái niệm mới mẻ và chưa được phổ biến rộng rãi, FSEL đã đứng trước thách thức lớn: Làm thế nào để chuyển đổi toàn bộ các điểm tiếp xúc vật lý trong môi trường giáo dục truyền thống lên nền tảng công nghệ mà không làm ảnh hưởng đến chất lượng giáo dục? Đây là một nhiệm vụ khó khăn bởi lẽ các hoạt động học tập như ngữ pháp, phát âm, nói và viết đòi hỏi sự tương tác và phản hồi từ người học và người dạy.

Nhưng với sự bùng nổ của AI trong 2 năm trở lại đây, cơ hội còn mở ra cho Tập đoàn khi lượng nội dung khổng lồ từng phải sản xuất thủ công trong hơn 4 năm qua có thể được hỗ trợ bởi AI trong tương lai gần. Sự hợp tác với Học viện AI và các cố vấn đã đem lại cho doanh nghiệp cơ hội tối ưu hóa chi phí sản xuất nội dung, nâng cao hiệu quả gấp 2 đến 3 lần so với phương pháp truyền thống. Trong khi một chương trình giáo dục có thể tốn kém đến 40 - 50 tỷ đồng nếu sản xuất theo cách cũ, thì việc ứng dụng AI có thể giúp tiết giảm đáng kể chi phí.

Chị Ngọc Lan tâm sự: “Nếu chúng ta không làm chủ AI, thì AI sẽ làm chủ chúng ta”. Và nền tảng học tiếng Anh cùng AI đã ra đời ngoạn mục như thế...

NGUYỆT THƯƠNG - PHẠM HẰNG

Huyền thoại kép độc hiếm có của làng cải lương

Nhờ phong cách ca ngâm và diễn xuất tài tình, NSND Diệp Lang là một trong những huyền thoại của sân khấu cải lương Việt Nam. Đặc biệt, ông gây ấn tượng với khán giả với những vai kép độc diễn như không diễn mà đến thời điểm hiện tại chưa ai có thể thay thế được.

Người diễn kép độc tuyệt vời

Trên sân khấu có thiện và có ác, tương ứng với đó phải có kép độc. Kép độc là khái niệm để chỉ anh kép đóng vai xấu, đối lập với cụm từ kép mù để chỉ anh kép đóng vai tốt. Thông thường, kép độc là vai đối đầu với kép mù, là vai gieo gió, là động lực gây ra xung đột giữa cái ác và cái thiện. Để trở thành kép độc không dễ, ngoài kỹ năng diễn xuất, nghệ sĩ còn phải có đức hy sinh, hết lòng vì nghệ thuật.

Có lẽ cũng vì thế mà ít ai muốn trở thành kép độc, họ chọn vai kép mù để dễ chiếm cảm tình khán giả. Thế nhưng, những vai kép độc lại mang đến cơ hội thể hiện khả năng sáng tạo và tạo dựng dấu ấn riêng. Nhiều nghệ sĩ nổi tiếng trong lĩnh vực sân khấu đã khẳng định tên tuổi của mình qua những vai diễn phản diện đặc sắc đến mức hễ nhắc tên là công chúng nhớ vai. Một trong những huyền thoại kép độc của làng cải lương không thể không nhắc đến chính là NSND Diệp Lang.

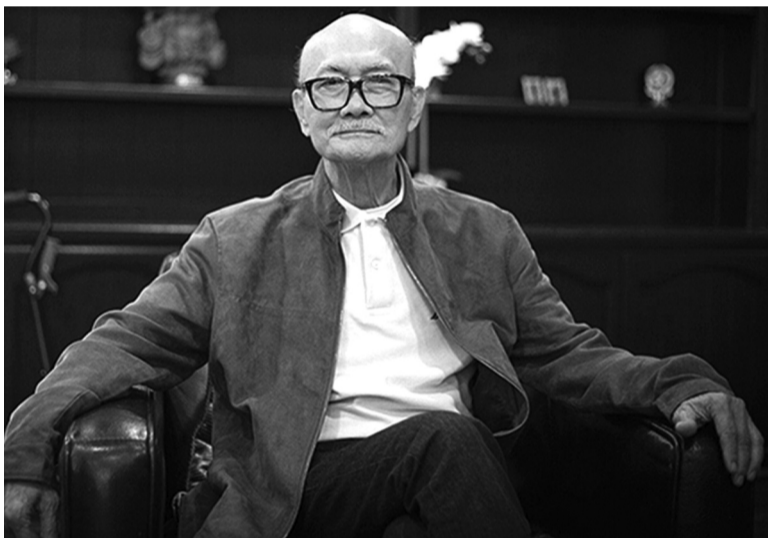
Được biết đến là nghệ sĩ cải lương, sân khấu, diễn viên điện ảnh và đạo diễn huyền thoại của sân khấu cải lương Việt Nam, nghệ sĩ Diệp Lang tên thật là Dương Công Thuận, sinh năm 1941 tại làng Bình Tiên, quận Châu Thành, tỉnh Sa Đéc (nay là Tân Bình, Châu Thành, Đồng Tháp). Sinh trưởng trong gia đình có cha là thầy đàn Ba Diệp nên ngay từ khi còn nhỏ ông đã được tiếp xúc với nghệ thuật.

Năm lên 8 tuổi, ông được cha dắt theo đoàn cải lương Tam Phụng, vì không muốn con trai nối nghiệp đàn, chỉ đứng sau sân khấu, ông được cha cho học ca. Sau đó, nghệ sĩ Diệp Lang được đóng những vai phụ, khởi đầu tại đoàn Kim Thoa. Trong sự kiện đoàn Kim Thoa bị ném lựu đạn khi diễn vở Lấp Sóng Gianh tại rạp Nguyễn Văn Hào, cha con ông may mắn thoát chết, khi đó ông mới 12 tuổi và tham gia một vai diễn nhỏ.

Sau này, khi cha nghệ sĩ Diệp Lang lâm bệnh nặng và mất ở quê nhà, ông quay lại thành phố, tiếp tục theo nghiệp cầm ca tại đoàn Cải lương Kim Thoa, rồi đến

● Vai diễn để đời **Hội đồng Thăng** diễn cùng NSND Bạch Tuyết (cô Lựu) trong vở **Đời cô Lựu**. (Ảnh: Chụp màn hình)

● Nghệ sĩ **Diệp Lang**. (Ảnh: Jimmy)

đoàn Việt Hùng - Minh Chí, Phụng Hào - Ba Vân... nhưng đều đóng các vai diễn phụ. Chỉ đến năm 17 tuổi khi đầu quân cho đoàn Hoài Dung - Hoài Mỹ do được ông soạn giả kiêm bầu gánh Nguyễn Huỳnh đưa về ông mới được giao vai chính đầu tiên trong sự nghiệp. Đó là vai hoàng tử trong vở Chiếc nhẫn kim cương, ông được chọn thế vai sau khi kép chánh bỏ tuồng. Cũng chính bầu gánh Nguyễn Huỳnh đã đặt nghệ danh Diệp Lang cho ông, với ý nghĩa là con của ông Ba Diệp.

Đến năm 1962, nghệ sĩ Diệp Lang gia nhập đoàn Kim Chương và được soạn giả Thu An giao vai người cha trong vở Người anh khác mẹ. Đây là vai diễn giúp ông giành Giải thưởng Thanh Tâm dành cho diễn viên triển vọng năm 1963, cũng là một trong những giải thưởng đầu tiên, đánh dấu điểm khởi đầu trên con đường sự nghiệp rực rỡ của ông sau này.

Những năm sau đứng trên sân diễn, nghệ sĩ Diệp Lang có cơ hội hoá thân vào nhiều dạng vai diễn khác nhau với đầy đủ các thể loại tuồng như: kiếm hiệp, hương xa, tâm lý xã hội... Điểm mặt gọi tên có thể kể đến một số vai diễn thành công như Lê Quý (trong Tâm sự Ngọc Hân), Hội đồng Thăng (trong Đời cô Lựu), Trung

sĩ Tám (trong Tìm lại cuộc đời), Lê Xuân Giác (trong Tiếng sóng Rạch Gầm), Ông nội (trong Cây lê bạn), Ông Hai (trong Đàn ca tri kỷ), Hội đồng Dur (trong Tiếng hò sông Hậu),...

Với lối diễn linh hoạt và giọng hát chuẩn mực nhưng khắc khoải, sâu bi, những vai diễn của nghệ sĩ Diệp Lang được khán giả vô cùng yêu mến. Thế nhưng, dấu ấn đậm nét nhất trong sự nghiệp của ông phải kể đến những vai kép độc, trong đó hai vai diễn kinh điển trong lòng công chúng là Hội đồng Thăng (trong Đời cô Lựu) và Hội đồng Dur (trong Tiếng hò sông Hậu) đã góp phần đưa tên tuổi nghệ sĩ Diệp Lang vào hàng các kép độc hay nhất của sân khấu cải lương.

Nếu như ở Hội đồng Thăng, nghệ sĩ tài tình khắc họa tính cách gian xảo, khát khe lẫn sự bất lực của một người đàn ông thất bại trong mối quan hệ gia đình thông qua khả năng ca, diễn được kết hợp nhuần nhuyễn. Thì qua vai Hội đồng Dur, ông thể hiện rõ nét tính cách ác độc một cách thẳng thừng, không sợ dư luận bằng những câu thoại khiến khán giả rợn cả tóc gáy. Đặc biệt, để mỗi vai diễn trở nên sống động và chân thật, nghệ sĩ Diệp Lang thường đưa vào những chi tiết rất nhỏ do ông ngẫu hứng sáng tạo,

Trong suốt những năm làm nghề, nghệ sĩ Diệp Lang từng chỉ dạy, hướng dẫn cho nhiều đàn em, vậy nên khi hay tin ông mất, nhiều nghệ sĩ đã bày tỏ sự xót xa và buồn bã cho người thầy lớn trong nghề. Đối với NSND Bạch Tuyết, dù đã quen dần với việc chứng kiến người thân, bạn bè, đồng nghiệp lần lượt ra đi nhưng khi nghe tin buồn của người bạn diễn thân thương cô vẫn cứ day dứt và đau lòng khó tả. Trong lòng cô, nghệ sĩ Diệp Lang không chỉ là người anh, người thầy lớn mà còn là một huyền thoại của sân khấu Việt Nam.

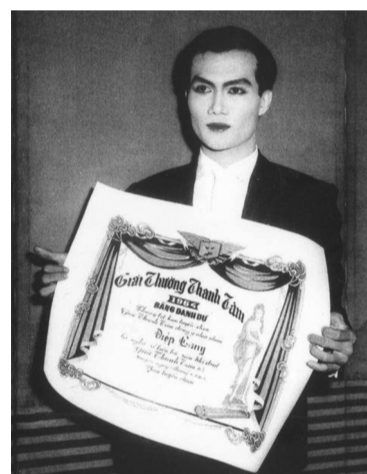
Còn với NSND Hồng Vân, cùng với sự tiếc nuối, cô gửi lời cảm ơn đến nghệ sĩ Diệp Lang vì đã đồng hành cùng sân khấu kịch Phú Nhuận từ những ngày đầu thành lập. Được biết, con trai của nghệ sĩ Diệp Lang - đạo diễn Diệp Tiến được ông gửi gắm cho nghệ sĩ Hồng Vân khi quyết định sang Mỹ định cư với mong muốn cậu con trai nối nghiệp sân khấu.

Là một người từng được nghệ sĩ Diệp Lang chỉ dạy, trên trang cá nhân, nghệ sĩ Hữu Quốc trải lòng: “Con lặng người khi đọc những tin nhắn lúc rạng sáng hôm nay về sự ra đi của chú. Dẫu biết rằng sinh lão bệnh tử là lẽ thường của nhân thế, nhưng sao con lại ngán người thương tiếc. Con cũng là lứa nghệ sĩ trẻ may mắn được diễn cùng chú trong những vở cải lương và bên sân khấu kịch của chị Hồng Vân, con được chú dạy khuyên chuyện nghề, chuyện đời nhiều lắm. Con mãi nhớ ơn chú, người nghệ sĩ lớn của nền sân khấu nước nhà, tấm gương soi về cách làm nghề và đạo đức, khiêm tốn với đồng nghiệp và khán giả. Con xin cúi đầu tạm biệt cây đại thụ của sân khấu Việt”.

Ngoài sự yêu mến của công chúng và đồng nghiệp, hơn 50 năm hoạt động trên sân khấu và điện ảnh, thành quả nghệ thuật mà nghệ sĩ Diệp Lang đạt được còn là những giải thưởng cao quý như: Huy chương Vàng triển vọng Giải Thanh Tâm (1963), Bằng Danh dự Giải Thanh Tâm (1964), Nghệ sĩ Ưu tú (1993), Huy chương Vì sự nghiệp sân khấu (2000), Giải Mai vàng (2001) và danh hiệu Nghệ sĩ Nhân dân (2003). Ngoài ra, ông còn được Nhà nước Việt Nam chọn tham gia đoàn nghệ sĩ biểu diễn giao lưu ở nước ngoài cụ thể: một số nước Tây Âu (1984), Campuchia (1986), Pháp (1997), Úc (1998)...

Có thể thấy, dù đã lia xa cõi đời nhưng những vai diễn của NSND Diệp Lang vẫn còn sống mãi với thời gian, làm lay động trái tim không chỉ của gia đình, bạn bè, đồng nghiệp mà còn của biết bao thế hệ khán giả. Và dù sân khấu có thay đổi, có bao nhiêu nghệ sĩ mới xuất hiện, nhưng những khoảnh khắc đầy cảm xúc ông để lại vẫn mãi là huyền thoại trong lịch sử phát triển của sân khấu cải lương Việt Nam.

LINH CHI

● Dấu ấn trong cuộc đời nghệ thuật của nghệ sĩ Diệp Lang với Giải thưởng Thanh Tâm dành cho diễn viên triển vọng năm 1963. (Ảnh: Tư liệu)

tuy nhỏ nhưng khi đặt vào vở diễn lại trở nên độc đáo và đắt giá.

Dấu ấn huyền thoại trong lòng mọi người

Sau khoảng thời gian “tung hoành” trên sân khấu cải lương trong thập niên 1990, sang đến thập niên 2000 nghệ sĩ Diệp Lang bắt đầu ít xuất hiện do bệnh tật. Năm 2005, ông chính thức ngừng hát vì sức khỏe yếu sau nhiều cuộc phẫu thuật sinh tử. Năm 2010, ông được các con đưa sang Mỹ định cư để tiện cho việc điều trị. Vào những năm cuối đời, sức khỏe của ông không tốt, lúc nhớ, lúc quên, thế nhưng nỗi nhớ nhà và nghề hát vẫn luôn thường trực trong lòng người nghệ sĩ già. Và nỗi niềm đau đáu ấy theo nghệ sĩ Diệp Lang đến tận khi ông qua đời vào ngày 11/3/2023 sau một thời gian dài chống chọi với bệnh tim, vôi hoá mạch máu và chứng Parkinson.

Ngày nghệ sĩ Diệp Lang mất, người hâm mộ không khỏi bàng hoàng, luyến tiếc khi phải vĩnh biệt với “đệ nhất kép lão” của sân khấu Việt Nam. Đối với người hâm mộ cải lương, cứ một huyền thoại ngã xuống là lòng họ lại nhói lên những cơn đau. Cơn đau này không chỉ vì quy luật sinh lý tự nhiên mà còn vì sân khấu cải lương lại mất đi một nghệ sĩ vĩ đại, một biểu tượng gắn liền với những dấu ấn đậm nét trong lòng khán giả.

In ấn và bán sách lậu dễ dàng, đe dọa đến sách chính thống

Từ năm 2005 đến nay, sách lậu vẫn là một vấn đề nhức nhối của thị trường sách Việt Nam, gây thiệt hại lớn cho các đơn vị xuất bản và các tác giả, dịch giả. Những cuốn sách lậu được sao chép gần giống bản chính, từ hình thức đến nội dung, ngang nhiên xuất hiện trên thị trường với mức giá rẻ hơn, gây sức ép cạnh tranh không lành mạnh với các ấn phẩm chính thống. Tuy nhiên, với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, việc sản xuất sách lậu hiện nay còn đơn giản và thuận tiện hơn bao giờ hết.

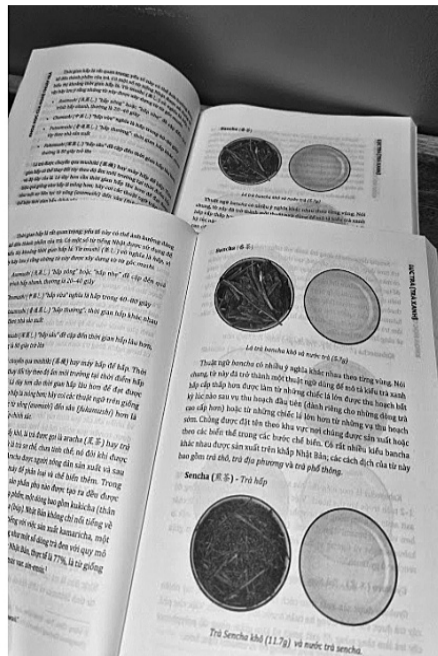
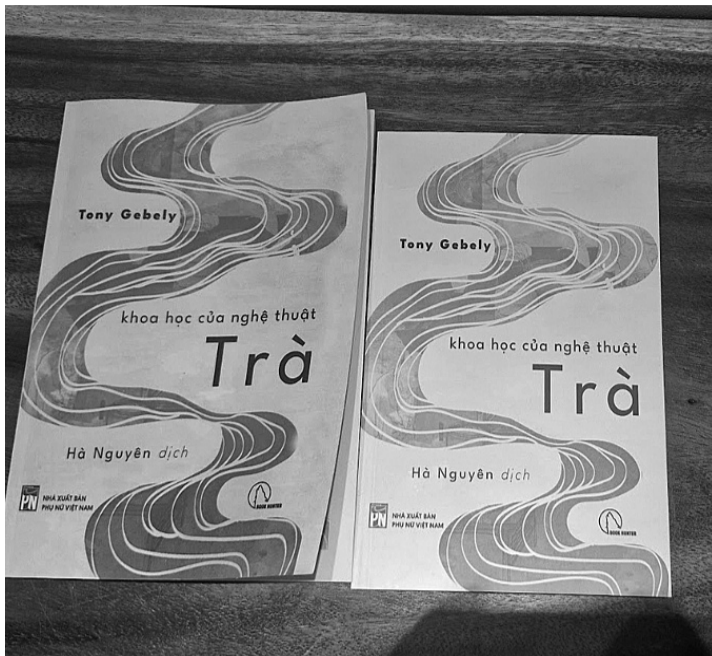
Anh Lê Duy Nam, CEO của thương hiệu Book Hunter cho biết: “Trước đây, tôi nghe các đàn anh trong làng sách than phiền về hiện trạng sách giả, nhưng bản thân mình chưa mục sở thị. Mới đây, sách của Book Hunter bắt đầu bị các nhóm làm sách lậu để ý tới, đáng kể nhất là cuốn “Khoa học của nghệ thuật trà” của tác giả Tony Gebely. Nhóm in lậu lập một fanpage có tên là Công ty Phát hành sách Minh Quang, ghi rõ địa chỉ và số điện thoại, đăng ảnh cơ sở hoạt động, chúng tôi cũng tìm được một công ty phát hành sách có tên tương tự khi tra cứu hệ thống mã số thuế. Tuy nhiên, địa chỉ hoạt động không có thật. Những bức ảnh đăng trên fanpage này cũng đều cắt gọt từ nhiều đơn vị xuất bản và phát hành chính thống khác, ví dụ như FAHASA, Bình Bán Book... hay đến từ chính fanpage của chúng tôi. Họ mua sách của chúng tôi, scan, photocopy và đóng thành sách. So với sách gốc vốn in màu, có tay gập, bản sách lậu chỉ in đen trắng, không có tay gập và khổ to hơn. Rất nhiều độc giả săn tìm cuốn sách này đã “sập bẫy” họ bởi giá bán của họ rẻ hơn sách thật rất nhiều...”

Với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, việc sản xuất sách lậu hiện nay trở nên đơn giản và thuận tiện hơn bao giờ hết. Chỉ cần một máy scan và một máy photocopy, người sao chép đã có thể tạo ra những bản sao gần như giống hệt bản chính mà không cần xâm nhập vào cơ sở in ấn hay lấy trộm bản thảo từ đơn vị xuất bản. Điều này làm dấy lên mối lo ngại lớn cho ngành xuất bản khi quy trình bảo vệ bản quyền trở nên khó khăn hơn trước.

Anh Nguyễn Tuấn Bình, chủ thương hiệu phân phối sách có uy tín Bình Bán Book chia sẻ: “Tình trạng sách lậu tràn lan rõ lên từ đầu năm 2024. Họ có tổ chức và có “chiến thuật” - luôn dùng ảnh sách thật (và phần lớn lấy chính ảnh của Bình Bán Book) khi đăng bài, chạy quảng cáo mạnh, giảm giá tối đa với sách bán chạy còn lưu hành và thậm chí... bán trên giá bìa với các sách không còn lưu hành. Bản chất là khách hàng mua trên không gian mạng - không cầm sách trực tiếp thì không có

SÁCH LẬU, SÁCH VI PHẠM BẢN QUYỀN LỘNH HÀNH:

Do thị trường thiếu ý thức?

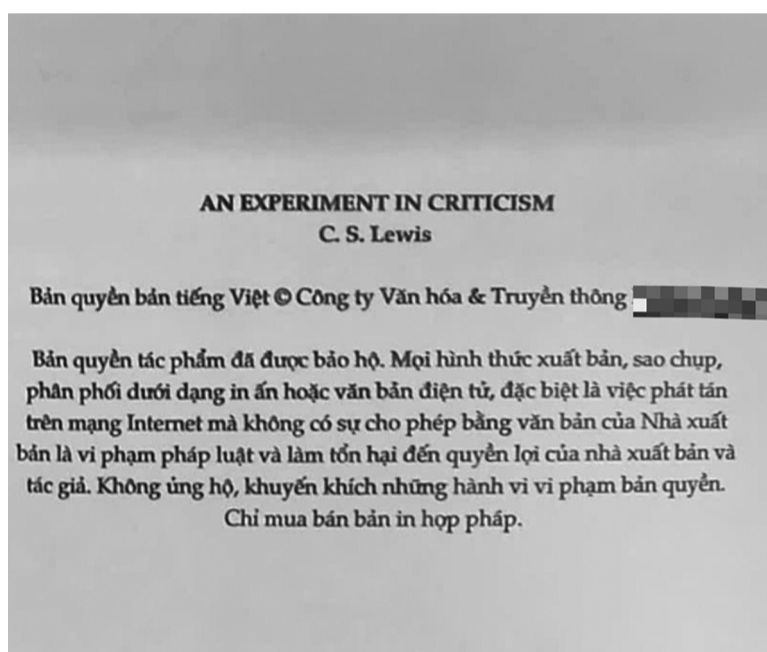

● Sách lậu có kích cỡ thô hơn, màu nhòe hơn, phần ruột không có màu và căn lề lệch hơn so với sách chính thống.

Sự phát triển của văn hóa đọc và tương lai của ngành xuất bản sách nước ta đang đứng trước nguy cơ nghiêm trọng khi tình trạng sách lậu và sách vi phạm bản quyền ngày càng phổ biến. Các nhà xuất bản, tác giả và độc giả đều chịu ảnh hưởng khi những nỗ lực phát triển thị trường sách chính thống bị sách lậu làm suy yếu, kéo theo hệ lụy về kinh tế lẫn văn hóa.

cách gì biết được. Điều này đã ảnh hưởng trực tiếp tới những người phát hành, trước hết là yếu tố kinh tế. Không thể cạnh tranh về giá và sức bán với đối thủ ẩn danh luôn bán “giá rẻ bất ngờ” với cùng một sản phẩm sách được. Thứ hai là uy tín, các trang bán sách lậu sẵn sàng lấy cả ảnh, đặt cả những tên page nà ná giống trang page uy tín để lừa độc giả. Khách hàng mua phải sách giả quá nhiều dẫn đến tâm lý xói mòn niềm tin. Họ ngại mua sách, kể cả là mua trên sàn thương mại điện tử hay trên fanpage. Chúng mình nguồn gốc sách thật như hoá đơn, chứng từ, v.v... nếu chỉ qua không gian mạng, họ cũng làm giả được hết. Yêu cầu quay phim, chụp ảnh sản phẩm: họ dùng luôn ảnh thật sản phẩm, v.v... Do đó, dần dần độc giả không muốn mua trên mạng xã hội - do thiếu rào cản pháp lý - chính xác là buông lỏng cho hàng giả hoành hành”.

Bên cạnh sách giấy lậu, sự bùng nổ của ebook lậu và sách nói lậu trên các nền tảng trực tuyến cũng đang gây tổn thất nghiêm trọng cho ngành xuất bản. Các bản ebook và audiobook không bản quyền này được phát tán rộng rãi qua nhiều

● Cảnh báo về vi phạm bản quyền trên sách chính thống.

website, mạng xã hội và ứng dụng di động, ảnh hưởng đến cả những đơn vị xuất bản và các doanh nghiệp muốn đầu tư vào phát triển ấn bản điện tử. Tình trạng này không chỉ đe dọa tới doanh thu của các nhà làm sách giấy, mà còn làm suy yếu thị trường ebook và audiobook, vốn là những sản phẩm đang nhận được sự quan tâm lớn từ độc giả hiện đại. Các đơn vị xuất bản và cung cấp nội dung số đã đầu tư không nhỏ vào việc phát triển các ấn phẩm điện tử chất lượng, nhưng ebook lậu và sách nói lậu đang làm mất giá trị của sản phẩm chính thống, làm cho chính những đơn vị xuất bản ngần ngại đầu tư vào các sản phẩm điện tử hợp pháp.

Khi thị trường vẫn thiếu ý thức về vi phạm bản quyền

Tình trạng sách lậu chỉ là biểu hiện bề nổi của tầng băng chìm thực trạng thiếu nhận thức về bản quyền sách trong thị trường sách hiện nay. Bên dưới đó là hàng loạt hành vi vi phạm bản quyền phức tạp hơn, thậm chí tinh vi đến mức qua mặt cả các cơ quan kiểm duyệt. Các hành vi như xuất bản sách mà không hề có giấy phép bản quyền hay liên hệ với tác giả,

hoặc tự ý xuất bản mà không xin phép cấp phép từ cơ quan quản lý, hiện đang diễn ra ngày càng phổ biến. Những cuốn sách này thường được phát hành dưới danh nghĩa “lưu hành nội bộ” để lách luật và bán công khai, gây thiệt hại không nhỏ cho ngành xuất bản chính thống.

Anh Tuấn Bình trong quá trình tiếp xúc trực tiếp với khách hàng của Bình Bán Book cho biết: “Đa phần các đơn vị phân phối và khách hàng chưa quan tâm tới vấn đề bản quyền sách. Thực chất với người bán, họ quan tâm là tính pháp lý của sản phẩm: sản phẩm có hoá đơn, chứng từ và quyết định phát hành đầy đủ thì được phép bán. Với độc giả, họ quan tâm trước hết là nhu cầu đọc được thoả mãn. Đôi khi cũng có những độc giả và nhà phân phối quan tâm tới bản quyền, họ có trình độ và tính phản biện xã hội cao, nhưng hầu như ít thu hút được sự chú ý của đại bộ phận người đọc sách”.

Book Hunter là đơn vị làm sách trẻ nhưng tuân thủ nghiêm ngặt các quy định về bản quyền sách của quốc tế và Việt Nam, anh Lê Duy Nam cho biết, việc tuân thủ này khiến Book Hunter gặp nhiều bất lợi khi cạnh tranh

trên thị trường. Khi một đơn vị xuất bản không phải trả phí bản quyền có thể tiết kiệm được 7 - 10% giá bìa trên mỗi ấn bản, cùng với phí giao dịch quốc tế (nếu mua bản quyền sách nước ngoài) và phí trả lương cho nhân viên bản quyền. Những lợi thế về giá khiến nhiều đơn vị làm sách và ngay cả độc giả chối bỏ tuân thủ quy định về bản quyền, trừ phi đơn vị cấp phép xuất bản quản lý giấy tờ pháp lý gắt gao.

Anh Nam cũng chia sẻ thêm: “Sự khác biệt về quy định bản quyền ở các nước cũng gây ra những hiểu lầm trong quyết định thỏa thuận bản quyền của các đơn vị làm sách. Ở nước ta, thời hạn bảo hộ bản quyền là 50 năm sau khi tác giả qua đời, nhưng tại các nước Âu Mỹ là 70 năm, thậm chí còn hơn. Trên thực tế, khi chúng ta đàm phán bản quyền với đơn vị sở hữu bản quyền ở quốc gia nào thì buộc phải tuân thủ quy định tại quốc gia đó. Mới đây, tôi cũng gặp trường hợp tương tự khi đàm phán mua bản quyền tác phẩm của C.S Lewis. Nhiều người ở Việt Nam cho rằng C.S Lewis đã hết thời hạn bảo hộ bản quyền, nhưng đó là dựa trên quy định ở Việt Nam, còn tại Anh, nước sở hữu bản quyền của C.S Lewis thì tác phẩm của ông vẫn trong thời hạn bảo hộ. Việc các đơn vị xuất bản trong nước xuất bản sách của C.S Lewis mà không đàm phán bản quyền đã gây trở ngại cho chúng tôi trong quyết định đầu tư”.

Mỗi năm, một đơn vị nhỏ, tập trung vào sách học thuật chuyên sâu như Book Hunter phải chi trả bản quyền khoảng 300 triệu. Đối với các đơn vị xuất bản lớn hơn, đặc biệt là các đơn vị đầu tư vào các bản thảo best-seller sẽ phải chi trả phí bản quyền cao hơn gấp nhiều lần. Khi các vấn đề tranh chấp bản quyền không được xử lý nghiêm ngặt, các đơn vị xuất bản nghiêm túc sẽ chịu nhiều thiệt hại. Anh Tuấn Bình, từ vai trò của nhà phân phối sách, cũng bày tỏ sự quan ngại: “Đôi khi vấn đề tranh chấp bản quyền giữa các bên hay ai đó phát hiện vi phạm trắng trợn về bản quyền, nhưng tôi chưa thấy tiếng nói phản biện nào từ cơ quan chức năng một cách quyết liệt cả”...

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, tôn trọng bản quyền và sở hữu trí tuệ là nền tảng không thể thiếu để thúc đẩy giao thương quốc tế. Đối với ngành sách Việt Nam, những hành vi vi phạm bản quyền không chỉ ảnh hưởng tiêu cực đến thị trường trong nước mà còn có thể làm tổn hại đến uy tín của Việt Nam trên trường quốc tế, gây cản trở trong việc hợp tác với các nhà xuất bản, tác giả và đối tác nước ngoài. Để thực sự chuyên mình, ngành sách Việt Nam cần triển khai những biện pháp pháp lý cụ thể và nghiêm ngặt, bảo vệ quyền lợi của tác giả và các đơn vị xuất bản chính thống.

TRẦN LINH - TUẤN NGỌC

Đào Nhật Tân, quất Tứ Liên “hồi sinh” đón Tết Nguyên đán

Đào Nhật Tân, quất Tứ Liên (Tây Hồ, Hà Nội) là hai biểu tượng đặc trưng thú chơi hoa cho Tết Nguyên đán của người dân đất Kinh kỳ. Năm nay, do đợt bão số 3 vừa qua, nước sông Hồng dâng cao khiến nhiều vườn cây cảnh ở đây bị thiệt hại nghiêm trọng. Những người trồng cây cảnh nơi đây đang dồn hết công sức để hồi sinh những vườn đào, quất để đón Tết Nguyên đán Ất Tỵ 2025.

● Tại làng nghề trồng đào Nhật Tân (quận Tây Hồ, Hà Nội) những ngày này nhiều hộ gia đình trồng đào ở đây đang tất bật hồi sinh những vườn đào sau bão. (Ảnh: Sức khỏe đời sống)

● Người dân đất Kinh kỳ mong đào Nhật Tân sớm hồi sinh, khoe sắc như xưa. (Ảnh: Thùy Dương)

● Người dân hy vọng một mùa quất, đào Tây Hồ khoe sắc. (Ảnh: Trang Nhung)

Nỗ lực vì một mùa quất, đào Tây Hồ khoe sắc

Không ít người nao nao khi nhớ tới không khí Tết của Hà Nội bằng những cành đào Nhật Tân, quất Tứ Liên (quận Tây Hồ, Hà Nội). Mỗi dịp cuối năm, khi những cành đào được chở từ vườn về phố, người Hà Nội như thấy mùa xuân đến gần hơn. Những cành đào với những cánh hoa to, đẹp và dày không chỉ đem không khí Tết mà còn mang theo mong ước về một năm mới tràn đầy may mắn và rực rỡ. Cây quất quả vàng óng trĩu nặng trên cành, tạo nên hình ảnh của sự thịnh vượng và đoàn tụ.

Năm nay, do đợt bão số 3 vào đầu tháng 9 vừa qua, nước sông Hồng dâng cao khiến nhiều vườn cây cảnh ở đây bị thiệt hại nghiêm trọng. Sau một tuần gây ngập úng, nước sông Hồng đã rút khỏi các vườn đào, quất Phú

Thượng, Nhật Tân và Quảng An. Tuy nhiên, nhiều cánh đồng ở đây bị phủ một lớp bùn dày, đặc quánh. Nhiều vườn đào, quất chỉ còn lại những luống cây chết khô. Sau bão số 3 và trận lũ lịch sử, người dân làng đào Nhật Tân, Phú Thượng và làng quất cảnh Tứ Liên đang nỗ lực “hồi sinh” vườn cây, đồng thời xen canh hoa màu ngăn ngày đón Tết.

Tại làng đào Nhật Tân (phường Phú Thượng, Tây Hồ) có khoảng hơn 20.000 gốc đào bị chìm ngập trong nước lũ trước sự tiếc nuối, xót xa của nhiều người. Những gốc đào thế và đào cảnh được chăm bẵm kỹ càng chuẩn bị cho dịp Tết sắp tới nhưng nước lũ dâng cao nên gần như mất trắng. Ngay khi nước sông vừa rút, gia đình anh Đỗ Ngọc Bảo và các gia đình trong làng Nhật Tân đã phải nhanh chóng hút nước, dọn sạch bùn từng gốc đào. Theo anh Bảo,

khi nước đã ngập đến mức này thì coi như bộ rễ đã bị tổn thương rất nhiều, bây giờ nếu khô nhanh thì có thể cho thuốc kích rễ, tiếp tục bổ sung dinh dưỡng để đào phát triển, cố gắng cứu sống cây. Loại bỏ phần rễ cây đã bị úng, anh Bảo vẫn vững niềm tin vào khả năng “hồi sinh” của những nhánh đào, gốc đào còn lại này để phân nào níu kéo vụ mùa năm nay.

Để khôi phục những vườn đào bị tàn phá, ngoài việc chăm sóc số ít cây đào còn sống sót, nhiều gia đình ở Nhật Tân đã bắt đầu trồng lại. Những cây đào con được mang từ Thanh Hóa, Phú Thọ về trồng, chờ khoảng ba, bốn tháng rồi ghép mắt đào Nhật Tân. Do nhu cầu trồng lại đào sau lũ lớn khiến giá cây giống tăng vọt, gấp 7 - 8 lần. Thậm chí, nhiều người không thể mua được vì nguồn cung hạn chế. Theo người dân nơi đây,

việc khôi phục từng gốc đào không chỉ tốn kém mà còn mất rất nhiều thời gian. Ít nhất ba năm nữa những cây đào con mới cho hoa, tức là đến năm 2026, người dân Nhật Tân mới có thể trở lại với mùa Tết như xưa.

Tại làng quất cảnh Tứ Liên, người dân cũng đang nỗ lực phục hồi, chăm sóc các chậu quất để phục vụ Tết Nguyên đán 2025. Bà Trần Thị Tuyết có khoảng 7 sào đất trồng khoảng 1.000 cây quất. Do đi xa quá, gia đình bà Tuyết không kịp vận chuyển cứu cây, đành mất trắng 700 cây. Bà và gia đình phun nước rửa sạch vết bùn, chăm sóc 300 cây quất kịp cứu lên trên con đường nhỏ ở vị trí cao giữa cánh đồng hy vọng kịp đón Tết Ất Tỵ.

Chị Thu Hà, chủ vườn quất Hà Tiên (Tứ Liên, Tây Hồ) cũng đang nỗ lực phục hồi, chăm sóc các chậu quất để phục vụ Tết Nguyên

đán 2025. Sau bão, gia đình chị may mắn giữ lại gần 100 cây có cơ hội sống sót nếu chăm sóc tốt. Chị Liên không khỏi vui mừng, sau một thời gian chăm sóc, các chậu quất bị ngập trước đó đã mọc ra nhiều lá non, xanh tốt. Nhiều chồi non xanh biếc đang bung tỏa mạnh mẽ sau thiên tai.

Đáp ứng được thú vui tao nhã của người dân đất Kinh kỳ

Phó Chủ tịch UBND quận Tây Hồ Nguyễn Thanh Tịnh cho biết, do ảnh hưởng của bão số 3, 152ha trồng đào, quất, hoa màu tại khu vực bãi sông Hồng thuộc địa bàn quận Tây Hồ đã bị ngập trong nước, thiệt hại ước tính khoảng 90 tỷ đồng.

Dưới sự chỉ đạo quyết liệt, kịp thời của lãnh đạo quận, trực tiếp là Bí thư Quận ủy Lê Thị Thu Hằng trong chỉ đạo ứng phó, khắc phục hậu quả sau bão, lũ, quận Tây Hồ đã khẩn trương triển khai các biện pháp khôi phục sản xuất, kinh doanh và giúp người dân ổn định cuộc sống. Cùng với việc giãn nợ, cho vay vốn phục hồi sản xuất với lãi suất 0%, quận đã chỉ đạo các đơn vị có liên quan hướng dẫn người dân khẩn trương tổ chức canh tác lại cây ngăn ngừa nhằm bảo đảm cuộc sống.

“Nhằm phục hồi sản xuất nông nghiệp cho người dân canh tác tại khu vực ngoài bãi, quận Tây Hồ đã xây dựng kế hoạch, bố trí khoảng 85 tỷ đồng để cho vay, hỗ trợ người dân phục hồi sản xuất, ủy thác qua Ngân hàng Chính sách xã hội”, lãnh đạo quận Tây Hồ cho biết.

Trường Phòng Kinh tế quận Tây Hồ Trần Gia Hùng cho biết, đối với những cây có thể phục hồi, quận đã liên lạc với Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn và Trung tâm Khuyến nông thành phố Hà Nội, Viện Nghiên cứu rau quả trung ương để có hướng dẫn về mặt kỹ thuật giúp người dân; đồng thời, xây dựng phương án hỗ trợ thêm về vốn, kỹ thuật và hỗ trợ phân bón, thuốc bảo vệ thực vật cho các diện tích còn lại.

Theo những người dân Tây Hồ, trong cái rui cũng có cái may. Dù bị mất tới 80% vườn cây quất, đào nhưng nhìn ở góc độ khác thì con lũ cũng có thể mang lại cơ hội mới, bởi lớp phù sa sông Hồng bồi đắp cho đất đai. Không có gió sông Hồng thì không có đào Nhật Tân. Không có phù sa sông mẹ thì không có quất Tứ Liên.

Còn cây là còn hy vọng, còn đất là còn cơ hội tái canh tác. Những người dân Tây Hồ hy vọng, dù không thể đáp ứng được quất đào cho các tỉnh, thành, nhưng, họ sẽ cố gắng chăm sóc cây để có thể đáp ứng phần nào thú vui tao nhã của người dân đất Kinh kỳ đón Tết Ất Tỵ đầy sắc xuân. Bởi, mỗi cành đào, cây quất đều chất chứa những giá trị văn hóa đặc sắc trong ngày Tết cổ truyền của dân tộc.

Những cành xanh đang mơn mơn tại các làng hoa, mang tới hy vọng về một mùa đào, mùa quất Tây Hồ sẽ lại khoe sắc rực rỡ, mang lại không khí Tết Nguyên đán tràn đầy sức sống như xưa. **THÙY DƯƠNG**

Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội vừa ban hành Quyết định số 5642/QĐ-UBND về việc công nhận khu du lịch cấp thành phố đối với Khu du lịch Nhật Tân (phường Nhật Tân, quận Tây Hồ, Hà Nội). Phường Nhật Tân là một trong những khu vực có cảnh quan đẹp nổi tiếng của Thủ đô. Hiện nay, khu vực trồng đào ở bãi sông Hồng là một trong những địa danh du lịch hấp dẫn với nghề trồng đào có hàng trăm năm nay. Khu vực bãi sông còn có những trang trại trồng hoa, nổi bật nhất là khu vực bãi đá sông Hồng.

Địa bàn phường Nhật Tân nằm bên hồ Tây - thắng cảnh bậc nhất của Hà Nội, trên địa bàn có đình Nhật Tân, chùa Tảo Sách. Quận Tây Hồ cũng đã triển khai hoạt động của phố đi bộ Trịnh Công Sơn trong những năm gần đây và từng bước trở thành một địa chỉ hấp dẫn. Ngoài ra, địa bàn phường Nhật Tân còn có thung lũng hoa hồ Tây, Công viên nước hồ Tây, nhà hàng Sen Tây Hồ... và nhiều dịch vụ vui chơi, giải trí khác tạo nên một tổng thể nhiều hoạt động thu hút khách du lịch.

Khu du lịch Nhật Tân đã đón du khách từ năm 1999. Đến nay, khu du lịch này đã thu hút được đông đảo du khách trong và ngoài nước đến tham quan, trải nghiệm, nghỉ ngơi, khám phá, thưởng thức ẩm thực đặc trưng địa phương và các vùng miền. Hiện nay, các sản phẩm du lịch chính được khai thác tại đây gồm: Du lịch văn hóa, kiến trúc, lịch sử; du lịch sinh thái, ẩm thực, vui chơi giải trí, mua sắm... Trong khu du lịch có 19 cơ sở lưu trú du lịch với 102 phòng. Các dịch vụ vui chơi, giải trí trong nhà và ngoài trời với diện tích 100.000m².

Với sự nổi tiếng sẵn có của làng đào Nhật Tân, vẻ đẹp của hồ Tây và một số điểm đến, việc công nhận Khu du lịch Nhật Tân là khu du lịch cấp thành phố sẽ tạo điều kiện để quận Tây Hồ triển khai các hoạt động quảng bá thu hút khách du lịch.

Tạo công ăn việc làm cho người khuyết tật

Anh Nguyễn Ngọc Quyến (44 tuổi) sinh sống ở Thái Bình là một tấm gương vươn lên từ mất mát, gây dựng sự nghiệp và hỗ trợ việc làm cho người khuyết tật. Được biết, anh Ngọc Quyến trước đây là một công nhân bình thường như bao người khác. Biến cố bất ngờ ập đến cuộc đời anh vào năm 2005, khi đang công tác ở Sơn La. Phần chân của anh bị thương tổn nặng, nhiều lúc, anh tưởng như mình không thể qua khỏi.

Nhờ có bạn bè, đồng nghiệp hỗ trợ, anh được đưa đến Bệnh viện Việt Đức để khám, chữa bệnh, anh qua khỏi cơn nguy kịch, sức khỏe dần hồi phục. Nhưng anh mãi mãi mất đi đôi chân của mình.

Anh Quyến trở về nhà, trở thành người khuyết tật vận động, anh rơi vào tình trạng thất nghiệp. Thời gian đầu, anh sống phụ thuộc hoàn toàn vào sự hỗ trợ của bố mẹ và người thân trong gia đình. Anh từng tâm sự đã có lúc cảm thấy rất tủi thân. Nhưng nhờ bạn bè, gia đình động viên anh Quyến dần thích nghi với hoàn cảnh. Đây là thời gian anh bắt đầu nuôi ý chí để sống có lý tưởng, không phụ tấm lòng bố mẹ và những người thân yêu.

Vài năm sau, anh kết hôn với người vợ hiện tại và có một đứa con đầu lòng. Mặc dù gia đình nhỏ rất hạnh phúc, nhưng áp lực về kinh tế đè nặng lên đôi vai anh. Anh Quyến bắt đầu làm nhiều công việc khác nhau. Anh đi vay mượn bạn bè mua được một chiếc xe máy 3 bánh để mưu sinh. Lúc đầu, anh đã đi khắp các tỉnh, thành phố như Hải Dương, Hải Phòng, Nam Định để nhập hoa quả về bán. Nhưng do chưa có kinh nghiệm nên số hoa quả anh nhập về bị giập nát, không bán được, số tiền lãi thu về chẳng đáng là bao. Sau thất bại, anh không nản chí, tiếp tục tìm tòi, học hỏi, nghiên cứu thị trường và quyết định chuyển sang buôn bán bánh đa và các mặt hàng khô. Thời gian đầu, do chưa có thương hiệu nên anh phải đi đến tận ngõ ngách của các huyện, các xã để chào và giao hàng.

Sau khi đã có kinh nghiệm, anh Quyến cùng một số người dân mở xưởng sản xuất bánh đa khô tại nhà. Tuy cơ sở không to nhưng từ những ngày đầu mở ra, xưởng của anh được rất nhiều người hỗ trợ, giúp đỡ. Sau một thời gian đi vào hoạt động, do số lượng công việc nhiều, công xưởng của anh Quyến đã mở rộng máy móc và tuyển thêm lao động làm việc.

Những người lao động anh tuyển dụng rất đa dạng, có những người bình thường, khỏe mạnh, có cả những người khuyết tật. Dù là ai, chỉ cần có chí cầu tiến anh đều sẵn sàng tận tình chỉ bảo công việc. Mỗi tháng công xưởng của anh Quyến thu lãi từ 60 - 70 triệu đồng. Hiện tại, xưởng sản xuất bánh đa của anh Quyến tạo việc làm cho 30 lao động, trong đó

"Gieo mầm" hy vọng cho người khuyết tật

Người khuyết tật hiện nay đang gặp nhiều khó khăn về việc tìm kiếm việc làm trong thị trường lao động. Không có nguồn thu nhập ổn định khiến họ có cuộc sống bấp bênh, chịu nhiều thiệt thòi trong xã hội. Vì vậy, đã có những cá nhân, tổ chức thấu hiểu, gieo mầm hy vọng hỗ trợ người khuyết tật có công ăn việc làm, cải thiện đời sống.

● Ông Phạm Việt Hoài, CEO của Kym Việt là một người khuyết tật đã tạo công ăn việc làm cho rất nhiều người cùng cảnh ngộ. (Nguồn: Kym Việt)

● Anh Nguyễn Ngọc Quyến đã truyền cảm hứng sống cho rất nhiều người khuyết tật. (Nguồn: Báo Lao động)

● Người khuyết tật đang là một nhóm yếu thế cần được hỗ trợ để có công việc làm phù hợp, nâng cao chất lượng đời sống. (Nguồn: HTV)

có khoảng 7 lao động là người khuyết tật với thu nhập từ 4 - 5 triệu đồng/người/tháng.

Bản thân anh đang là Chủ nhiệm Câu lạc bộ thanh niên khuyết tật huyện Hưng Hà. Anh thường xuyên tổ chức các hoạt động ý nghĩa, thiết thực động viên tinh thần cho những người cùng cảnh ngộ.

Thay đổi cái nhìn của xã hội về người khuyết tật

Câu chuyện thứ hai thuộc về ông Phạm Việt Hoài, Chủ tịch Hội đồng quản trị Công ty KymViet. Sự thành công, tính cách táo bạo, mạnh mẽ của ông Hoài đã viết nên những câu chuyện cổ tích. Góp một phần

Nước ta hiện có khoảng 7 triệu người khuyết tật, chiếm 7% dân số từ 2 tuổi trở lên. Số người khuyết tật còn trong độ tuổi lao động là 61%, trong đó 40% còn khả năng lao động. Tuy nhiên, chỉ có 31,7% người khuyết tật từ 15 tuổi trở lên có việc làm so với 83,8% người không khuyết tật.

vào việc thay đổi định kiến của xã hội đối với người khuyết tật.

Từ nhỏ ông sinh ra trong một gia đình gia giáo, hạnh phúc. Đến năm 7 tuổi, tai nạn ập đến khiến ông vĩnh viễn tổn thương cột sống, mất đi đôi chân. Mặc dù trở thành người khuyết tật, nhưng ông Hoài vốn thông minh, lanh lợi. Ông nhanh chóng hòa nhập, vui chơi cùng bạn bè.

Nhờ lối sống lạc quan, tích cực, ông Hoài được mọi người yêu mến, xóa tan rào cản về

người khuyết tật. Đến năm 18 tuổi, ông cùng bạn bè "khởi nghiệp". Ban đầu ông và bạn bè mở một quán photocopy, nhưng doanh thu không cao. Ông lại kêu gọi bạn bè hùn vốn chuyển sang đầu tư vào một cơ sở đúc hàng rào bê tông theo công nghệ mới. Công việc thuận lợi nên sau vài năm, ông đã có tiền tỷ trong tay. Tuy nhiên, đây cũng là thời điểm ông nhận ra không phải người khuyết tật nào cũng có thể làm chủ cuộc sống của

mình như ông. Chính vì vậy, ông Hoài đã bắt đầu tìm kiếm thị trường, đầu tư vào những lĩnh vực mới để hỗ trợ những người khuyết tật như ông.

Đến cuối năm 2013, ông cùng hai người bạn quyết định thử sức với việc mở công ty sản xuất thú nhồi bông chất lượng cao. Mục tiêu hàng đầu của ông lúc bấy giờ là tạo việc làm cho người khuyết tật còn khả năng lao động, thông qua đó giúp họ cải thiện và nâng cao chất lượng cuộc sống. Tuy nhiên, ngay từ đầu ông và các cộng sự đều xác định thành lập Kym Việt là Công ty cổ phần chứ không phải doanh nghiệp xã hội để kêu gọi hỗ trợ từ thiện.

Mặc dù xác định tạo kế sinh nhai lâu bền cho người khuyết tật, tuy nhiên, quá trình chào mời, bán hàng, tuyển nhân viên của ông Hoài cũng gặp rất nhiều khó khăn. Phần lớn các đối tác của ông ban đầu còn định kiến về người khuyết tật. Nhiều khách hàng cho rằng người khuyết tật không thể làm việc được như các công nhân bình thường.

Ngoài ra, vào thời gian đầu, Kym Việt chỉ có vài lao động, đều là người khuyết tật vận động, cầm điếc. Tài sản chỉ vọn vẹn 2 chiếc máy khâu, 1 máy vắt sợi, 1 cái bàn là, hoạt động trong khoảng sân rộng chừng 5m2 nhà thờ họ của một thành viên công ty.

Đến nay, công ty đã có gần 30 nhân viên, trong đó 25 công nhân là người cầm điếc. Thu nhập trung bình khoảng 4 triệu đồng/người/tháng. Các sản phẩm thú nhồi bông của công ty rất đặc sắc. Đó là những con vật truyền thống của Việt Nam như con trâu, coi voi, con hổ,... được làm tỉ mỉ, thủ công bằng các họa tiết, hoa văn thổ cẩm sinh động. Cũng nhờ vậy, mặt hàng thú nhồi bông của công ty cho đến nay vẫn giữ được sự yêu mến của khách hàng.

Văn hóa công sở tại Kym Việt của ông Hoài vô cùng đặc biệt. Đa phần người làm việc trong công ty đều là người khiêm tốn, bên cạnh đó cũng có sinh viên đến làm thêm để có thu nhập trang trải cuộc sống. Vì có cùng hoàn cảnh, nên các nhân viên trong công ty rất đoàn kết, họ coi nhau như người thân trong gia đình.

Ngoài tiền lương, các nhân công sẽ được hỗ trợ phí đi lại, ăn uống. Mặc dù mức lương 4 triệu/tháng không quá cao so với những lao động bình thường, nhưng những người khuyết tật lại vô cùng trân trọng đồng tiền họ tự làm ra. Đây là một kế sinh nhai hỗ trợ cho cuộc sống của họ.

Thực tế, công ty của ông Phạm Việt Hoài, anh Nguyễn Ngọc Quyến đã góp phần làm thay đổi định kiến của xã hội về người khuyết tật. Cho thấy nghị lực sống mạnh mẽ, năng lực, trí tuệ của người khuyết tật hoàn toàn có thể đóng góp, truyền cảm hứng sống mạnh mẽ đến mọi người. **HƯƠNG NGỌC**

Năm 1996, Đại hội đồng Liên Hợp quốc thông qua Nghị quyết 51/95 công bố ngày 16 tháng 11 là Ngày Quốc tế Khoan dung. Hành động này diễn ra sau khi các quốc gia thành viên của UNESCO thông qua Tuyên bố về Nguyên tắc khoan dung vào ngày 16 tháng 11 năm 1995. Qua đó, Tuyên bố khẳng định rằng khoan dung không phải là buông thả cũng không phải là thờ ơ. Đó là sự tôn trọng và đánh giá cao sự đa dạng, phong phú của các nền văn hóa trên thế giới của chúng ta, các hình thức thể hiện và cách làm người của chúng ta. Sự khoan dung thừa nhận các quyền con người phổ biến và các quyền tự do cơ bản của người khác. Con người vốn đa dạng; chỉ có lòng khoan dung mới có thể bảo đảm sự tồn tại của các cộng đồng hỗn hợp ở mọi khu vực trên thế giới.

NGÀNH NGHỀ ĐỘC ĐÁO Ở NHẬT BẢN:

Ra sức “nhồi nhét” khách lên tàu, mỗi năm thu nhập trên 800 triệu đồng

Nhật Bản vốn nổi tiếng là đất nước sử dụng tàu điện ngầm là phương tiện giao thông chính và quan trọng, phục vụ hàng triệu người mỗi ngày. Với hệ thống tàu điện hiện đại, hiệu quả và có mặt khắp các thành phố lớn, việc sử dụng tàu điện là cách tốt nhất để di chuyển trong và ngoài thành phố.

● Số lượng người dân đi tàu điện ngầm ở Nhật Bản lúc nào cũng quá tải. (Ảnh: Japan Insider)

● Những nhân viên “oshiya” có nhiệm vụ đẩy, nhồi nhét được nhiều khách nhất có thể vào mỗi chuyến tàu.

● Ga tàu đông đúc mỗi buổi sáng. (Ảnh: Amusing Planet)

● Những người hỗ trợ giúp hành khách lên kịp chuyến tàu. (Ảnh: SoraNews)

Ra đời vì số lượng người đi tàu quá tải

Tàu điện phục vụ mọi tầng lớp từ người lớn, trẻ nhỏ, người già đến người lao động, du học sinh. Hàng ngày, tàu điện giúp hàng triệu người đến trường, đi làm và di chuyển trong cuộc sống thường nhật. Với tần suất hoạt động cao, chính xác về giờ giấc, tàu điện là phương tiện mà người Nhật không thể thiếu.

Theo số liệu khảo sát mới nhất, mật độ dân số của Tokyo là 6402,6 người/km². Mỗi buổi sáng, hàng triệu người dân Tokyo chen chúc trên những chuyến tàu để đi làm. Hầu hết hành khách phải đứng, thường bị ép chặt vào nhau để có thể kịp đến chỗ làm.

Mạng lưới tàu điện ngầm Tokyo cũng đáng ngạc nhiên với khả năng vận chuyển. Ở Tokyo có 13 tuyến tàu điện ngầm, 220 nhà ga, tổng chiều dài 312,6km. Trên mỗi một đường ray, mỗi tàu vào ga cách nhau chỉ khoảng 5 phút giờ cao điểm và xuất phát cách nhau khoảng 2 - 3 phút mỗi chuyến. Theo thống kê, trung bình khoảng 24 chuyến tàu rời

bến/giờ, cùng một lộ trình. Nhưng con số này vẫn chưa thể đáp ứng được lượng hành khách vào giờ cao điểm buổi sáng của Tokyo. Theo Bộ Đất đai, Hạ tầng và Giao thông Nhật Bản thì gần như tất cả các trạm tàu điện ngầm Tokyo hoạt động ở mức... quá tải, một vài trạm còn hoạt động tới 200% công suất.

“Cái khó ló cái khôn”, cũng từ đó mà một nghề độc lạ ra đời có tên là “oshiya”. Theo đó, để bảo đảm các chuyến tàu có thể chuyên chở một lượng lớn hành khách và vẫn chạy đúng giờ, đơn vị quản lý hệ thống tàu điện ngầm Nhật Bản Japan Rail đã tuyển dụng những nhân viên “oshiya” hay còn gọi là “pusher” với nhiệm vụ duy nhất là đẩy, nhồi nhét được nhiều khách nhất có thể vào mỗi chuyến tàu.

Mọi người sẽ bị nhồi nhét vào cabin, dĩ nhiên với ngay cả hành khách điều này là rất không thoải mái và thậm chí cực kỳ khó chịu. Không ít những chuyến tàu chứng kiến cảnh cặp vợ chồng ngắt xiếu vì nóng hoặc thiếu oxy. Nhưng, bù lại bạn may mắn là 10% số hành khách có mặt trên khoang còn các

nhà ga cũng bớt đông đúc đi phần nào, hạn chế tình trạng móc túi, hoả hoạn hoặc tranh chấp...

Ngành nghề chỉ có tại Nhật Bản

Có thể nói, nhân viên hỗ trợ tàu điện ngầm là ngành nghề chỉ có tại Nhật Bản. Họ không cần kiểm tra an ninh, hành lý của khách, cũng không có nhiệm vụ giữ trật tự tại ga hay giải đáp những khúc mắc của hành khách. Những gì họ phải làm hoàn toàn là lao động chân tay: đẩy hành khách vào những toa tàu đã chật kín. Trong trường hợp số lượng bị quá tải, họ buộc phải kéo một vài người xuống để bảo đảm rằng cửa tàu được đóng chắc chắn và rời đi đúng giờ...

Với mục đích duy nhất là cố gắng nhồi nhét được nhiều hành khách nhất có thể vào mỗi chuyến tàu điện ngầm trước khi xuất phát, nhiệm vụ của các “oshiya” tương tự như nhân nhả, vì chỉ tập trung khoảng 90 phút mỗi ngày, nhưng phải cực kỳ tập trung và chịu được sức ép “tứ phía”.

Các “oshiya” cần phải qua khóa đào tạo 6 tháng, để khi đối diện với đám đông và nhiều tình

huống phức tạp khác nhau, các “oshiya” phải thích nghi với hoàn cảnh và tìm ra giải pháp tối ưu cho vấn đề càng sớm càng tốt. Việc đẩy hành khách không thể làm tự do. Phương pháp đẩy sai có thể khiến hành khách bị ngã, vị trí đặt tay không phù hợp sẽ khiến người đi tàu cảm thấy khó chịu và có thể bị coi là hành vi quấy rối. Nhưng cũng chính nhờ đội ngũ này mà Cơ quan quản lý hệ thống tàu điện ngầm Nhật Bản Japan Rail vốn nổi tiếng thế giới vì tính ưu việt và đúng giờ, qua công tác tuyển dụng thiết thực, hữu ích này càng tạo được ấn tượng.

Công việc nghe tưởng như đơn giản nhưng lại vô cùng khó khăn khi đòi hỏi rất nhiều kỹ năng bên cạnh sức khỏe tốt. Thứ nhất, các oshiya lưu ý cần dùng hai tay để đẩy khách, áp lực đẩy bằng hai tay sẽ cân bằng hơn so với đẩy bằng một tay, cả khách và “oshiya” đều sẽ không bị mất cân bằng và ngã ra đường. Thứ hai, “oshiya” chỉ có thể đẩy vai, lưng hoặc một phần bắp tay của khách hàng lên tàu, tuyệt đối tránh chạm vào các bộ phận nhạy cảm trên cơ

thể khách. Thứ ba, chân trụ trên mặt đất của “oshiya” phải thật chắc chắn sau đó dồn lực vào cả 2 tay để giúp hành khách không bị mất đà cũng như bị chính những hành khách đẩy họ vào trong tàu. Cuối cùng, họ phải liên tục hô to để thông báo cho mọi hành khách cũng như người lái tàu biết khi nào có thể khởi hành tránh rủi ro tai nạn.

Sau khi hoàn thành nhiệm vụ của mình, “oshiya” sẽ treo cờ và phát tín hiệu bằng đèn cho các kỹ sư tàu khi tàu sẵn sàng và an toàn để rời bến. Các “oshiya” sẽ nói chuyện với khách bằng ngôn từ lịch sự, trang trọng, đồng thời luôn đeo găng tay trắng trong quá trình thực hiện nhiệm vụ.

Có thông tin cho rằng mức lương hàng năm của những “oshiya” đẩy tàu điện ngầm khoảng 840 triệu đồng. Thậm chí, các “oshiya” được trả mức lương hàng năm là khoảng 1,1 tỷ đồng để làm công việc kỳ lạ này. Như vậy, tiền lương hàng tháng của họ lên tới 70 - 95 triệu đồng. Điều đáng nói là hầu hết nhân viên hỗ trợ tàu điện ngầm của Nhật Bản làm việc toàn thời gian, nhưng một số nơi cũng tuyển dụng các công nhân bán thời gian.

“Oshiya” tưởng chừng là một phát minh của người Nhật Bản, song thực ra nghề này là một phát minh có nguồn gốc từ TP New York gần một thế kỷ trước. Những người làm nghề này thậm chí bị hành khách “ghét ra mặt” bởi được xem như những kẻ “xô đẩy hành khách” một cách... bạo lực. Báo chí thậm chí ví các “oshiya” là những nhân viên “đóng hộp cá mòi”. Những tit bài báo kiểu như “Nhân viên bảo vệ tàu điện ngầm sợ hãi vì sợ hành khách chém” hay “Nhân viên tàu điện ngầm New York va chạm với hành khách” chẳng có gì là lạ lắm ở các quốc gia này.

Còn ở Nhật Bản thời hiện đại, du khách có thể thấy các nhân viên “hòa nhã” hơn, tuy nhiên đôi lúc họ vẫn đẩy hết sức mình và có thể làm khách thấy khó chịu. Không ít người cho rằng công việc này buộc các nhân viên phải đẩy một cách thô lỗ. Trên thực tế, công việc đẩy khách lên tàu cũng đã gây ra nhiều phản ứng trái chiều. Một số người cho rằng nó giúp duy trì trật tự và ngăn ngừa tai nạn, trong khi những người khác chỉ trích nó là một trải nghiệm khó chịu và mất nhân tính. Hiện nghề đẩy khách đã trở nên lỗi thời vì các đoàn tàu dần áp dụng công nghệ cửa tự động khiến việc nhồi nhét hành khách là điều không thể. **TH**